

NOVI ROMAN AUTORICE BESTSELERA
CARICA

Shan Sa
Igra go

圍棋

Shan Sa

Igra go

Prevela s francuskoga Suzana Kubik

圍棋

VUKOVIĆ & RUNJIĆ • ZAGREB 2006.

*Mojim roditeljima
Mojemu bratu i Wendy
Mojoj baki i djedu
Koji su utjelovili dub
Nove Mandžurije*

Na Trgu Tisuću Vjetrova igrači prekriveni injem nalikuju snjegovićima. Iz noseva i usta kulja im bijela para. Ledene iglice iznikle na rubovima njihovih šubara usmjerene su prema tlu. Nebo je sedefno, a grimizno sunce ponire, ponire. Gdje li se samo nalazi sunčeva grobnica?

Kada je ovo mjesto postalo mjesto susreta za ljubitelje igre go? Ne znam odgovor. Igraće ploče uklesane u granitne stolove nakon tisuća susreta upile su lica, misli, molitve.

U krznenome mufu grčevito držim brončanu grijalicu i tapkam o tlo da odledim krv. Moj je protivnik neki stranac pristigao ravno sa željezničke postaje. Dok se nadmetanje zahuktava, prožima me neka blaga toplina. Danje svjetlo gasne, a figurice se miješaju. Iznenada netko kresne šibicom. U protivnikovoj lijevoj ruci stvori se svijeća. Ostali su igrači otišli. Znam da će se Majka razboljeti od brige što joj se kći kući vraća tako kasno. S neba se spustila noć i podigao se vjetar. Da bi zaklonio plamičak, čovjek ga zakriva dlanom u rukavici. Iz džepa vadim bočicu žestokog alkohola koji mi žari grlo. Primičem je neznančevu nosu. On je u nevjerici promotri. Lice mu je obraslo bradom, pa mu se ne može odrediti dob. Pri vrhu obrve počinje mu ožiljak, a zatim prelazi preko uvijek zatvorenoga desnog oka. Neznanac se naceri i u jednom mahu isprazni bočicu.

Noćas nema mjeseca, a vjetar jeca poput novorođenčeta. Ondje gore neki se bog sukobljava s kakvom božicom i premeće zvijezde.

Čovjek opet broji i prebrojava figurice. Potučen s osamnaest bodova razlike, uzdahne i pruži mi svijeću. Zatim se uspravi svom svojom dužinom poput kakva diva, pokupi torbe i ode ne okrećući se.

Spremam figurice u njihove drvene posudice. Kuckaju mi pod prstima. Sama sam sa svojim vojnicima, ponos mi je zadovoljen. Danas slavim svoju stotu pobjedu.

Majka je niska rasta i doseže mi do prsiju. Dugotrajno žalovanje za suprugom isušilo je njezino tijelo. Kad sam joj objavio da sam premješten u Mandžuriju, problijedjela je.

– Majko, molim vas, došlo je vrijeme da vaš sin prigrli svoju vojničku sudbinu.

Ona se bez riječi povuče u svoju sobu. Cijele se večeri njezina ožalošćena sjenka ocrtava na zaslonu od bijela papira. Moli.

Toga je jutro nad Tokijom pao prvi snijeg. Klečim na tatamiju oslonjen na ruke i klanjam se pred oltarom predaka. Dok se pridižem, pogled mi pada na portret poštovanog Oca. Taj mi se čovjek smiješi. Cijela prostorija ispunjena je njegovom nazočnošću. Kad bih samo mogao makar dio njega ponijeti sa sobom u Kinu!

Obitelj me čeka u dnevnom boravku. Svi sjede na petama i svečano šute. Najprije pozdravljam Majku, kao u doba kad sam bio dječčić i kad bih je ostavljao i odlazio u školu. Kleknem i kažem joj: Okasama¹, odlazim. Ona mi uzvraća dubokim poklonom.

Povlačim klizna vrata i silazim u vrt. Majka, Mlađi Brat i Sestrica prate me bez riječi.

Okrećem se i klanjam do zemlje. Majka plače. Tamna tkanina kimona šušti dok mi uzvraća naklonom. Stanem trčati. Ona se uznemiri i potrči za mnom kroz snijeg.

Stajem. Staje i ona. U strahu da ću joj se baciti u naručje, ustukne.

– Mandžurija je bratska zemlja – poviče. – Nažalost, teroristi pokušavaju poremetiti prijateljstvo naših careva. Tvoja je zadaća da bdiješ nad krhkim mirom. Između smrti i kukavičluka, bez oklijevanja izaberi smrt!

Ukrcavanje se odvija uz jecanje limene glazbe. Obitelji vojnika guraju se na pristaništu i dobacuju nam rupce, cvijeće i uzvike “bravo” sa slanim okusom suza.

Obala se udaljuje, a s njom i lučka vika. Obzorje se širi, preplavljuje nas nepreglednost.

Iskrcavamo se u Pusanu u Koreji. Stiješnjeni u vlaku nastavljamo put prema sjeveru. Trećega dana, u sumrak, konvoj se zaustavlja. Veselo iskačemo van da protegnemo noge i da se pomokrimo. Zviždeći obavljam nuždu. Ptice kruže nebom nad mojom glavom. Iznenada začujem prigušen krik. Muškarci bježe u šumarak. Desetak koraka dalje Tada-yuki, novak tek izašao iz vojne

¹ Japanski izraz poštovanja u značenju “majka”.

škole, leži ispružen na tlu. Iz grla mu u neprekinutom mlazu šiklja krv. Oči su mu ostale otvorene. U vlaku, neprestance mi se pred oči vraća njegovo mlado lice izobličeno grimasom iznenađenja.

Je li umrijeti jednako lako kao začuditi se?

Vlak stiže usred noći u neku mandžursku postaju. Pod uličnim svjetiljkama svjetluca zemlja prekrivena injem. Negdje u daljini zavijaju psi.

Igri go naučio me Rođak Lu. Bile su mi četiri godine, njemu dvostruko više.

Dugi sati razmišljanja nad igraćom pločom bili su pravo mučenje, ali me želja za pobjedom prikovala na mjestu.

Deset godina kasnije Lu je slovio kao vrstan igrač. U Novoj prijestolnici² njegova je igraća vještina bila tako slavna da ga je car Nezavisne Mandžurije³ ugostio na dvoru. Nikada mi nije zahvalio što sam ga odvela prema slavi. Njegova sam sjena, njegova tajna, njegov najbolji protivnik.

U dobi od dvadeset godina Lu je već starac. Bijeli pramenovi prekrivaju mu čelo. Kreće se sitnim koracima, prekriženih ruku i pogrbljen. Prve dlačice bradice stogodišnjaka iznikle su mu na bradi.

Prije tjedan dana primila sam njegovo pismo: “Dolazim zbog tebe, mala moja rođakinjo. Odlučio sam s tobom razgovarati o našoj budućnosti...”

Ostatak pisma je nečitko priznanje. Taj obzirni rođak natopio je kist blijedom tintom. Nakošeni ideogrami opleću vodene znakove poput bijelih ždralova što lete kroz maglu. Beskrajno i nečitljivo, to pismo ispisano na dugom rižinom listu dovodi me do ludila.

² Xin Jing, prijestolnica Nezavisne Mandžurije, danas je grad Chang Chun.

³ Pu Yi, posljednji car, abdicirao je 1912. godine nakon uspostave Narodne Republike Kine. Uz pomoć Japanaca je 1932. godine pobjegao iz Tianjina gdje je boravio pod stalnim nadzorom. Da bi ozakonili okupaciju Sjeverne Kine od 18. rujna 1931., Japanci su ga postavili na prijestolje Mandžurije čiju su nezavisnost proglasili u ožujku 1932.

Snijeg koji obilno pada onemogućava nam vježbe. Pod opsadom leda, hladnoće i vjetra, dane provodimo kartajući se u sobama.

Kažu da se u selima na sjeveru Mandžurije Kinezi nikada ne peru, a da se od hladnoće štite mažući se ribljom masti. Na naše pritužbe, u vojarni su podigli baraku za pranje ispred koje vojnici i časnici stoje u redovima.

U unutrašnjosti kolibe, zamračene od isparavanja, znoje se zidovi. Na ognjištu, u golemu loncu kuha uskipjeli snijeg. Svatko ispucanim vjedrom grabi svoju dnevnu količinu.

Razodijevam se i trljam ručnikom namočenim u mutnu tekućinu. Malo dalje muškarci su stali ukруг. Dok jedni drugima trljaju leđa, časnici prepričavaju novosti. Približivši se, prepoznajem muškarca koji je započeo govor: to je kapetan Mori, jedan od veterana koji su se borili za nezavisnu Mandžuriju.

U jutrošnjim su vijestima⁴ javili da je zapovjednik Čang Šie-ljang zarobio Čang Kaj-šeka u gradu Xianu, gdje se on prije šest godina sklonio sa svojom vojskom⁵. U zamjenu za slobodu, zapovjednik traži od *generalissimusa* da se Kuomin-tang pomiri s komunističkom partijom za ponovno osvajanje Mandžurije.

– Čang Šie-ljang je nedostojan sin i ženskar – ruga se kapetan Mori. – Dan nakon 18. rujna, kad je naša vojska opkolila grad Shen Yang gdje se nalazio njegov glavni stožer, razvratnik je pobjegao, a da nije ni pokušao pružiti otpor. A kad je riječ o Čang Kaj-šeku, to je rođeni lažljivac. Taj neće održati obećanje. Bacit će se komunistima u zagrljaj kako bi ih lakše zadavio.

– Nijedna nam kineska vojska ne može prkositi – dobaci jedan časnik dok mu je njegov posilni energično trljao leđa. – Građanski je rat uništio Kinu. Jednoga dana pripojit ćemo cijeli njezin teritorij kao što smo učinili s Korejom⁶. Vidjet ćete, naša će vojska stići željezničkom prugom koja povezuje kineski jug sa sjeverom. U tri ćemo dana zauzeti Peking, šest dana kasnije paradirat ćemo ulicama Nankinga, a osam dana nakon toga noćit ćemo u Hong Kongu koji će nam otvoriti vrata prema jugoistočnoj Aziji.

⁴ Dana 12. prosinca 1936., Čang Šie-ljang je oteo Čang Kaj-šeka. Oslobođio ga je 25. prosinca i otpratio u Nanking gdje je zasjedao Kuomintang, kineska demokratska narodna stranka. Pri silasku iz aviona, Čang Kaj-šek je poderao njihov sporazum i dao zatvoriti Čang Šie-ljanga na pedesetak godina.

⁵ Dana 18. rujna 1931. godine, japanska vojska porazila je postrojbe Čang Šie-ljanga i preuzela nadzor nad Mandžurijom.

⁶ Od 1905. do 1910. godine, Japan je uspio istisnuti ruske i kineske snage iz Koreje, a zatim je kolonizirao taj poluotok nametnuvši svoj jezik i politiku kulturne asimilacije.

Njihovo brbljanje potvrđuje glasine koje su kolale među vojnicima naše pješadije još u samom Japanu. Unatoč oklijevanju naše vlade, osvajanje Kine iz dana u dan postaje sve neizbježnije.

Te sam večeri zaspao opušten i sretan što sam čist.

Iz sna me prene šuštanje tkanina. Ležim u svojoj sobi, a u susjednoj prostoriji sjedi Otac omotan u svoju *yukatu*⁷ od tamnoplava pamuka. Majka korača. Suknja njezina sivo-ljubičastoga kimona otkriva i zakriva blijedoružičasti donji kimono. Njezino je lice mladoliko. Oko bademastih očiju nema nijedne bore. Odiše nekim proljetnim miomirisom. To je parfem koji joj je Otac naručio iz Pariza!

Odjednom se sjetim da više nije ni dodirnula tu bočicu otkako je Otac umro.

Moj san blijedi, ostaju samo bol i nostalgija.

⁷ *Yukata* – tanki kimono, često se nosi nakon kupanja, op. prev.

Rođak Lu se grbi. Oponaša izgled nekakva ravnodušnoga čovjeka. S njegova ispijenoga lica vrebaju me uznemirujuće duboke zjenice. Prodorno ga pogledam i zapitam:

– Što je, Rođače Lu?

No on samo šuti.

Predlažem mu da igramo go. On nato problijedi i promeškolji se na stolcu. Njegove figurice odaju nepostojanost njegova raspoloženja. Područje koje zauzima na igraćoj ploči ili je pretijesno ili preširoko. Njegova se vještina ograničava na neobične i neučinkovite poteze. Nagađam da je opet čitao drevne rasprave o igri go koje mu nabavlja susjed antikvar, krivotvoritelj prvoga reda. Čak se pitam neće li moj rođak, nastavi li čitati te rukopise kojima pripisuju božansko podrijetlo i koji su prepuni taoističkih tajni i tragičnih anegdota, završiti kao ti negdašnji igrači kojima je ovladalo ludilo.

– Rođače moj – progovaram dok on, umjesto da razmišlja o potezima, sanjari i promatra moju pletenicu – postao si čudan. Zašto?

Lu naglo pocrveni kao da sam proniknula u njegovu tajnu. Zakašlje i poprimi izraz kakva ishlapjela starca. Gubim strpljenje i rugam mu se:

– Što si to otkrio u tim knjigama, rođače? Možda besmrtnost? Sve više nalikuješ onim meketavim alkemičarima koji posjeduju tajnu grimiznog cinobera.

On me i ne sluša. Odvrća pogled od mojega, a zatim ga spušta na svoje posljednje pismo koje sam nemarno odložila na stol.

Još je od dolaska iščekivao moj odgovor na svoje neizrečene dvojbe. Odlučila sam ne izustiti ni riječi.

U Prijestolnicu se vraća namršten i utučen. Pratim ga na postaju. Dok gledam kako se vlak udaljava u snježnom kovitlacu, obuzima me neko neobično olakšanje.

Napokon moja prva misija!

Naša postrojba dobila je naredbu za hajku na grupu terorista koja ne priznaje naš autoritet na mandžurskom teritoriju i koja je, prerušena u japanske vojnike, napala jedno vojno skladište da bi se opremila oružjem i streljivom.

Četiri dana hodamo uz rijeku zatočenu u ledu. Vjetar nam ometa kretanje. Napadali snijeg sapleće mi koljena. Unatoč mojemu novom ogrtaču, prožima me hladnoća oštija od sablje. Više ne osjećam ni stopala ni šake. Marširanje mi je istisnulo i posljednju misao. Natovaren poput vola i glave uronjene u ovratnik odore, još gajim samo nadu da ću se ugrijati uz kakvu logorsku vatru.

U podnožju brežuljka začuju se pucnji. Nekoliko vojnika ispred mene padne kao gromom ošinuto. Bacam se na tlo. U klopci smo! Neprijatelj se utaborio na uzvisini i sada po nama puca, a da mi ne možemo uzvratiti. Oštra mi bol probode utrobu. Ranjen sam! Umirem. Oprezno opipavam rukom. Nema rane, samo grč izazvan strahom. Od toga me otkrića preplavi stid. Podižem glavu i brišem snijeg koji mi se lijepi za oči: našiiskusni vojnici požurili su prema smrznutoj rijeci. Uzvrćaju zaklonjeni nasipom. Jednim skokom ustajem i stanem trčati. Mogli su me pogoditi tisuću puta, ali u ratu i život i smrt ovise o nekom tajanstvenom ždrijebu.

Zapucaju i naši mitraljezi. Pod zaštitom njihove snažne vatre krećemo u napad. Kako bih se iskupio za nedavni kukavičluk, probijam se na čelo postrojbe vitlajući sabljom.

Odgojen u svijetu časti, a da nikada nisam iskusio ni zločin ni bijedu ni izdaju, prvi put kušam mržnju, taj uzvišeni osjećaj, tu žeđ za pravdom i osvetom.

Nebo pretovareno snijegom prijeti da će se srušiti. Goleme stijene skrivaju bandite, ali dim koji suklja iz njihova oružja odaje im položaje. Bacam dvije granate. Čuje se eksplozija. Ruke, noge i komadi mesa izlijeću iz vrtloga snijega i plamena. Taj me pakleni prizor oduševljava. Urlam. Jednim skokom odrubljujem glavu jednom preživjelom koji me je gađao. Glava mu se kotrlja u snijegu.

Napokon mogu svojim precima pogledati u oči. Kad su mi predali svoju sablju, u nasljeđe su mi ostavili i hrabrost. Nisam im ocrnio obraz.

Borba nas opija. Uzbudeni tolikom krvlju, bičujemo zarobljenike da bismo ih slomili. No Kinezi su tvrđi od stijene i ni da bi trepnuli. Ta nam igra ubrzo dosadi, pa ih ubijamo s dva metka u glavu.

Pada noć. U strahu od nove zamke, odlučujemo tu i prenoćiti. Naši ranjenici stenju. Hropci se izmjenjuju a zatim smiruju. Hladnoća im smrzava usne, neće preživjeti.

Skupljamo tijela naših vojnika. Zemlja je tako tvrda da ne uspijevamo čak ni iskopati jamu. Sutra će izgladnjele zvijeri očistiti teren.

Navlačimo na sebe sve što nam dođe pod ruku: odjeću poginulih, ostavljene pokrivače, grane, snijeg. Bdijemo nagurani poput ovaca.

Tonem u san nakon što sam dugo uživao u sjetnoj pobjedničkoj opijenosti. Iz sna me trgne neka mukla buka. Siti čekanja da se povučemo, vukovi su se već bacili na leševe.

Rođak Lu ponovno dolazi za Novu godinu.

Na sajmu Hrama Bijeloga Konja, zalutali smo u gomili i izgubili iz vida svoje prijatelje, pa ostajemo sami. Preklinje me da sporije hodam i uzima me za ruku. S gađenjem je izvlačim. Trčim da bih se što prije pridružila ostalima. Slijedi me poput sjene i nagovara me da stanem. Iz mene provali bijes. Zapovijedam mu da se odmah vratimo kući. Pravi se da ne čuje. Pred nekim paviljonom kosoga krova s kojega vise ledeni stalaktiti prepriječi mi put.

Oči mu sjaje, a obrazi zaleđeni hladnoćom nalik su grimiznim krpicama izrezanima i zalijepljenima na njegovu blijedom licu. Između obrva i kape od lisičjeg krzna svjetluca gusti slojinja. Gadi mi se njegov patnički izraz lica. Bježim. On me uzastopce prati i predlaže da odemo pogledati lampione izrezbarene u ledu.

Ubrzavam korak.

Lu me slijedi velikim koracima i preklinje da ga saslušam. Glas mu drhti, a zatim iz njega provale jecaji.

Začepim uši rukama. No njegov me slabi glas i dalje proganja.

– Što misliš o mojem pismu? – dovikuje mi.

Bijesno se zaustavljam.

Posramljen, ne usuđuje se prići.

– Jesi li ga pročitala? – ne popušta.

Zlobno se smijem.

– Poderala sam ga.

Okrećem mu leđa. On se baca na mene i guši me zagrljajem:

– Poslušaj me!

Odgurnem ga.

– Rođače Lu, odigrajmo jednu partiju igre go. Ako pobijediš, prihvaćam sve tvoje prijedloge. Ako izgubiš, više se nećemo vidjeti.

Teroristi nam neprestano izmiču iz ruku, a Novu godinu proslavili smo u društvu vukova i lisica.

Današnji snijeg prekriva jučerašnji. Progonimo neprijatelja sve dok ne iscrpi zalihe hrane i streljiva.

Kako opisati okrutnost zime sjeverne Kine? Ovdje zavija vjetar, a drveće se lomi pod težinom leda. Borovi nalikuju pogrebnim stelama zamrljanima bijelom i crnom bojom. Tu i tamo nakratko se pojavi kakav jelen ili pjegava srna. Preneraženo nas promotre, a zatim se izgube.

Napredujemo. Nakon jednoga sata, počinjemo se gušiti zbog vrućine od napora. Kad na trenutak stanemo da dođemo do daha, hladnoća se uvlači u naše ogrtače i ledi nam udove.

Neprijatelj je prepreden i poznaje teren pa nas iznenada napada, a zatim se povlači. Unatoč gubicima, ustrajat ćemo na ovom natjecanju u izdržljivosti. Iz ove će potjere kao pobjednik izaći onaj koji nadvlada iscrpljenost.

Susret počinje u zoru, prije izlaska sunca, u jednom kutu dnevne sobe. Lu nije oka sklopio cijelu noć. Zakrvavljenih očiju i razbarušene kose, da bi ostao budan, ispija čaj za čajem i duboko uzdiše. Nakon dva dana čestitarskih posjeta u gradu, moji roditelji, odjeveni u tradicionalnu odjeću, jutros primaju goste. Zatvoreni u mojoj sobi, uzalud nastojimo izbjeći metež pozdravljanja. Neprestano dolaze po nas. Pred nekima treba kleknuti i čestitati novu godinu i zaželjeti mnogo sreće. Za druge je dovoljan i mali naklon. Odrasli su uvijek željni priznanja. Polaskani, stavljaju novac u crvene omotnice i svi nam govore: “Djeco, pođite kupiti slatkiše.”

Po povratku igraćoj ploči, Lu prezirno baca svoje omotnice na jedan stol. Da bih ga uzrujala, otvaram svoje i komentirajući brojim novčanice.

– Prestani – reče mi – više nisi klinka.

Odgovaram mu grimasom.

– Bit će ti uskoro šesnaest godina – mrmlja očajno. – To je dob u kojoj se žene udaju i postaju majke.

– I što onda, zar me misliš oženiti?

Prasnem u smijeh.

Lu se smrkne.

U podne se zemlja trese od bubnjeva, trublji i petardi. Kroz prozore preko zida vidim plesače i plesačice odjevene u crveno kako se na visokim štulama kreću nebom između krošanja.

Lu začepi uši. Umjesto da me ometa, ta mi narodna glazba izoštrava koncentraciju. Zimska svjetlost obojena uličnom razdraganošću pleše na igraćoj ploči. Svečanosti me odvajaju od ostatka svijeta. Moja je samoća nalik svitku grimizne svile zatvorenom duboko u drvenom kovčegu.

Nakon ručka moj rođak se gubi u neodređenim razmišljanjima. Briše po koju suzu zalutalu u kutevima očiju. Više se ne mogu šaliti, pa šutim. Tišina se poput hladnih i neslanih rezanaca širi nad igraćom pločom.

Zbunjen, moj rođak rukom pridržava glavu i neprestano uzdiše. Oko sedam sati uvečer pogriješi. Ne čekam kraj susreta, već mu tijekom večeri dajem do znanja da je već izgubio i da treba poštivati okladu.

Na to odgurne stolac i ustane.

Sutra me ujutro obavijeste da odlazi. Vlak mu polazi u devet sati. Još imam vremena da ga sustignem. On na stanici očekuje da mu kažem kako mi je žao. Neka se samo nada. Neću ga ići preklinjati. To bi ohrabrilo njegovu glupost. Uvrijedio me je i mora se pokoriti kazni. Jednog ću mu dana pisati, pozvat ću ga kad njegove nečiste želje zamijeni poniznost pobijedenoga.

Naša postrojba opkoljava neko selo zameteno snijegom. Budući da su ih upozorili da dolazimo, žene, djeca i muškarci su pobjegli. Ostalo je samo nekoliko staraca zgurenih u kolibama koje su jadni novogodišnji ukrasi učinili još bjednijima.

Okupljamo ih u središtu sela. Slabašno odjeveni, svoja koštunjava tijela skrivaju pokrpanim pokrivačima, a tupi pogled kapicama. Drhte i stenju, pokušavaju izazvati našu samilost. Uzalud nastojim s njima razgovarati na mandarinskom, ništa ne razumiju i odgovaraju mi na nekom nerazumljivom dijalektu. Iznerviran, zaprijetim im pištoljem. Iznenada se trojica iz skupine bacaju pred moje noge, vješaju mi se o nogavice i na savršenom mandarinskom uvjeravaju u svoju nedužnost. S gađenjem se pokušavam osloboditi njihova stiska udarcima kundaka. No oni me još jače stežu i glavama udaraju ispod trbuha.

Moja neprilika izaziva smijeh među vojnicima.

Obraćam se jednom od njih:

– Kretenu, pomози mi!

Njegov se smijeh pretvara u grimasu. Žustrim pokretom skine pušku s ramena i zabije bajonetu jednom starcu u nogu.

Urlajući od boli, ranjenik se sruši na tlo. Dvojica njegovih sudruga prestrašeno se bacaju naznak.

Kad sam došao k sebi od prvotna šoka, povičem vojniku:

– Glupane, mogao si me ozlijediti.

Nova provala smijeha zaori se među svjedocima.

Izvor okrutnosti naših vojnika nalazi se u strogosti našeg odgoja. Pljuske, udarci šakom i uvrede svakodnevnne su kazne za japansku djecu. Da bi se i u vojsci održale podređenost i poniznost, časnici tuku niže časnike i vojnike do krvi ili im zarezuju obraze bambusovim palicama koje su posebno zaoštrene za tu svrhu.

Odvratno mi je mučenje nedužnih. Žalim te kineske seljake koji žive u neznanju, siromaštvu i prljavštini. Oni su miroljubivi i jednako pokorni mandžurskom caru, kineskom ratniku ili japanskom caru sve dok im je trbuh svakoga dana pun.

Naređujem svojim vojnicima da poviju ranjenika i da starce odvedu kućama. Pretresamo im kuće i plijenimo zalihe do zadnjeg zrna. Obećavam da ću im sve vratiti ako nam odaju terorističko skrovište.

Sutradan prije zore netko nas dolazi probuditi.

Glad mu je razvezala jezik. Ne čekamo svitanje i krećemo u snježnu oluju.

Deset dana kasnije primam Luovo pismo. Izvještava me da je dobio putovnicu za unutrašnje zemlje⁸ i da će, kad budem čitala pismo, već biti na putu za Peking.

Dok čitam ove riječi, obuzima me neka neobična tuga. Odlazim na Trg Tisuću Vjetrova gdje se igrači igre go nepokolebljivo predaju svojoj strasti.

Dok sam bila djevojčica, pratila sam svojega rođaka gdje god bi igrao. Jednom se onesvijestio pogođen groznicom i pao na igraću ploču. Pobjedila sam umjesto njega na tom natjecanju. Zbog te pobjede postala sam jedina žena prihvaćena u zatvorenom krugu amatera.

Prošle su godine, a ja s tjeskobom promatram sumrak svojega djetinjstva koji se spušta i više neće zaruditi.

Lu me nije razumio. Želi da mu se pridružim u tom svijetu odraslih, a pritom ne zna da me taj svijet straši svojom tugom i taštinom.

⁸ Budući da su Mandžuriju često zvali "zemlja izvan Kineskog zida", područje koje se nalazi unutar Kineskog zida naziva se često "unutrašnjim zemljama". Od proglašenja nezavisnosti Mandžurije 1932. godine, Japanci su uveli sustav putovnica da bi lakše kontrolirali kretanje između zone pod njihovim nadzorom i ostatka Kine.

Stigla je nova naredba. Da bismo onemogućili teroristima opskrbu, moramo zapaliti žitnice u svim selima.

Nakon pustošenja, seoce je zlokobno poput grobnice. Zavijanje vjetra stapa se s jecajima seljaka koji leže na tlu pred smeđecrvenkastim plamenim jezicima lomača i pred stupovima crnoga dima.

Već nas tri mjeseca šuma pod snijegom razdvaja od vanjskog svijeta. Neprestano raste nasilje među vojnicima koji se opijaju i prepiru. Bjelina, sivilo, odsjaji i beskrajni marševi postupno nas vode u bezumlje. Prekjučer se jedan desetar razodjenuo i pobjegao. Pronašli su ga onesvještenoga u nekoj jaruzi. Morali smo ga zavezati i vući uz pomoć konopca omotana oko vrata. Uljuljkan u njegovim kletvama i piskutavom cerenju, dolazim do zaključka da mi naviru iste ideje i da ih moj duh prevrće poput kakva refrena.

Dok čekamo da nas proguta ludilo, moramo dalje napredovati kroz snijeg prema snijegu.

Dosađujem se u djevojačkoj gimnaziji.

Državni sustav obrazovanja odgaja smiješne prijetvornice, i moje će sudružice jednoga dana biti savršene svjetske žene. Huong, najljepša među njima, ima tako brižljivo obrijane obrve da iznad njezinih očiju oblikuju dva polumjeseca. Mršti ih, nabire i opušta. Njezino izvještačeno veselje i prijetvorni smijeh ipak ne mogu prikriti nelagodu puberteta.

Zhou, iako najružnija, ima najdužu kosu u razredu. Nelijepost njezina lica omogućava joj da pokaže prezir i gorčinu. U tome je njezina privlačnost. Priča se da je njezina majka, nećakinja nekog maršala i krupna poput kakva mongolskoga ratnika, znala u Prijestolnici nametnuti autoritet svojom korpulencijom.

Između predavanja, djevojke razgovaraju o filmskim zvijezdama, haljinama, nakitu, vjenčanju ili o tajnim Caričinih vezama. Nitko ne čita suvremenu književnost i njezinu otrovnu kritiku trulog društva; nitko ne spominje političku stvarnost koja je iz dana u dan sve žalosnija. Iz ruke u ruku kolaju ljubavni romani od kojih lako naviru suze. Nezavisna nas Mandžurija odvaja od ostatka Kine. To je tvornica ugone u kojoj dudovi svilci tkaju svoje ličinke, a zatim izdišu u uzavreloj kupki.

Poslije nastave odlazim na Trg Tisuću Vjetrova. Igra go izbacuje me u svijet koji se kreće. Zahvaljujući uvijek novim potezima, uspijevam zaboraviti učmalost svakodnevice.

Djevojke u školi nazivaju me čudakinjom. Moju strast za igru go smatraju egzotičnom ludošću. Igrači, naprotiv, daju prednost popustljivosti, koja im služi na čast i prihvaćaju neobičnu djevojčicu.

Prije dvadeset godina, nakon što se oženio, Otac je nagovorio Djeda da ga pošalje na studij u Englesku. Kad se nakon godinu dana vratio, Otac je, pozapađen, počeo prkositi tradiciji. Moju sestru Mjesečev Biser povjerio je na brigu svojoj majci a svoju suprugu povukao za sobom u zapadnjačke nedaće. Skandal se proširio Pekingom gdje su živjele obje obitelji. Djed s majčine strane, umirovljeni dužnosnik Dvora, prekinuo je odnose s Djedom s očeve strane, koji je ondje još obnašao časne dužnosti. Ja sam rođena u londonskoj magli. Bolest toga nepriličnog rođenja odmah se iskazala u hirovima moje smetene duše. iz tog mi najranijeg djetinjstva nažalost ne ostaju nikakva sjećanja. Nakon pada Carstva dva su se starca pomirila, ujedinivši se u mržnji prema republikancima. Umrli su gotovo istovremeno. Vrativši se da bi sudjelovali u koroti, roditelji su poslušati bakin nalog i mi smo napustili Peking i došli u ovaj grad u kojem su moji preci izgradili lovački posjed.

Baka, koja je sanjala o miru, umrla je odmah nakon početka rata 18. rujna 1931. Pet dana nakon poraza, kineski vojnici sklonili su se u naš grad. Provalili su nam vrata, zauzeli kuću i ondje smjestili ranjenike.

Opkolili su nas Japanci. Bombardiranje je trajalo tri dana. Jedna je bomba pogodila našu kuću, a velik dio našega vrijednog pokućstva poslužio je kao gorivo za slavljeničku lomaču. Kineska je vojska kapitulirala. Vojnike više nismo vidjeli. Kružile su glasine da je izvan grada strijeljano tri tisuće ljudi.

Nakon Bakine smrti, naš život je polako krenuo svojim tijekom. Japanci su postavili novoga gradonačelnika. Nestale su barikade. Neprijateljske su se zastave vijorile na krovovima. Otvorene su japanske trgovine, a u restoranima su tkanine s tiskanim japanskim ideogramima zamijenile tradicionalne vratnice od bijeloga pamuka. Skupine Japanki s visokim nalakiranim pundama šetale su gradom. Sputane tijesnim kimonima, hodale su sitnim koracima, a njihove su drvene natikače lupkale po našim pločnicima.

Trebalo je izgraditi novu kuću. Osiromašili smo zbog inflacije. Majka je otpustila sobarice i zadržala samo kuharicu i spremačicu. Propalo plemstvo zamijenili su novi bogataši koji su u grad unijeli razmetljivo veselje. Otvoreni su hoteli, luksuzne trgovine i elegantni restorani. Nikada do sada naše avenije nisu odavale takvo blagostanje.

Moji su roditelji našli svatko svoj način da pobjegnu od stvarnosti. Otac je prionuo sastavljanju antologije engleskog pjesništva. Majka se počela baviti prepisivanjem njegova rukopisa brižljivo kaligrafirajući prebrzo sročene riječi.

Majka je prekomorske uspomene zapečatila u jedan kovčeg. Koristim njezinu odsutnost da ukradem ključ skriven u jednoj vazi. Fotografije, odjeća, tkanine s veličanstvenim otisnutim uzorcima odišu očaravajućim mirisima. Taj miris nije ni mošus ni cedrovina ni sandalovina ni cvijeće naših vrtova, i on me uranja u neki drugi svijet.

Sanjarenje samo pojačava moju sjetu.

Napokon! Nakon mjesec dana pomamne hajke u planinama, uspjeli smo stjerati teroriste u klopku. Opkoljeni na rubu provalije, mogu nam pobjeći samo ako odlete.

Već smo odavno iscrpili najveći dio svojih zaliha. Dok čekamo opskrbu, dijelimo namirnice. Svatko od nas odsada može na prste jedne ruke nabrojati dobivene kolačiće koje će pojesti uz malo snijega.

Budući da smo iscrpili streljivo, jučer u podne odlučili smo navaliti na Kineze s isukanim bajonetama.

Jutros nad planinom vlada neki čudni mir. Ni daška vjetra. U toj se tišini čuje samo krik fazana. Sastavljam oporuku. Oproštaj mi smiruje živce.

Polako izvlačim sablju iz korica. Brišem oštricu rupčićem. Nikada mi do sada taj čelik iskovan početkom šesnaestog stoljeća nije izgledao tako blistav. Nekoć u službi mojih predaka, odrubio je nebrojene glave. Danas je poput zrcala koje odražava prijeteću čistoću smrti.

Iznenada se začuje zvuk trublje. Namah iskačem iz rova i jurim prema neprijatelju uz ratničke pokliče. Na vrhu planine ništa se ne miče. Ni sjene, ni čovjeka. Teroristi su od lepršali! Na rubu provalije neki nam vojnik daje znak. Stotinjak metara niže bjelina snijega prošarana je tijelima. Prije nego što će se baciti u provaliju, banditi su pobacali oružje, mrtve i ranjenike. Sada napokon shvaćam zašto su jučer oko podneva, nakon silovite unakrsne vatre, njihove puške zašutjele.

Streljivo dvaju tabora iscrpljeno je u isto vrijeme, i nitko nije znao za nevolju protivnika. Svi smo bili na rubu propasti.

Japanci su izabrali slavu u akciji, a Kinezi u smrti. Patetična veličina njihova kolektivnog samoubojstva okaljana je tužnom ironijom. Ubiti se prerano predstavlja sramotnu kapitulaciju. Višetisućljetna kineska civilizacija iznjedrila je nebrojene filozofe, mislioce, pjesnike. No nijedan od njih nije shvatio nenadomjestivu energiju smrti.

Jedino je naša mnogo skromnija civilizacija krenula ususret samoj bîti: djelovati, znači umrijeti; umrijeti, znači djelovati.

Nova godina, taj običaj uvezen sa Zapada, otvara sezonu balova.

Sestra me odijeva u jednu od svojih europskih haljina. Nakon što mi je povukla razdjeljak sa strane, premazuje mi kosu voskom. Zatim otvara svoju kutijicu sa šminkom. Nakon jednoga sata, više ne prepoznajem samu sebe. Lice mi je bijelo poput kakva previše nasapunanog rublja. Kapci su mi tamniji od krila noćnog leptira. Treperenje lažnih trepavica daje mi tugaljiv izraz.

Na trgu pred vijećnicom svjetleći se vjenčiči natječu sa zvijezdama. Kočije i vozila klize kroz snijeg, a zatim izbacuju gospodu koja se poigravaju štapovima s pozlaćenim dršcima i žene u krznima, nakovrčane kose i s cigaretom u cigaršpicu od slonovače nemarno utaknutom između usana.

Borova šuma dijeli Carsku palaču od ostatka svijeta. Puteljak koji su pomeli početkom večeri krivuda među sjenama i treperavim plamićima baklji. Snijeg blista na vrhovima krošanja. Na ledenoj jasnoći prozora palače ocrtavaju se obrisi slugu odjevenih u crvene plašteve. Kružna me vrata izbacuju u neku golemu dvoranu. Stupovi od crvena laka izdižu se prema kupoli s koje vise kristalni lusteri poput vatrometnih buketa. Na zidovima vijugaju planine, šume i mora; sunce promatra mjesec, a ždralovi uzlijeću prema oblacima.

Sestra me odvlači za jedan stol gdje za mene naručuje kavu s mlijekom, piće u modi koje se pije na ovakvim mjestima. Orkestar prati pjevačicu u blistavo urešenoj haljini. Njezino tijelo se izvija poput kakve začarane zmije. Iz mliječnobijela grla otima se žalopojan glas.

Nedugo zatim moj šurjak dolazi po sestru, i par se vine na plesni podij. Oči u oči, rukom u ruci, onako lijepi i elegantni koračaju naprijed i natrag, okreću se i vrte. Glazba postaje brža. Moja sestra, nasmiješena i zažarenih obraza, prepušta se vrtlogu. Valcer utihne u bučnom aplauzu. Moj je šurjak nježno ljubi u rame. Srce mi se stisne. Tko bi pomislio da je zbog njega toliko propatila?

Pogledom prelazim po stolovima i sretnem pogled Huong koja me već neko vrijeme promatra. Moja me razredna kolegica pozdravlja kimanjem glave. Voljela bih propasti u zemlju da skrijem svoju užasnu šminku. Što li će samo sutra pričati? Bit ću svima na ruglo.

Mojim nevoljama još nije došao kraj, jer mi daje znak da joj se pridružim za stolom. Polako ustajem. Dok joj prilazim, uočavam debeli sloj šminke na njezinim obrazima. Nosi haljinu koja joj potpuno otkriva leđa. Ta me ekstravagancija smiruje. Ipak nisam jedina karikatura ovdje.

Jedan mi muškarac prepušta svoje mjesto i odlazi potražiti stolac. Huong me predstavlja svojim prijateljima koji mi izgledaju dosta stariji. Srdačno mi se obraća. Prvi put mi se njezino izvještačeno ponašanje čini ljupkim. Više ne

osjećam netrpeljivost, pa joj povjeravam svoju odbojnost prema tom dvoličnom i ukočenom društvu.

Dugo me promatra, a zatim mi pruža svoju čašu:

– Moraš piti. U suprotnom ćeš uvijek ostati postrani.

Pjenušac mi pecka grlo i tjera me na kašalj. Obuzima me razdraganost. Huong me potiče i ja se usuđujem podići glavu i sresti se s muškim pogledima. Jedan me muškarac poziva na ples. U njegovu naručju stupam poput kakve medvjedice. Vraćam se prema Huong, koja me osvaja svojim grohotnim smijehom. Ta djevojka, koja mi se nije sviđala, odjednom mi postaje bliska.

Nakon što sam izašla iz hotela, onako pijana zahtijevam da idemo pješice do automobila. Sestra me najprije grdi, no uskoro joj se ideja sviđi. Moram se otrijezniti prije dolaska kući.

Neka se sjena izdvaja iz duboke šume. Goli leš ruku položenih na trbuh bulji u nebo.

Prošloga ljeta Savez Pokreta otpora napao je neprijateljske konvoje. Japanci su tada spalili polja koja su se nalazila uz željezničku prugu. Onda ćete osiromašenih seljaka lutaju našim gradom da bi isprosili nekoliko zrna riže. Taj je nesretnik jedan od njih i nesumnjivo je umro od gladi. Leševi se ne mogu braniti. Ostali prosjaci pokrali su mu svu odjeću.

Kakvu mi radost pričinja primitak prvih pisama! Poštovana Majka pripovijeda mi do najmanje pojedinosti kako se odvijala svečanost Nove godine. Od Sestrice doznajem nešto o čemu mi Majka nije htjela govoriti. Otkako sam otišao, Majka svakoga dana odlazi u hram i ondje satima moli. Sestrica je pak sanjala da me je Budha uzeo pod svoju zaštitu.

Pismo Mlađega Brata je smušeno. Kao i obično, taj doktor klasične književnosti štedi na riječima i osjećajima. Priznaje da su u naše vrijeme domovini potrebni vojnici nego pisci.

Dok čitam te retke, naviru mi suze. Njegova je poruka jasna, moli me za oproštaj što me tako dugo nije razumio.

Nakon smrti Oca, još kao mladić osjećao sam za brata tako tjeskobnu ljubav da sam odlučio s njim uspostaviti vrlo snažan odnos, kao onaj koji vezuje sina s ocem, sportaša s trenerom, vojnika s časnikom. Da bi udovoljio razini mojih zahtjeva, nametao sam mu poduke iz igara u kojima sam i sam bio izvrstan. Mlađi Brat se pretvarao da me sluša i vrebao priliku za pobunu.

Stigao je i taj dan. Priroda čini da u određenom trenutku života stariji gube nadmoć nad mladima. Sa šesnaest godina Mlađi Brat me je rastom sustigao. Postao je mladić izraženih mišića i čvrstoga kostura. Jednog dana svečano me izazvao na borbu u kendo klubu. Nisam ni trepnuo, a već sam po sredini maske primio udarac drvenom sabljom. Udarac je bio tako silovit da sam posrnuo. Kad sam uspostavio ravnotežu, pobjednik se naklonio i zahvalio mi što sam prihvatio borbu. Podigao je masku. Njegovo lice sjajno od znoja odražavalo je neko skriveno uživanje. Nakon što me s poštovanjem pozdravio, izašao je iz *dojo*⁹ u borbenom odijelu.

Kasnije je mladić poželio postati pisac, pa se upisao na sveučilište u Tokiju. Od toga su se trenutka naši putevi razišli. Na fakultetu, budući da se družio sa studentima ljevičarima, postao je agresivan i pun prezira. Pod utjecajem anarhističkih autora, zauzeo je neprijateljski stav prema vojsci. Optuživši vojnike za upletanje u vladine poslove, nazvao ih je ubojicama slobode.

Nisam više imao ni vremena ni strpljenja ispravljati svoga brata. Uostalom, nestajao bi iz kuće kad bih ja bio ondje. Za mene je Mlađi Brat bio izgubljen, šćepao ga je moćni crveni val.

Zašto taj preokret? Je li se posvađao sa svojim prijateljima? Tko mu je otkrio taštinu marksizma i komičnost njihove utopije?

Odgovorio sam mu pismom koje je bilo jednako kratko kao i njegovo:

⁹ *Dojo* – borilište za japanske borilačke vještine, op. prev.

“Brate moj, nakon prve borbe, danas se još klanjam samo suncu. Ta zvijezda predstavlja postojanost smrti. Čuvaj se mjeseca, ogledala ovog svijeta ljepote. On raste i kopni, taj nestalni izdajnik. Jednoga ćemo dana svi umrijeti. Jedino će ostati nacija. Tisuće generacija rodoljuba stopit će se u vječnu slavu Japana.”

U mojoj dobi jedno prijateljstvo istiskuje drugo, jedno se rađa, drugo gasi, nijedno nije stalno, a svako je strastveno.

Kad sam pozvala Huong k sebi na večeru, uvela sam je u svoj svijet. Odjevena u plavu kinesku haljinu podstavljenu vatelinom i kose stegnute u dvije pletenice, ta pristojna i mirna školarka osvaja moje roditelje. Nakon objeda, nudim je čajem i otvaram joj vrata svoje sobe. Ona ulazi stidljivo kao da ulazi u san.

Da bih joj pokazala čaroliju te drevne prostorije, jedne od rijetkih koja je izbjegla bombardiranje, gasim svjetiljke i palim svijeće. Svici kaligrafija i slika izranjaju iz tame i postupno se stapaju s raznobojnim freskama četiriju zidova. Polica natrpana knjigama nameće se svojom veličajnošću. Ptice naslikane na mojem lakiranom stoliću bacakaju se među lišćem. Na vrhu izrezbarena ormara stoluju dvije posude s figuricama igre go i bdiju nad mojim noćima. Huong poseže za jednim priručnikom igre go i stane ga listati. Zatim među dugim pribadačama za punđu, koje skupljam, uzima jednu od izrezbarena srebra obložena perjem. Vrščima prstiju prebire po perlicama. U tišini tako protekne nekoliko trenutaka.

Dok sjedi na rubu kreveta, otvara mi svoje srce.

Rođena je na selu, a majku je izgubila s osam godina. Otac joj se ponovno oženio i pokleknuo pred novom ženom koja je svakoga jutro, onako golema i s lulom u ustima, odlazila nadgledati radove u polju. Ta ju je maćeha mrzila. Uskoro je rođenje njezine polubraće blizanaca odvratilo i očevu ljubav. Postala je obiteljska Pepeljuga. Kako su rasli, dječaci su sve više uživali u njezinoj patnji. Mučili su je poput mladih mačića koji se igraju s ranjenim vrapcem. Izuzetno rječita maćeha, kada je riječ o psovkama, zasipala ju je uvredama. Istjerana u služinsku sobu, noću je brojala kapi kiše koje su padale po krovu. Onako beskrajne, bile su nalik njezinim patnjama.

S dvanaest su je godina poslali u gimnaziju. Maćeha se riješila trna u oku, a Huong je otkrila slobodu.

Strastvena i odlučna, ispravila je svoj naglasak i preobrazila se u mladu gradsku djevojku. Nije joj trebalo dugo da shvati mehanizme koji pokreću ljude iz grada i da ih podredi sebi. Pomoću nekoliko novčića ubačenih u džep čuvarice internata, a bile su tu i dvije, tri boce vina na kraju godine, dobila je dopuštenje da izlazi kada želi. Budući da je dijelila sobu sa starijim djevojkama, upoznala je šampanjac, čokoladu i valcer. Oponašajući ih, naučila se šminkati i prikriti godine, pa je počela dobivati pozive na bal. Muškarci su po nju dolazili u automobilima, šaputali su joj nježne riječi i hvalili njezinu ljepotu.

Od tog su dana školski praznici za nju postali kazna. Tamo je kuća vlažna i mračna, a smrad tegleće stoke tjera na povraćanje. Otac pljuje na tlo, maćeha psuje. Dvojica braće, umjesto da sjednu za stol, čuče na stolicima da bi lakše žderali.

Noć odmiče i ja Huong nudim svoj krevet. Ona se sklupča uz rub, tik do zida. Govori mi sve dok joj riječi ne postanu nerazgovijetne, a glas ne oslabi.

Dugo ne mogu zaspati. Mojoj je prijateljici sedamnaest godina. Otac joj traži zaručnika. Bit će to kraj zabave koja je trajala tri godine. Hoće li jednoga dana sresti muškarca koji će moći promijeniti tijek njezine sudbine?

Ima dana kada, prepun nekoga novog poleta, gledam smrti u oči radosno i mirno. Slijedim poziv svoje zemlje i slijepo izvršavam sudbinu carskog vojnika. No put junaka nije tako ravan kao što se misli. On vijuga strmom planinom žrtvovanja.

Jutros se budim pognut na trbuh na zemlji isušenoj od sunca. Obuzima me drijemež od topline koja navire iz zemljinih dubina. Dugo mi treba da otvorim kapke još otežale od sna i zatim primijetim stelu koja stoji na nekoliko centimetara od mogega lica. Legao sam na grob svoje majke.

Zatomljujem očajnički krik i sada se zaista budim. Zimsko sunce još nije izašlo. Soba koju smo oduzeli seljacima nalik je spilji. U mraku hrču moji vojnici. Tko bi mogao odgonetnuti moj san? Kako da saznam je li taj san proročanstvo? Da to nije poruka koju mi šalje Majka prije nego što će napustiti ovaj svijet? Tko mi može reći, ovdje i sada, na tisuće kilometara od Tokija, je li Majka živa i zdrava?

Godinama sam toliko razmišljao o vlastitoj smrti, da je postala lagana poput pera. No kako se nikada nisam pripremao na Majčin odlazak, ne bih mogao izdržati težinu tog udara.

Domovinu i obitelj se ne može pomiriti. Vojnik je onaj koji ubija sreću svojih bližnjih. Ako je moje postojanje imalo neku svrhu, domovina može zahvaliti ženskom žrtvovanju.

Pipajući u mraku pronalazim papir i komadić olovke. Ne mogu razabrati što pišem, no sastavljeni kratko pismo u kojemu Majci otkrivam koliko mi je žao. Tako sam je dugo zanemarivao!

Presavijam ga i spremam pod jastuk. Koliko još dana treba izdržati dok ponovno ne uspostavimo kontakt sa svijetom?

Huong mi povjerava čudnu tajnu:

– Otac mi je jako bogat, ali se prema meni ponaša kao da sam prosjakinja. Uvijek se razbjesci kad tražim novce, a onda na stol baci tek polovicu potrebne sume.

I nastavi:

– Udat ću se za starijeg čovjeka koji će se o meni znati brinuti.

Nekoliko dana kasnije daje mi do znanja da se u nekoga zaljubila:

– Shvaćáš, pravi muškarac se razlikuje od momaka s brčićima koji se motaju oko gimnazije. On ti čita misli, pogađa što ti pričinja zadovoljstvo. Kraj njega više nisi djevojka, već božica, mudra i drevna duša koja je sve proživjela i koju on promatra s nezasitnom radoznalosti novorođenčeta.

Premda mi je Huong postala najbolja prijateljica, nikada u potpunosti ne razumijem značenje njezinih riječi. Njezina izopačena duša podijeljena je između tame i svjetla. Istodobno ekstravagantan i povučen, njezin život prepun je tajni unatoč njezinim priznanjima. Tog ponedjeljka ujutro, u školu stiže uzrujana i iscrpljena. Pletenice joj odaju tragove nakovrčane, a zatim izravnane kose. Opijena nekom radošću, kojoj jedino ona sama zna povod, govori mi:

– Najveći dokaz ljubavi koji muškarac može pružiti jest strpljenje kojim gleda djevicu kako sazrijeva.

Crvenim ne mogavši izustiti ni riječi. Njoj uopće nije neugodno govoriti o tim intimnim stvarima. Unatoč svemu, njezina mi se bestidna priznanja čine veličanstvenima. Ne poznajem cijeli jedan dio svijeta. Slijepica sam koja ne zna za sunčevu ljepotu.

I zato pitam Huong:

– Kako da izađem iz tmina koje me obavijaju?

Ona se pravi da ne razumije.

– Kako da postanem žena?

Ona razrogači oči:

– Jesi li luda! Što je kasnije moguće!

Povratak u civilizaciju.

Grad Ha Rebin smješten je na krajnjem sjeveru Mandžurije i predstavlja stratešku točku u kinesko-ruskom sukobu. Na rijeci Amur, širokoj nekoliko kilometara, naši ratni brodovi prkose sovjetskoj mornarici.

Kad se sumrak spusti na taj bučni grad, kupole džamija, križevi i Gospe na crkvama i izvijeni krovovi budističkih hramova ocrtavaju se na krvavom nebu. U toj kozmopolitskoj metropoli zajedno žive Rusi, Židovi, Japanci, Koreanci, Kinezi, Englezi, Nijemci i Amerikanci. Svaki je narod uspio reproducirati svoje okružje i živi sa svojom kulturom.

Još jučer sam lijegao u stogove sijena i spavao uljuljkan vučjim zavijanjem i stenjanjem vjetra. Pio sam otopljen snijeg. Nosio sam poderanu, nagorjelu odoru, natopljenu znojem i blatom. Danas sam ponovno u krevetu, pod vunanim pokrivačem, u zagrijanoj sobi i u novoj odori. U društvu nekolicine časnika žurimo se djevojkama. Trošim svu svoju ušteđevinu na jednu Japanku.

Masayo, mlada prostitutka porijeklom iz Toyame, služi mi piće. Njezina blijeda šminka, jeftin parfem i kričav kimono, te nespretnost kojom rukuje bocom vina, ipak me mogu očarati. Hvatam je za ruku. Kontakt s kožom žene na mene djeluje poput električnog udara. Grubo je privlačim k sebi i ona mi pada u naručje. Rastvaram joj poluotvoreni kimono i derem njezino donje rublje. Proviruju dvije bijele dojke.

Njihove mi ružičaste aureole pomućuju razum. Nakon tolikih mjeseci samoće, želim izdahnuti u tijelu žene. Gnječim je rukama. Opkoračujem je, iako se buni. Moje spolovilo pronalazi njezino. Jedva prodirem u nju, a već me obuzima pohotna patnja i polako mi prožme cijelo tijelo.

Koračam ulicom laganim korakom, istovremeno ispražnjen i ispunjen nekom novom snagom. Bludnica mi je upravo ubrizgala ljudsku toplinu koju sam bio izgubio.

Trg ispred vijećnice vrvi od ljudi. Držim košaru u ruci i vučem Mjesečev Biser. Žali se da je guraju, buni se zbog cijene žitarica i zbog nestašice divljači. Nervozna je i ne prestaje brbljati, prigovara svemu što kupujemo. Izvan sebe sam zbog njezina cendranja i želim je se što prije riješiti.

U tri se godine njezin život preobrazio u rijeku očaja. Kako samo žalim tu sestru prepunu veselja čija je crna kosa bila svezana u dvije pletenice pričvršćene vrpcama plamene boje. Koračala bi, vrtjela se, pa sjela, a odmah zatim poskočila. Proganjao nas je njezin prštavi smijeh.

Danas se nekoliko valovitih pramenova odmetnulo iz kapuljače koju nosi i sada mlitavo plešu po njezinim blijedim obrazima. Kosa koja je izgubila sjaj odraz je te ugasle žene.

Tresem je za ruku:

– Pa, rastani se!

Ona me pogleda i razrogači svoje lijepe iskošene oči. Suze joj natapaju lice:

– Sestrice, nekad me volio!... Zaklinjao mi se da ću biti jedina žena u njegovu životu!... Ne vjerujem da je zaboravio zakletvu. No ne može protiv sebe... Jučer navečer sam ga pratila... Išao je u kazalište s nekom djevojkom iz polusvijeta, nekom razvratnicom koja mu je dopustila da je miluje u loži...

Ne znam što da joj odgovorim. Novi je moral osudio poligamiju, no muškarci su i dalje prevrtljivi, a njihove žene se nisu oslobodile patnji. Moji su roditelji vrlo razumni ljudi. U ovom vremenu, rastrganom između tradicije i suvremenosti, podržali su moju sestru da se uda za muškarca po svome izboru. Taj se brak iz ljubavi pokazao kao velika nesreća.

Ljudi se okreću i pogledavaju nas. Mjesečev Biser, onako potresena jecajima, nije ni svjesna da je izložena ruglu. Nasreću, prolazi jedna rikša. Zaustavljam je, smještam sestru na sjedište i molim čovjeka da je odvede kući. Luda od boli, ona dopušta da je odveze.

Nastavljam s kupovinom za koju me Majka zadužila. Nedjeljom ujutro ovdje se skupljaju seljaci i lovci iz pokrajine. Putuju noću, a onda čekaju otvaranje vrata cvokoćući u podnožju gradskih zidina. Završavam s nabavkom dok se sunce približava zenitu. Jutros se snijeg otopio, pa svi koračaju po ledenoj bljuzgi. Krećem prema nekom salonu za čaj. Pred vratima su postavili peć. Sjedam ispred pulta i naručujem čaj s bademima i lješnjacima. Konobar me užurbano poslužuje: iz lijevka golema čajnika ukrašenog zmajevima izvire mlaz kipuće vode, a zatim ponire u zdjelicu postavljenu na udaljenosti od jednog metra. Iza mene, netko zapjeva:

*Moje se selo nalazi u dolini rijeke Amur
Na samom rubu oceana borova
Kako da zaboravim tu ljepotu?
Majku moju, sestre moje,
Kako da njih prepustim osvajačima?*

Gomilom prostruji drhtaj. Ta je pjesma zabranjena. Tkogod se usudi to pjevušiti, taj može završiti u zatvoru. Srećem začuđene poglede, probljedjela lica. Na deset koraka od mene drznik ponovno zapjeva i odmah za njim i drugi glasovi. Zboru se postupno pridružuje sve više ljudi i pjesma se proširi cijelom tržnicom.

Policajci zvižde na uzbunu. Netko zapuca. Na taj znak jedan seljak, koji je do sada čučao pred košarom s jajima, ustane s pištoljem u ruci. Malo dalje netko drugi iz stogova sijena izvlači puške i dijeli ih. Naoružani muškarci probijaju se prema vijećnici gurajući prolaznike. Tezga s čajem ruši se uz zaglušujuću lomljivu. Odnosi me gomila.

Ljudi plaču, viču, mahnitaju. Više se ne može razabrati tko se probija da bi napao vladine stražare od onih koji se povlače da bi pobjegli. Ljudska plima nosi me prema ogradi vijećnice gdje je unakrsna vatra sve žešća. Otimam se. No uzbuđena se rulja uopće za to ne brine. Spotičem se o neko tijelo i padam. Ruke mi dotiču nekakav hladni i mokri kaput. U mene pilje izbečene oči nekog policajca kojega su izboli nožem. Neki seljak zamahne puškom i od udarca njegova lakta ponovno se rušim na tijelo. Urlam.

Neki se mladić sagne i pruža mi ruku.

Pridigne me k sebi. Taj mi se tamnopusiti student smiješi.

– Dođite – kaže.

Na njegov znak glavom pojavljuje se i drugi student. Najprije me svisoka pogleda, a zatim me uhvati pod drugu ruku. Obojica me pridržavaju probijajući put kroz gomilu.

Na ulicama bjesne borbe. Dvojica studenata bježe i vuku me za sobom. Kao da unaprijed znaju za policijske položaje koje su napali pobunjenici, zaobilaze mjesta gdje se lije krv i naposljetku se zaustavljaju pred ulazom u neko prostrano imanje.

Jedan otvara vrata. Pred njim je napušten vrt u kojem su se šafrani probili kroz snijeg. Kuća u europskom stilu ima lukove u obliku polumjeseca i romboidne prozore.

– Ovdje smo kod Jinga – reče mi tamnopusiti student pokazujući mi svojega prijatelja. – Meni je ime Min.

Min mi objašnjava da je vlasnica, jedna od Jingovih teta, otišla iz grada u Nanking. Jing je s radošću prihvatio zadaću čuvara.

Njegov mladi i duboki glas podsjeća na pjevača od maloprije.

– A ti?

Predstavljam se i pitam mogu li telefonirati.

Jing mi nestrpljivo odgovara:

– Članovi Pokreta otpora vjerojatno su prerezali žice.

Vidjevši moj očajni izraz lica, Min se ponudi da ipak pokuša za mene.

Na zidovima u dnevnom boravku vide se tragovi slika, a na crveno lakiranom drvenom podu brazde od iznesenog pokućstva. Stotine knjiga poredano je u biblioteci, dok su druge nasumce porazbacane po podu. Na niskim stolićima prepune pepeljare, prljavi tanjuri i šalice i zgužvane novine. Kao da se ovdje prethodne noći održao nekakav sastanak.

Min otvori neka vrata i otkrije spavaću sobu i krevet presvučen grimiznom svilom oslikanom krizantemama. Posegne za telefonom na jednom stoliću, no ne dobiva signal.

– Otpratit ću te kad se sve smiri – reče mi svojim srdačnim glasom. – Ovdje si na sigurnom. Jesi li gladna? Dođi i pomози mi da nešto skuham.

Dok Min priprema tjesteninu, guli povrće i reže meso, Jing sjedi na niskom stolcu pod prozorom i osluškuje zbivanja vani. Čuju se povremeni pucnji. Na svaki prasak u kutevima njegovih usana pojavi se podrugljiv smiješak. Ne znam što će biti s mojim gradom. Mislim da su ti tobožnji seljaci zapravo članovi Saveza Pokreta otpora protiv japanske vojske. U novinama se piše da ti banditi pljačkaju, pale i otimaju građane, a za otkupninu od Rusa kupuju oružje. Zabrinuta za sigurnost svojih roditelja i za Mjesečev Biser koja negdje luta ulicama u nosiljci, sjedam, pa ustajem, koračam sobom, listam knjige, a zatim se srušim na nizak stolac sučelice Jingu.

Kao i on, osluškujem zvukove.

Jedino Min izgleda miran. Zviždi neku opernu ariju. Iz lonca se širi ukusan miris. Uskoro mi Min donosi golemu zdjelu rezanaca s govedinom i kiselo-slatkim kupusom. Pruža mi par štapića.

I u tom trenutku se sjetim da me kod kuće čekaju da proslavimo moj šesnaesti rođendan.

Sunce u Ha Rebinu narušava pogled.

U proljeće se uz neprestano tutnjanje sudaraju golemi komadi leda, izranjaju i nestaju u zapjenjenim bujicama rijeke Amur.

Neki bogati trgovac dolazi u središte grada i postavlja tezgu za igre na sreću. Na povišenom podiju objavljuje se rezultat izvlačenja. Uz muškarce u krznima, cvokoću slabo odjeveni prosjaci. Okupio se cijeli grad: lopovi, skitnice, vojnici, studenti, građani i bludnice nestrpljivo čekaju. Objavu istog trena pozdravljaju jadikovke i radosni uzvici gomile. Počinju tučnjave. Neki muževi tuku svoje žene jer su promijenile brojeve, a oni koji su založili posljednji novčić prijete samoubojstvom. Tu su i vjerovnici koji traže svoj dug i dobitnici koji više ne mogu naći svoj kupon.

Nikad još nisam vidio grad u kojem bogataši toliko strahuju za svoje bogatstvo, a siromasi se tako očajno bore protiv bijede. Dokolica ovoga naroda potvrđuje moj stav: Kinesko Carstvo nepovratno je ogrezlo u kaosu. Ta se stara civilizacija urušila pod vladavinom Mandžura koji su se protivili otvaranju, znanosti i modernizaciji. Danas je tek privlačan plijen zapadnih sila i samo preživljava prepuštajući svoj teritorij i svoju autonomiju. Jedino su Japanci, nasljednici kineske kulture koja nije podlegla nikakvom miješanju¹⁰, pozvani da je oslobode europskog žrvnja. Njezinom ćemo narodu vratiti mir i dostojanstvo.

Mi smo njegovi spasitelji.

¹⁰ Od VI. stoljeća budizam i kineska kultura ulaze na Yamamotov dvor. Godine 604. princ Shotoku imenuje službeno veleposlanstvo na dvoru Tchang An (današnji Xian) u Kini. Godine 645. Yamamotov dvor odlučuje učiniti od Japana inačicu Kine dinastije Tang. Japansko pismo preuzima kineske ideograme. Politički nemiri na dvoru dinastije Tang i invazija Tatara potiču Japance da povuku veleposlanstvo godine 838. Od toga datuma japanska kultura razvija se neovisno od kulture na kontinentu.

Nakon što je izašao da se raspita, Jing nam pripovijeda da su pobunjenici zauzeli vijećnicu, a gradonačelnikovo tijelo bacili preko balkona. U nekoliko sati mržnja se proširila cijelim gradom, a stanovništvo, uzbuđeno prolivenom krvi, masakrira japanske kolaboracioniste i useljenike. Kineski vojnici koji služe u mandžurskoj vojsci okrenuli su se protiv Japanaca i opkolili neprijateljsku postrojbu u njezinoj vojarni.

Min postavlja ljestve uza zid i mi se penjemo na krov. Pred našim očima grad rasprostire u beskonačnost poredane krovove, poput sivih ribljih krljušti srebrnog odsjaja. Vijugave ulice ukopavaju duboke brazde. Gole platane ispisuju svoju suhu kaligrafiju. Stupovi crnoga dima izdižu se iz središta grada i probijaju ljubičasto i žuto nebo. Tisuće vrabaca prestravljeno kruži.

Čujemo pucnje pomiješane s kricima, uzvicima i slavljeničkim bubnjevima. Neke su četvrti napuštene i mračne, druge su žive i vesele. U daljini, gradske zidine vijugaju kroz gustu maglu.

Hoće li imati dovoljno snage da se odupru japanskom pojačanju?

U kratkom kurtoaznom razgovoru saznajem da je Madame Violette, Masayina gazdarica, i sama porijeklom iz Tokija. Susret sa zemljakinjom na stranom tlu u meni budi neku sjetnu radost, a neznance preobražava u poznanike. Istog mi trenu nudi sake i postavlja mi tisuće pitanja o mojem životu. I ja je ispitujem o njezinoj obitelji. Kaže mi da su joj muž i djeca stradali u potresu. Iz rukava na kimonu vadi sićušnu dječju sandalicu, jedinu uspomenu koja joj je ostala od sina.

Prošlo je četrnaest godina, a ja sam uspio slike potresa potisnuti u najudaljenije zakutke svoga sjećanja. Plač Madame Violette u meni budi te dane stradanja.

Katastrofa se dogodila u podne. Upravo su zazvonila zvona koja su označila spas od prijepodnevnog nastave. Stolci su se u istom trenu prevrnuli, krede su poletjele. Mислеći da se radi o kakvoj šali mojih drugova, smijao sam se i pljeskao rukama, kad se ploča u jednom mahu srušila sa zida i krhotinama ranila nekoliko učenika. Zidovi su podrhtavali. Radni stolovi od masivna drveta stali su klizati s jednoga kraja prostorije na drugi. Jedan je dječak zapomagao ukliješten pod pokućstvom. Tek što smo ga oslobodili, na nas se srušila kiša žbuke.

Naš profesor, sav prekriven bijelom prašinom, potrči, otvori prozor i naloži nam da skačemo. Ja sam se prvi bacio u provaliju. Učionica nam se nalazila na drugom katu. Doskočio sam na noge i ruke na travu i nisam se ozlijedio. Drugi su me slijedili. Dječaci koji su se bacili s viših katova uganuli su gležnjeve, pa smo ih za ramena vukli prema vrtu. Pročelje zgrade se treslo. Tri glavna ulaza rigala su učenike. Gologlavi i poderanih odora, zakrvavljenih košulja, tukli su se da dođu do izlaza. Odjednom se zgrada u sredini sporo i neizbježno urušila, povlačeći za sobom pri padu oba krila.

Vrt je bio crn od ljudi. Svi su vikali, jecali, trčali, puzali. Zemlja se uvijala. Popločani prilazi, kojima su moja stopala tisuću puta prošla, sada su se krivili poput kakve vrpce. Drveće na koje smo se vješali svijalo se, njihalo i napokon nas bacalo na tlo. Uzalud smo se hvatali za travu, za grmlje. Neko tajanstveno tutnjanje dizalo se iz središta zemlje poput bujice kamenja, poput reskog zvuka razderane svile.

Udari su prestali. Profesori i nadzornici su nas okupili i posjeli ukруг u središtu sportskog igrališta. Zabranili su nam da se mičemo, a zatim su stali zbrinjavati ranjene i brojati odsutne. Izdaleka sam spazio svoga mlađeg brata. Od sreće su mi navrle suze. Jedan je dječak u gomili zaplakao, a zatim mu se pridružiše i svi ostali učenici.

Zabranili su nam da se približavamo ruševinama i tražimo preživjele: morali smo strpljivo čekati pomoć. No u pet sati poslijepodne još nitko nije dolazio. Vjetar je bivao sve jači. Iz jedne zgrade buknuo je plamen i počeo nas gušiti stup crnog dima što ga je nanosio tajfun. Iskoristio sam metež i prekoračio srušeni zid, a zatim pobjegao niz ulicu.

Krajolik koji me dočeka bio je nalik paklu. Tokio je nestao. Dok su zgrade još stajale uspravno i međusobno se pridržavale, ulice su nestale pod debelim slojem opeka, drveta i stakla. Obitelji su tražile svoje članove. Uzalud su izvikivali imena. Neki je luđak lutao između ruševina i smijao se. Tri sestre misionarke čučale su na ostacima neke crkve i golim rukama kopale u nadi da će naći preživjele.

Kuće su gorjele. Plamen se širio uz pomoć vjetra. Bilo je šest sati navečer, a pepeo je kovitlao nebom i ubrzavao dolazak noći. Slijed zbivanja mutan je u mojem sjećanju. Vidim sebe kako oprezno koračam kroz zagušljivu tamu. Cesta je bila pokrivena kamenjem, izbjeglicama, leševima. Više se ne sjećam kako sam uspio doći do našega kućnog praga. Vidio sam Majku kako sjedi na deblu nekog drveta, pred stvarima koje je uspjela spasiti. Sestrica je bila kraj nje i rukama joj je obgrlila noge. Na zvuk mojih koraka trgnula se iz obamrlosti i naglo okrenula glavu. Po načinu na koji se bacila prema meni, shvatio sam da će me poput strijele pogoditi velika nevolja.

– Tata je upravo preminuo.

Cijelu noć sam bdio nad natučenim tijelom mojega oca. Lice mu je odisalo spokojnim izrazom nekoga tko promatra raj, a ruke su posjedovale ledenu hladnoću tmina. S vremena na vrijeme bih ustajao i odlazio duboko u vrt, odakle se grad mogao obuhvatiti jednim pogledom. Tokio je gorio poput goleme lomače.

Legenda kaže da je Japan plutajući otok koji se nalazi na leđima morskog soma, čije kretanje izaziva potres. Pokušavao sam si predočiti čudovišni oblik toga morskog soma. Bol, kao i groznica, dozivala je priviđenja. Kako nismo mogli ubiti tog boga, trebalo je napasti kontinent. Nepregledna i stabilna Kina bila je nadohvat ruke. Ondje ćemo svojoj djeci pružiti sigurnu budućnost.

Dolazak Masayo spašava me od razgovora koji mi je postao nepodnošljiv. Ona se nakloni do zemlje pred gospodaricom koja tiho plače. Povlači me za rukav i odvodi u svoju sobu.

Gerilci iz Saveza povukli su se prije mraka u planine. Za njima su pošli i pobunjeni vojnici. Domoljubna groznica okopnila je u gradu za jednu večer.

Već sutra ujutro japanske ophodnje stupale su ulicama. Ustanovljena je privremena vlada koja na sva zvona progoni ustanike. Kako ne može pronaći prave pobunjenike, okomljuje se na lopove i prosjake.

Novi gradonačelnik odlučuje učvrstiti mandžursko-japansko prijateljstvo i najavljuje cijeli niz kulturnih suradnji. Budući da joj mandžurske vlasti javno laskaju, japanska vojska pristaje na oprost i zaborav. Povratak u normalan život neprimjetan je poput treptaja. Travanj nas kupa svojom svjetlošću. U školi ponovno počinju satovi japanskoga.

Toga se jutra budim kasno. Moj rikšar trči kao lud da bih na vrijeme stigla u školu. Znoj mu teče niz leđa, a debele plave vene mu iskaču po rukama. Peče me savjest, pa ga molim da uspori. Zadihano mi odgovara:

– Gospođice, ne brinite. U jednom dobrom jutarnjem trčanju krije se tajna besmrtnosti.

Pred hramom Bijeloga Konja ugledam Minga koji na biciklu dolazi iz suprotna smjera. Iznenađena, zaboravljam ga pozdraviti. Srećemo se, a odmah zatim udaljavamo.

Stigla je naredba za odlazak. Nisam stigao pozdraviti Madame Violette i Masayo. Naša postrojba napušta vojarnu i kreće prema željezničkoj postaji. Peronima se ore zvižduci. Nekoliko se odreda gura na ulazu u vlak natovaren tenkovima i streljivom. Penjemo se i uspijevamo ući u vagon na dva kata.

Svježina tepava proljeća ne da mi da spavam. Polažem ruku na džepić jakne gdje sam prije polaska spremio dva posljednja pisma. Još su ovdje. Istančan Majčin rukopis umirio me što se tiče njezina zdravlja i na neko me vrijeme oslobodio briga. Akiko je na ne znam koji način došla do moje adrese i napisala mi dugo pismo.

Prije mojega odlaska, mlada djevojka došla me je pozdraviti. Namjerno sam se skrio da bih joj omrznuo. Bila je najbolja prijateljica moje Sestrice i, kako je izgubila braću u potresu, vezala se za mene. Potječe iz obitelji koja je u rodu šogunu Tokugawi; njezina skromnost i elegancija svidjele su se Majci koja je potajno priželjkivala da se nas dvoje spojimo. Ohrabrena i od strane svojih roditelja, djevojka je umislila da mi je obećana. Kad sam nakon završene vojne škole otišao na dužnost u predgrađe Tokija, počela mi je pisati u vojarnu. Odgovarao sam joj tek na svako četvrto pismo. U društvu moje sestre dolazila bi k meni kad me ne bi bilo. Njezini osmijesi i nakloni osvojili su moju domaćicu, pa bi joj ona bez oklijevanja otvarala vrata. Moje je rublje bilo oprano i ispeglano, čarape zakrpane. Poput većine dobro odgojenih žena, Akiko mi nikada nije iskazala osjećaje. Ta me stidljivost nije priječila da joj dam do znanja gdje joj je mjesto: bit će samo sestra.

Nekoliko riječi od Gospođice Svjetlosti svakako bi me više veselilo nego beskrajne Akikoine litanije. Ali znam da mi ta gejša neće pisati. Život koji je odabrala vrtlog je zabava, gozbi, smijeha i glazbe. Kad bi onda našla trenutak mira da pomisli na mene?

Prohujao sam njezinim životom. Bio je to put bez povratka.

Godinama sam svakoga jutra prolazila ispred hrama Bijeloga Konja, a Min je išao istim putem, no u suprotnom smjeru. Nikada se nismo vidjeli. Ima već tjedan dana kako se uvijek pojavljuje baš u trenutku kad zazvone zvona na svetištu.

Prije izlaska iz kuće, šaljam se u Majčinu sobu gdje se nalazi ovalno zrcalo koje me prikazuje od glave do pete. Sada mi moje šiške izgledaju dječje. Podižem ih dvjema ukosnicama ukrašenima s dva sićušna bisera koje sam uz dosta muke posudila od sestre, i otkrivam čelo.

Dok se približavam raskrižju, srce mi tuče kao ludo i zabrinuto tražim Minov bicikl.

Napokon ga ugledam kako se penje uz padinu. Kada stigne na vrh, mahne mi rukom. Njegov se obris stopi s nebom. Vjetar dodiruje grane prepune ptica, prebire radosne note. Mali taoistički redovnici u sivim tunikama koračaju spuštenu pogleda. Neki putujući prodavač raspiruje vatru. Njegovi se pečeni kruščići dime i odišu privlačnim mirisom.

U razredu, umjesto da slušam profesora, sto puta u mislima prevrćem sliku Mina na biciklu. Prisjećam se njegovih sjajnih očiju pod šeširom, pokreta ruke koja pridržava knjige. Obrazi mi gore. Ne mogu si pomoći i tupavo se smiješim ploči na kojoj mi se pričinja da između riječi i brojeva vidim Mina kako ih vješto izbjegava na svojem biciklu.

Nakon potresa, u meni se istovremeno probudilo i gađenje i opčinjenost smrću. Smrt bi me danonoćno progonila i obuzimala bi me iznenadna tjeskoba. Srce bi mi lupalo. Plakao bih bez razloga.

Kada sam prvi put uzeo pušku u ruke, hladnoća čelika prenijela mi je svoju snagu. Moja se prva poduka iz gađanja dogodila na otvorenome, na nekom posve ogoljelom terenu. Srce mi je tuklo kao ludo. Osjećao sam silno strahopoštovanje, slično strahopoštovanju kakva hodočasnika koji pruža ruku da dodirne stopalo nekog božanstva. Nakon prvoga pucnja, zabrujalo mi je u ušima. Oružje je odskočilo unatrag i snažno me udarilo. Te sam večeri zaspao s boli u ramenu, ali smiren.

Svatko mora umrijeti. Odabrati ništavilo jedini je način da se pobijedi smrt.

Život mi je ponovno započeo u dobi od šesnaest godina. Više nisam sanjao plimni val ni opustošenu šumu. Vojska je za mene bila golema arka koja se može nositi sa svim olujama. Već na prvoj godini škole za kadete uveden sam u tajne požude, pa sam otkrio užitak nestajanja u ženi. Zatim sam naučio taj užitak žrtvovati dužnosti. *Hagakure*¹¹ je bila moja biblija koja me vodila na tom putovanju kroz mladost prema zrelosti.

Pripremio sam se za smrt. Zašto bih se ženio? Žena samuraja izvršava samoubojstvo nakon što izgubi muža. Zašto da još jedan život osudim na propast? Jako volim djecu, ona su zalog opstanka rase i nada jedne nacije. No ne mogu ih podizati. Maleni moraju rasti pod paskom oca, zaštićeni od žalosti.

Bludnice posjeduju tajanstvenu svježinu sličnu jutarnjoj rosi. Nemaju iluzija i duše su im srodne vojnicima. Njihovo nepripadanje životu umiruje naša lomljiva srca. Iznikle su iz bijede i u vječnom su strahu za sreću. Proklete su i ne usuđuju se maštati o vječnosti. Za nas se hvataju poput brodolomca za plutajuće drvo. U našim zagrljajima postoji neka pobožna čistoća.

Nakon završene škole naše su zabave konačno mogle postati javne. Časnici visoka položaja javno su izdržavali gejše, dok su se poručnici zadovoljavali tek kratkim susretima.

Gospođicu Svjetlost upoznao sam u lipnju 1931. Slavili smo promaknuće našega kapetana u jednom salonu za čaj. Pomični su zaslone nečujno klizili, a gejše se izmjenjivale. Jedne su dolazile, a druge nestajale u tami. Noć se spustila na Sumidu. Osvijetljeni brodovi polako su plovili niz rijeku. Dosta sam popio. Vrtjelo mi se u glavi. Opijali smo jednoga časnika koji je gubio na kartama. Grohotom sam se smijao. Upravo sam se spremao istrčati van da bih povratio

¹¹ *Hagakure* Jochoa Yamamotoa (1659-1719) je kôd ponašanja za samuraje.

kad sam spazio jednu gejšu vježbenicu¹² odjevenu u plavi kimono lepršavih rukava s otisnutim irisovim cvijetom. Pozdravila nas je dubokim poklonom. Pokreti su joj bili spori, prepuni neke plemenitosti. I pored bijele šminke koja joj je pokrivala lice, na bradi se isticao madež koji joj je davao sjetan izraz.

Iz navlake je izvukla šamizen¹³, posegnula za trzalicom od bjelokosti i ugodila glazbalo. Odlučnim pokretom zatrzala je žice. Zazvučale su poput grmljavine na ljetnome nebu. Vjetar je zapuhao, povinuo grane, razderao oblake boje tinte. Mukli zvuk trzalice dovlačio je munje koje su se obrušavale s planina. Vodopadi su se pretvarali u bujice, rijeke su bujale, rafali vjetra dizali su more i ono se bacalo na žal kojim je puzala pjena. Zatim se začuje promukao glas koji zapjeva o razočaranoj ljubavi, o samoći, o tminama. Obuzima me ona ista tuga koja povremeno ovlada veselim pijancima, dira me do suza nesretna srast o kojoj nam je pjevala. Iznenada, poput vaze koja se razbija, glazba stane i glas utihne.

Časnici oko mene gledali su se zatečeni i bez daha. Nakon pozdrava, gejša vježbenica spremi svoj šamizen, pokloni se i povuče uz šuštanje kimona.

¹² U Japanu gejše vježbenice nose kimona sa širokim rukavima. Kad postanu potvrđene gejše, odijevaju kimona s uskim rukavima.

¹³ Šamizen – tradicionalni japanski glazbeni instrument s tri žice, svira se trzalicom, op. prev.

Mjesečev Biser preklinje moje roditelje: želi da je pratim na rođendansku proslavu novoga gradonačelnika. Uvjerena da će ondje biti i njezin muž s ljubavnicom, želi ga uhvatiti na djelu.

Majka nije mogla ostati neosjetljiva na njezine suze. Sestrina me ljubomora srdi, ali želim izaći u društvo. A možda će i Min biti na proslavi.

– Gospođo, gospođice...

Lakaji stoje u dnu stubišta i pozdravljaju nas brojnim naklonima. Jedan od njih nas povede prema nekim crveno lakiranim ulaznim vratima. Prolazimo trima uzastopnim dvorištima. Budući da Mjesečev Biser ne želi da je njezin suprug vidi, dolazimo kad je već pao mrak.

Uvode nas u prostran vrt gdje lampioni dugovječnosti osvjetljavaju stotinjak stolova raspršenih pod drvećem. Glazbenici u smokinzima očajnički se trude da melodijom valcera nadjačaju galamu neke operne trupe koja pjeva iz svega glasa.

Šuljamo se prema stolu zaklonjenom ispod zelenila i smještamo se poput dva lovca pred čekom. Da rastjera hladnoću ranog proljeća, naš je domaćin upalio gorionike i baklje. Čim je sjela, sestra se stade žaliti: plamen je zasljepljuje i onemogućava joj da prepozna preljubnika. Gledam uokolo i tražim svoga šurjaka. Iznenada ugledam Jinga odjevena u europsko odijelo kako sjedi sam za jednim stolom malo izvan gomile. Mladić me promatra.

Pridružujem mu se.

– Malo žutog alkohola – predlaže mi.

– Ne hvala, ne podnosim ga.

Na jedan Jingov pokret prilazi konobar i po stolu raspoređuje desetak jela.

Jing uzima štapiće i u zdjelicu mi poslužuje nekoliko ploški nekoga prozirnog mesa.

– Probaj ovo – kaže mi. – To je medvjeda šapa.

Meso koje tako cijeni mandžursko plemstvo klizne mi niz jezik. Nema nikakav okus.

– Izvoli – reče – ovo je devino kopito pet godina marinirano u vinu. A evo i ribe koju nazivaju crni zmaj ulovljene duboko u rijeci Amur.

Umjesto da kušam jela, pitam ga je li došao Min.

– Nije – odgovara.

Kako bih sakrila razočaranje, povjeravam mu da me na svečanost dovukla sestra i da ne znam kako izgleda naš domaćin, novi gradonačelnik.

Prstom mi pokazuje niskog i debelog čovjeka pedesetih godina odjevena u brokatnu tuniku.

– Kako to da ga poznaješ?

– To mi je otac.

– To ti je otac?

– Nevjerojatno, zar ne – odvrati Jing i hladno se naceri. – Prije pobunjeničkog napada bio je savjetnik starom gradonačelniku. Smrt jednih pogoduje drugima. Moj bi otac čak i u paklu uspio iznuditi promaknuće!

Preneražena tim priznanjem, tražim način da se izvučem.

– Gle, evo jedne od mojih maćeha – reče Jing napadno upirući prstom u neku ženu koja pozdravlja uzvanike poput leptira koji skuplja med. Pretjerano našminkana, odjevena je u bogato izvezenu tuniku podstavljenu krznom, a na glavi nosi pokrivalo u obliku lepeze ukrašeno biserjem, koraljima i cvijećem od muslina, antikvitet iznimne rijetkosti u današnje vrijeme.

– Bila je bludnica prije nego je postala očeva prilježnica – primjećuje Jing zlobno. – Sada spava s jednim japanskim pukovnikom. Znaš li zašto se prerušava u carsku dvorsku damu? Uvijek je tvrdila da je rođena u jednoj razbaštinjenoj obitelji čistoga žutoga stijega¹⁴... Evo, dolazi i moja majka. Kako može dopustiti tu bludnicu pod vlastitim krovom?

Pratim Jingov pogled i primjećujem sjenu žene u godinama.

Iza nje iznenada ugledam svojega šurjaka zalizane kose, u napadnom, tobože elegantnom odijelu. Pitam Jinga poznaje li ga.

U kutevima usana mu nazrem smiješak.

– To je tvoj šurjak? Taj špijun?

– Zašto špijun? Moj je šurjak poznati novinar.

Jing mi ne odgovara. Natoči punu čašu vina i iskapi je u jednom trenu.

Mingov prijatelj u meni izaziva mješavinu odvratnosti i divljenja. Napuštam ga, ali od silne zbunjenosti više ne mogu naći sestrin stol.

¹⁴ U mandžurskoj hijerarhiji podijeljenoj na redove stjegova, klanovske oznake, čista žuta boja je boja klana iz kojeg potječe carska loza.

Moji prijatelji umislili su da izgaram od strasti za gejšom vježbenicom, pa su je na gozbe pozivali što su češće mogli. Kad bi se pojavila, ja bih pocrvenio. Namigivanja i prigušen smijeh mojih drugova su me razdraživali, no istovremeno mi ulijevali i neki neodređeni osjećaj ponosa i sreće.

Svjetlost nas je, onako sramežljiva, hitro napuštala čim bi završila pjesmu. S vremenom je pristala da poslužuje i da joj se ponudi piće. Imala je sćušne ruke. Nokti su joj nalikovali na starinske bisere. Kad bi prinosila čašu usnama, rukav njezina kimona kliznuo bi joj podlakticom i otkrio zglavak zasljepljujuće bjeline. Da nije i njezino tijelo snijegom pokriveno polje?

U to mi je vrijeme ušteđevina dopuštala da upriličim tek nekoliko gozbi i bio sam daleko od mogućnosti da uzdržavam gejšu. Vrijeme je prošlo, a moj je žar jenjao. Trebale su mi manje nedostižne žene da razvesele taj pretjerano strogi vojnički život.

Političko okruženje te je godine nalikovalo na olovno nebo. Priželjkivali smo oluju da bismo ponovno ugledali sunčeve zrake. Mi vojnici nismo mogli ni uzmaknuti ni skriti se. Nekolicina poručnika¹⁵ odabrala je mučenički put. Atentati su se umnogostručili. Mladi ubojice predavali su se vlastima da bi dokazali odanost. Ali ni nasilje ni dobrovoljna smrt nisu utjecali na tromost naših ministara. U strahu od povratka ere Kamakure¹⁶, samo su mislili kako da vojsku udalje od vlasti.

Za žrtvu je već bilo prekasno. Da bismo osvojili svijet, morali smo prijeći most od vlastite krvi i mesa. *Seppuku*¹⁷ je ponovno ušao u modu. Uzvišenost tog samoubojstva nametala je dugu mentalnu pripremu koja je moje misli odvrtila od vježbenice gejše.

Jednoga proljetnog dana primio sam tajanstveno pismo čija je lijepa kaligrafija odavala strog odgoj. Neka me nepoznata žena molila da se sretnemo u jednom salonu za čaj na Mostu vrba. Znatiželjan, otišao sam na sastanak. Spuštala se noć. U daljini sam čuo glazbu i smijeh. Iza vrata se po šuštanju svile dalo naslutiti da prolazi nekoliko gejši. Zasloni su se otvorili. Pozdravila me neka žena četrdesetih godina. Nosila je sivoružičast svileni kimono pod kojim se nazirao ovratnik drugog kimona boje masline. Rascvjetana trešnja naslikana rukom prosipala je po njemu svoje latice sve do orukavlja.

Predstavila se kao majka Svjetlosti i poželjela mi dobrodošlicu.

¹⁵ Devet časnika prodrlo je 15. svibnja 1932. u rezidenciju Predsjednika vlade Inukajia i ubilo ga, a zatim se predalo policiji.

¹⁶ Era Kamakure: 1192-1333. Dok je u Kiotu Car okupljao simbolični dvor, u Kamakuri je šogun preuzeo vlast nad cijelom zemljom.

¹⁷ *Seppuku* – samoubojstvo namijenjeno isključivo samurajima, znači muškarcima. Obred je vrlo precizan: smrt nastupa nakon poprečnog presjeka malenom sabljom kroz trbuh slijeva nadesno, op. prev.

Čuo sam da je, i sama bivša gejša, držala veliki salon za čaj. Rekla mi je da je upoznala mojega oca. Znao sam da je bio zaljubljen u neku gejšu i pitao sam se je li to bila ona.

Nekoliko me trenutaka netremice promatrala, a zatim je spustila pogled.

– Upoznali ste moju kćer – upita me. – Jesu li Vam večeri u njezinu društvu bile ugodne?

Odgovorio sam joj da se istinski divim njezinu daru za glazbu.

– Mojoj je kćeri sedamnaest godina. Prošle je godine već prešla u red potvrđenih gejši. Sigurno znate da u našem zvanju vježbenica gejša može steći status umjetnice samo ako prođe obred *mizu-age*¹⁸. Meni osobno to je iskustvo bilo prava mora. Stoga sam odlučila da svojoj kćer poštedim te pokore. Zamolila sam je da odabere muškarca. Odabrala je vas. Bila sam tako slobodna da se o vama raspitam. O vama su mi rekli vrlo pohvalna mišljenja. Čeka vas lijepa vojnička karijera. Mladi ste i nikada nećete moći platiti sumu koja je potrebna za taj obred. Bez obzira na sve, svojoj sam kćeri namijenila sretnu sudbinu, pa vam poklanjam njezino tijelo. Ako pristanete na tu skromnu zamolbu, bit ću vam vječno zahvalna.

Preneražen onim što sam čuo, nisam odgovorio.

Prišla mi je na koljenima i naklonila se.

– Preklinjem vas da razmislite. Nemojte se opterećivati novčanim pojedinostima, ja ću se za sve pobrinuti. Molim vas, razmislite...

Nato ustane i nestane iza zaslona.

Ta me mračna prostorija stala gušiti. Prema tradiciji, vježbenicu gejšu mora razdjevičiti neki bogati neznanac. Ta inicijacija je vrlo skupa, no za muškarca iz visokog društva to je vrhunac prestiža. Nikada do sada vježbenica nije odabrala silovatelja, a ja sam upravo zamoljen da skandalozno prekršim običaj.

Bio sam vrlo uznemiren, pa sam odugovlačio s odgovorom.

¹⁸ *Mizu-age* – inicijacijski obred kojim gejšu vježbenicu razdjevičuje nepoznat muškarac, op. prev.

Jučer nisam srela Mina, i tisuću sam se puta upitala je li bolestan ili me ne želi više vidjeti. Možda je, kao mnogi studenti njegovih godina, već zaručen? Zbog čega bi ga mogla zanimati jedna školarka?

Ni danas ujutro nema ga na raskrižju. Uvrijeđena i tužna, odlučujem ga zaboraviti.

Izenada mi pažnju privuče uzastopno zvonjenje. Podižem glavu. Min okreće pedale i žuri u mom pravcu. Viče mi:

– Što radiš danas poslijepodne?

Nehotice mu odgovaram:

– Igram go na Trgu Tisuću Vjetrova.

– Možeš onamo ići koji drugi dan. Pozivam te na ručak.

I nadodaje, ne dajući mi vremena da odbijem njegov prijedlog:

– Čekat ću te na izlasku iz škole.

I, prije nego što će nas prestići, dobacuje mi novčanicu:

– Ovo je za rikšara – reče. – Tako će šutjeti.

U podne posljednja izlazim iz škole. Spuštene glave hodam uza zid. Mina nema na vratima, pa odahnem od olakšanja i popnem se u rikšu. Uto se ukaže poput duha.

Odlaze bicikl i klizne na moje sjedište prije nego mi se iz grla oteo iznenađen krik. Jednom mi rukom obgrli ramena, a drugom spusti zavjesu na rikši koja nas sada zaklanja sve do koljena. Zatim naloži rikšaru da nas odveze na brežuljak Sedam Ruševina.

Rikša vozi kroz uske uličice. U tom zaklonu od pogleda što ga stvara bijelo platno požutjelo od sunca, Minovo disanje postaje sve teže. Prstima mi dodiruje vrat, a zatim ih provlači kroz moju kosu i masira mi zatiljak. Ukočena od straha i nepoznatog mi užitka, zaustavljam dah. S one strane zaslona vide se noge rikšara koje se ravnomjerno izmjenjuju. Sa strane prolaze pločnici, psi, djeca, prolaznici. Voljela bih da taj monotoni krajolik nikada ne prestane.

Na Minov nalog, rikšar se zaustavlja pred nekim restoranom. Min sjeda kao da je kod kuće i naručuje rezance. Sićušnu prostoriju istoga trena preplave mirisi iz kuhinje pomiješani s mirisima ranoga cvijeća. Vlasnik nas poslužuje, a zatim se vraća iza šanka i prepušta drijemežu. Kroz otvorena vrata ulazi podnevno sunce. Šutim usredotočena na hranu, dok Min brblja o klasnoj borbi. Zatim dodaje da još nikada nije vidio djevojku da jede tako proždrljivo. Ne odgovaram na njegovo ruganje. Sve me nervira. Mladić ima iskustva s ovakvim sastancima

udvoje, no ja ne znam kako se ljubavnica treba ponašati. Min me izvlači iz neugodnosti prijedlogom da odemo na izlet do brežuljka Sedam Ruševina.

Uspon započinjemo hladovitim puteljkom kojim cvjetaju žuti maslačci i grimizni zvončići. Mlada trava gusto je obrasla podnožje pocrnjelih granitnih blokova, ostataka neke palače koju je progutao plamen. Min me moli da sjednem na lopočev cvijet isklesan u mramoru i promatra me. Ova je tišina za mene neizdrživa. Pognute glave, vrhom cipele svijam pupoljak ljutića.

Ne znam što bih. U školskim romanima poput *Mandarinskih pataka* i *Divljih leptira*, opis mladića i djevojke u vrtu najdirljivija je scena ljubavne priče: toliko toga bi željeli reći, ali im suzdržanost priječi da budu otvoreni. Dok nas tako uspoređujem s likovima iz lake književnosti, mislim da smo oboje smiješni. Što Min od mene očekuje? Što ja očekujem od njega?

Više ne osjećam ništa što nalikuje uzbuđenju našega prvog susreta, lupanju srca koje bih osjetila svakoga jutra na putu u školu dok je Min samo prolazio. Zar naša priča već ide svom kraju? Zar ljubav postoji samo u osami moje mašte?

Min mi iznenada položi ruku na rame. Protrnem. Želim se istrgnuti iz njegova zagrljaja, no on mi vršcima prstiju već miluje obrve i kapke, čelo i bradu. Tijelo mi prožima drhtaj od svakog njegova pokreta. Žare mi se obrazi. Sramim se, bojim se da nas netko ne primijeti kroz lišće. No nemam snage tomu se oduprijeti.

Privlači moju glavu svojoj. Njegovo se lice približava centimetar po centimetar. Razabirem mu pjegice na obrazima i tek iznikle brčiće, naslućujem oklijevanje u njegovu pogledu. Preponosna sam da bih pokazala bojazan pa se, umjesto da se otimam, rušim u njegovo naručje. Usne mu dodiruju moje. Suhe su, no jezik mu je vlažan. Preneraženo osjećam kako mi prodire u usta. Odnosi me bujica.

Htjela bih zaplakati, ali mi ne naviru suze. Grebem ga noktima po leđima, pa momak stenje. Sklopljenih kapaka, zažarenih obraza i s plavičastim podočnjacima ispod očiju, Min me ljubi opijenošću kakva studenta koji čita neku rijetku knjigu.

S one strane vrhova krošanja, grad se gubi u rijetkoj sumaglici. Moja šutnja ne obeshrabruje mladića. Vodi me u samostan na vrhu brežuljka. Ondje od nekog svećenika novaka naručuje čaj. Najprije puni moju šalicu, a zatim iz lubenice odstranjuje koštice i zviždućući promatra krajolik. Izbjegavam njegov pogled, ali i poglede svećenika koji me mjerčaju, ispijam svoj čaj, ustajem, popravljam izgužvanu suknju i silazim stubama preskačući po četiri.

Sunce zalazi nalik na masku od crvena laka. Iza zidina grada, snijeg koji se topi otkriva spaljena polja. Sela se stapaju s parcelama crne zemlje. Stabla postaju sve plošnija i nestaju u naborima sumrakova ogrtača.

Iste večeri u snu vidim Rođaka Lua kako iznenada upada u moju sobu. Prilazi mi, uzima me za ruku i pritišće je na prsa. Obuzeta nekom odvratnošću,

pokušavam je istrgnuti. No njegovi prsti ne popuštaju i prenose mi svoju toplinu.
Obuzima me neka čudna malaksalost.

Prestravljena, budim se sva u znoju.

Početak jeseni primio sam poruku od neke žene koja mi je ugovarala sastanak u nekom parku. Bio sam uvjeren da je šalju da sazna što sam odlučio u svezi s gejšom vježbenicom. U deset sati prijepodne uputio sam se na mjesto navedeno u pismu s čvrstom odlukom da odbijem.

Jedna je žena sjedila pod rascvjetalim javorom, na kamenoj klupi prošaranom mrljama od riđe mahovine. Kosa joj je bila vezana u jednostavnu punđu, a nosila je pamučan kimono plave boje tinte stegnut oko struka narančastim pojasom.

Nisam vjerovao svojim očima. Bez šminke i samo lagano narumenjenih usana, Svjetlost je izgledala poput desetogodišnjeg djeteta. Ustala je i poklonila se na pozdrav.

– Hvala što ste došli.

Sjeli smo svaki na svoj kraj klupe. Napola mi je okrenula leđa i ostala tako šuteći.

Nisam znao što da kažem.

Nakon dužeg vremena, pozvao sam je da prošetamo parkom. Koračala je iza mene malim koracima. Sav je javor bio kao u plamenu, a ginko¹⁹ jarko žute boje. Jesenji vjetar nanosio je na nas to usplamtjelo lišće. Prešli smo drveni most, obišli jezero čija je smaragdna površina bila omeđena krizantemama, a zatim zastali u otvorenome paviljonu iz kojega se pogled pružao na nebo bez oblačka i na stijene u bršljanovu stisku. Šuštanje njezina kimona stapalo se s ptičjim kricima. Nisam imao snage prekinuti naše prešutno razumijevanje.

Kada smo izašli iz parka, ona se duboko pokloni i zatim udalji.

¹⁹Ginko – vrsta azijskog drveta bogate krošnje čije se sjemenke i lišće koriste u azijskoj kuhinji i medicini, op. prev.

Na Trgu Tisuću Vjetrova igram protiv antikvara Wua, nakon što sam mu prepustila osam izjednačenja. Poražen, uzdišući odlazi.

Jedna obična partija igre go izmori većinu igrača. Da bi došli k sebi, moraju jesti i spavati. Moja je reakcija drukčija. Već na samom početku igre uskipi mi duh. Koncentracija moje uzbuđenja dovodi do vrhunca. Nakon što partija završi, ne znam kako bih potrošila snagu koja se nagomilala tijekom igre, pa satima uzalud tražim mir.

Kao i toliko puta do sada, i danas prema kući grabim velikim koracima. Glavom mi se motaju najbezumnije sanjarije. Zamislim da sam se iz kruga smrtnika vinula prema bogovima.

Netko me zazove. Podignem pogled: Jing na biciklu prelazi ulicu. Ptičji kavez prekriven plavom tkaninom pričvršćen mu je na prtljažniku. Koči.

– Što će ti taj kavez?

On nato strgne tkaninu i ponosno mi pokaže dva crvendaća.

– Ove ptice obožavaju šetnje. Poznavatelji ih pri jutarnjim šetnjama obično njišu u ritmu koraka. Meni je dosadno šetati kao kakav starac. Ovo je moj najnoviji izum.

Smijem se. Momak mi predlaže da me otprati. Pao je mrak, pa se lica prolaznika više ne mogu prepoznati. Mogu se neprimijećena popeti na Jingov bicikl. Lijevom rukom čvrsto držim kavez, a desnom obuhvaćam Jinga oko struka. Kreće. Da bih zadržala ravnotežu, hvatam ga za prsluk. Prsti mi kliznu svilom i krznom i zaustavljaju se u visini njegova trbuha. Pod podstavljenim prslukom Jing nosi pamučnu tuniku. Toplina njegove kože kroz tkaninu mi prožima dlan. Pri svakom zamahu njegovih nogu, mišići mu se pod mojim prstima napinju i opuštaju. Smetena, povlačim ruku kad se, na skretanju u neku ulicu, Jing nagne i prisili me da se još čvršće priljubim uz njega.

Molim ga da stane pred stražnjim ulazom u kuću. Ulica je omeđena visokim zidovima i osvjetljena tek nekom slabom uličnom svjetiljkom. Jingovi obrazi su poput žara. Glasno diše i traži rupčić.

Na čelo mu prislanjam svoj. Zahvaljuje mi i briše lice sjajno od znoja. Posramljen mojim pogledom, okreće se prema zidu i raskopčava tuniku kako bi rupčićem obrisao grudi. Raspitujem se o Minu.

– Vidjet ću ga sutra na sveučilištu...

Pružam mu kavez. Stegne ga u naručje i promrmlja:

– Fino miriše taj tvoj rupčić...

Iznenadi nas snažna buka. Bicikl nije bio dobro naslonjen na stablo, pa je pao na zemlju. Jing se saginje, diže ga i bježi poput progonjena zeca.

Vlak se naglo zaustavlja. Trzaj me budi iz sna, a zatim čujem naredbu za pokret. Dok silazim iz vagona, zora me obujmi svojim ledenim rukama. Pod nebom jedva osjenjenim blijedoljubičastim tonovima, u beskraj se prostire spaljena zemlja na kojoj pogled ne zastaje ni na kakvoj obrađenoj površini, ni na kakvu stablu.

Vlak ponovno polazi. Zavidimo drugovima koji nastavljaju put u unutrašnjost Kine. Naš odsjek zadužen je da pazi na sigurnost u jednom malom gradu na jugu Mandžurije. Ime mu je vrlo neobično: Tisuću Vjetrova.

Vrata duboko uvučena u odoru, prepuštam se ritmu koraka i nastavljam drijemati. U tih sam nekoliko mjeseci već naučio kako spavati hodajući. Koračanje me grije i uspavljuje.

Bračna noć dogodila se u paviljonu za susrete u središtu parka u koji me Svjetlost već pozivala. Nakon večere jedna me mlada služavka odvela u sobu. Rastvoren je *futon*²⁰. Pomogla mi je da se razodjenem i da obučem *yukatu*. Ispružio sam se na leđima, prekrižio ruke i nastojao srediti nepovezane misli.

Vjerojatno je bilo kasno, no nisam znao koliko je sati. Tišina me pritiskala. Bilo je vruće. Ustao sam i povukao zaslone koji su vodili na verandu.

Mjesec je bio opasan neprozirnim oblacima. Kreketanje žaba u tami bilo je odgovor uzdisajima cvrčaka. Zatvorio sam vrata i vratio se na ležaj. Pijanstvo koje sam osjećao postupno je jenjalo dok je nestrpljenje raslo. Što mi je činiti, meni koji se nikada nisam susreo s djevičanstvom?

Ustao sam na neki gotovo neprimjetni šum. Na ulazu, ogrnuta bijelim kimonom, Svjetlost mi se klanjala. Njezino lice oličeno poput veličanstvene maske činilo ju je još nedokučivijom. Prošla je sobom poput duha i zatvorila se u susjednu prostoriju.

Zatim se vratila, sada bez svojega obrednog kimona i omotana grimiznom *yukatom*. Njezina kosa crna poput jantara odudarala je od vatrenih tonova svile. Još je bila djevojčica.

Dugo je ostala sjediti ruku prekriženih na koljenima, očiju uprtih u nešto nevidljivo. Iznenada je prekinula šutnju.

– Molim vas, zagrlite me.

Nespretno sam je obujmio rukama. Priljubio sam obraz uz njezin. Iz obratnika njezine *yukate* otme se neki miris. Srce mi poskoči.

S rukama položenim uz tijelo, doimala se kao mrtva. Kad sam joj raširio noge ona me, onako nervozna, obujmila svom snagom. Morao sam se boriti s

²⁰ *Futon* – podni ležaj, op. prev.

njezinim bedrima stegnutim poput škripca. Spolovilo joj je bilo ledeno. S mene se cijedio znoj i miješao se s njezinim, izdubljujući u njezinu bijelom puderu crne brazde. Mokra joj se kosa vijugala obrazima i povremeno mi ulazila u usta. Nije bila u stanju ni požaliti se i izgledala je poput kakve zadavljene životinje. Poželio sam je poljubiti, ali su me njezine jarkocrveno namazane usne odbijale. Milovao sam njezino tijelo zamotano u *yukatu*. Bilo je posve mokro i kao u groznici, a kud god bih prošao rukom, naježilo bi se. Iznenada sam na samom dnu njezinih crnih zjenica iščitao užasan strah, onakav kakav sam već vidio u očima osuđenika na smrt prije pogubljenja.

Shrvala me golema obeshrabrenost. Srušio sam se s njezina tijela i kleknuo. Ona me upitala drhtavim glasom:

– Što vam je?

– Oprostite.

Ona brizne u plač:

– Molim vas.

Zbog njezina očaja i mene obuzme neopisiva tuga. Mislio sam da poznajem žene, no s dvadeset godina nisam poznavao naličje užitka, i nisam znao da muškarac proživljava mračno iskušenje u kojem se gubi dostojanstvo i kojim se kroči kao u no, s maskom i razočaranjem u duši. Odlučio sam da joj lice prekrijem platnom na kome smo ležali i zatim sam podigao donji dio njezine *yukate*. Zbog svjetlosti svjetiljke, noge su joj poprimile bolesnu bljedoću. Njezino spolovilo poput dugačkog procijepa bilo je obraslo krznom nalik vidrinom. Pokušavao sam zamisliti da je obična bludnica koju sam pokupio na ulici. Nikako je nisam mogao poistovjetiti sa šupljinom u čijim će se dubinama falus pobjednički rasprsnuti.

Počeo sam se samozadovoljavati, no moje spolovilo nije reagiralo. Primijetivši da se djevojka ne miče, odjednom sam pomislio da je umrla ugušena.

Podigao sam platno. Svjetlost je plakala.

Da bih spasio obraz, bodežom sam razrezao ruku i pustio da mi krv poteče na bijelu svilenu traku koju je trebala obojiti djevičina krv. Nešto prije zore pomogao sam djevojci da napudra lice. Otišla je sa zakrvavljenom trakom uguranom u rukavu.

Poslije nastave Huong me prati kući. Večerao s mojim roditeljima, a zatim se zatvaramo u moju sobu da bismo odigrale partiju šaha.

– Udajem se – objavljuje mi pomičući konja.

– O, pa to je dobra vijest – odvrćam, uvjerena da se šali. – Tko je izabranik? Poznajem li ga?

Ona ne odgovori.

Podižem pogled.

U ruci drži figuricu, a obraz je naslonila na lijevu ruku. Svjetiljka baca svjetlost na dva potočića suza koji joj se spuštaju kraj nosa.

Iznenadena, molim je da mi sve ispriča. Ona brizne u plač.

Dok je gledam, srce mi se steže. Nakon susreta s Minom i Jingom, Huong mi je postala manje važna. Balovi me više ne zanimaju, pa odbijam sve njezine pozive. Dok me poslije škole pješice prati kući, odsutna duhom gotovo i ne slušam njezine brbljarije.

– Zaručena sam.

– S kim?

Dugo me promatra:

– S mlađim sinom gradonačelnika mojega mjesta.

Odjednom me obuzme neobuzdan smijeh:

– Otkud sada taj? Nikada mi o njemu nisi govorila. Zašto si mi ga tajila? On je tvoja simpatija, pa što onda? Kao djeca ste se igrali skrivača i lovice. Zatim ste se ponovno sreli u gradu. Gdje studira? Je li zgotan? Nadam se da ćete živjeti ovdje. Zapravo, uopće mi nije jasno zašto plačeš. U čemu je problem?

– Nisam ga nikada vidjela. Moj otac i maćeha odlučili su umjesto mene. Krajem srpnja moram se vratiti na selo.

– Nije moguće da su ti nametnuli taj brak s neznancem!

Huong još jače zarida.

– To nije moguće. Kako možeš pristati na takvu besmislicu? Drugo je vrijeme. Danas djevojka više nije dušom i tijelom podređena svojim roditeljima.

– Otac mi je pisao... Ako odbijem, prestat će... mi... slati... novac...

– Pokvarenjak! Ti nisi proizvod, roba za trampu! Tek si se iščupala iz maćehinih pandži, nećeš valjda ponovno pasti u okove neke seoske guje drogirane opijumom koja puši lulu i koja je ljubomorna na tvoju mladost i tvoju obrazovanost. Vrijeđat će te i ponižavati dok ne postaneš kao ona: frustrirana, osorna i zlobna. Imat ćeš trbušastog svekra koji će večeri provoditi kod

bludnica, a kad se mrtav pijan vrati, izvikat će se na ženu. Muž će te zapustiti. Živjet ćeš u velikoj kući među ženama: služavkama, kuharicama, svekrovim i muževim konkubinama, šurjakinjama i njihovim sestrama i majkama, a svaka će spletkariti da bi se što više dopala muškarcima i ubila te. Napraviti će ti djecu. Ako budeš imala sina, cijenit će te. Ako budeš imala kćer, ponašat će se s tobom kao sa svojim psima ili svinjama. Jednoga će te dana pismom otjerati i bit ćeš na sramotu obitelji...

– Molim te, prestani...

Huong se guši u jecajima.

Osjećam se odgovornom za njezinu bol i odlazim po vlažan ručnik. Tjeram je da umije lice i popije šalicu čaja.

Pomalo se smiruje.

– Znam da je teško ne poslušati oca. U prošlosti je neposluh bio zločin. Danas je to jedini način da sačuvaš vlastitu sreću. Ako ti otac ukine izdržavanje, moji će ti roditelji pomoći. Ići ćemo zajedno na fakultet. Hajde.

Povlačim Huong za ruku i približavam se crveno lakiranom ormariću gdje su zaključana moja blaga. Skidam lokot. Među knjigama, svicima kaligrafija i štapićima za tintu poredanima u drvenoj kutiji, pronalazim torbicu od izvezene svile. Otvaram je pod svjetiljkom i pokazujem Huong svoj nakit:

– Prodat ćemo ga, dostajat će da platimo studij.

Njoj odmah navru suze:

– Majka mi je ostavila svoj nakit. Otac mi ga je uzeo da bi ga poklonio svojoj novoj ženi.

– Prestani plakati. Između novca i slobode ne treba oklijevati ni trenutka. Obriši suze. Sve što je moje, tvoje je, prestani se brinuti.

Noć je poodmakla. Huong je uz mene zaspala nemirnim snom.

Slušam vjetar i mačke koje trče po krovu.

Pred očima mi prolaze slike moje sestre, Mjesečeva Bisera: noge su joj vitke poput bambusovih stabljika. Ponosno mi pokazuje dar pomirenja koji joj je darovao moj šurjak: par satenskih cipela mliječne boje na kojima su izvezeni sićušni leptiri. Njezino golo stopalo obuveno u to blistavilo jednako je lijepo kao i njezina ruka u svilenom rukavici ukrašena prstenom od ružičasta koralja. Zatim odjednom s njezina lica nestaje veselje. Vidim je blijedu, raspletene kose. Pod očima joj se protežu crni podočnjaci, a na sljepoočnice joj se hvataju bore. Zjenice su joj bez sjaja, a nepomičan pogled besciljno luta. Broji sate i moli se da joj se muž vrati prije ponoći. To tijelo, koje već isušuju starost i ružnoća, odiše užasom. Za mene Mjesečev Biser nije žena, već cvijet koji vene.

Ni moja majka nije žena. I ona pripada rasi raspetih. Vidim je kako prepisuje Očev rukopis i za njega traži dokumentaciju. Vid joj slabi, a leđa je bole. Iscrpljuje se na djelima koja nikada neće nositi njezino ime. Kada Oca

kleveću i progone ljubomorni kolege, ona ga tješi i brani. Kada je prije tri godine jednoj studentici napravio dijete, prikrila je svoju bol. Otpravila je majku, koja nam je jednoga jutra došla na vrata s djetetom u rukama, poklonivši joj sve svoje bogatstvo. Tako je kupila mir u kući, a prodala svoju dušu. Nikada nije plakala.

Tko onda zaslužuje to lijepo ime žena?

Vratio sam se bludnicama koje su mi ulijevale sigurnost i s kojima mi se spolovilo ukrućivalo. Svjetlost me progonila, a moj je užitek bio ispunjen boli. Odnedavna je ta gejša bila pod zaštitom nekog bankara. Počela je postajati poznata. Ubrzo zatim posjećivala je još samo visoke društvene krugove i izgubio joj se svaki trag.

Vidio sam je ponovno jedne maglovite večeri dvije godine kasnije. Ugledao sam je kako se penje u rikšu na suprotnoj strani ulice. Imala je tešku frizuru oblikovanu u raskošnu punđu i veličanstven ogrtač.

Vidjela me, ali se pretvarala da me ne poznaje, a zatim nestala u tami poput kakve božice koja se vraća nebesima.

Nakon premještaja u Mandžuriju otišao sam je posjetiti, a primila me njezina majka. Dugo sam čekao u odvojenoj prostoriji i ispijao sake. Vratila se kasno te večeri s nekog službenog primanja. Bila je odjevena u crni kimono na čijem su donjem rubu bili zlatom izvezeni valovi na sivom rukom oslikanom moru. Kosa joj je bila vlažna od sitne ledene kišice. Obrisala ju je rupčićem. Prošle su godine otkako je nisam vidio. Njezini blago upali obrazi isticali su strogost njezina pogleda. Izgledala je iscrpljeno. Dok sam tako promatrao njezino lice, sada lice žene, osjetio sam se izdanim.

Sjela mi je sučelice, spuštenu pogleda i s rukama na koljenima. Njezina sramežljivost podsjetila me na našu šetnju parkom. Dugo smo šutjeli. Među nama je tekla rijeka koju nismo mogli prijeći.

– Odlazim u Mandžuriju.

Ravnodušna, nije ni trepnula.

– Nikada vas neću zaboraviti – reče mi.

To mi je bilo dovoljno. Duboko sam joj se poklonio ustao. Ostala je nepomična. Ni suza ni uzdah nisu oplahnuli taj gorki, ali i spasonosni rastanak.

Na izlazu iz škole ugledam Mina naslonjenog na stablo.

Pogledi nam se sretnu. Spuštam glavu i nastavljam put. Momak trči za mnom:

– Mogu li te nakratko otpratiti?

Ne odgovaram mu. Bez ustručavanja mi se pridružuje i nešto isprazno brblja. Zapravo mi ne smeta što je kraj mene. Viši je od mene za dvije glave. Uspavljuje me topla bujica njegovih riječi. Priča mi što je pročitao, da je išao u lov, priča mi o svojim revolucionarnim snovima. Predlaže mi da me u nedjelju odvede na pecanje, da me nauči raspoznati ribe iz rijeke Amur.

Prolazimo pored ulice gdje se nalazi Jingova kuća.

– Dođi – reče mi i povlači me za ruku. – Imam ključ.

Kad je prešao prag, okreće se i promatra me od glave do pete. Njegova me odvažnost obeshrabruje. Nemoćno se priljubim uz vrata.

Počinje mi milovati lice, vrat, njegovi mi prsti dodiruju ramena. Prepuštam se nekoj čudnoj čežnji. Rumenih obraza i poluzatvorenih očiju, Min mi miriši kožu. Kud god prolaze, njegove usne ostavljaju užarenu brazdu. Kada ih položi na moju bradu, i protiv svoje volje otvaram usne, a Minov se jezik uvlači između njih. Spušta ruku na moje grudi. Milovanja mu postaju neizdrživa, gušim se od vrućine njegova zagrljaja. Govorim mu da rastvori gornji dio moje haljine. Min izgleda iznenađen, ali poslušna. Njegovi nervozni prsti ne uspijevaju otkopčati kopče na opšivku. Ja ih gotovo trgam.

Minovo lice izobličeno je zavidljenom grimasom. Spušta se na koljena, utiskuje usne na moje grudi, a zatim ih trlja svojom mladom bradicom. Čelo mu je užareno željezo. Svijam se stisnutih šaka.

Prekida nas škripanje brave. Hitro odgurnem Mina. Tek što sam zakopčala haljinu, kad se otvaraju vrata. Ulazi Jing s kavezom u ruci. Čim nas ugleda, smrkne se. Zlovoljno me odmjeri i zagunđa nešto Minu na pozdrav. Zgrabim torbu, odgurnem Jinga i pobjegnem na ulicu.

Još nikada nisam osjetila tako snažnu tugu. Gavrani grakću i prelijeću nebom gdje se ljubičasto i narančasto sporo miješa s crnilom oblaka. Zrak je prepun mirisa. S dolaskom svibnja s krošanja opada cvijet topole poput smeđih glista. Kao dijete ubacivala bih ih sestri u ovratnik, a ona bi prestravljeno vrištala.

Min mi je prignječio grudi, i sada me bole. Stajem pod nekim stablom da popravim kosu i poravnam haljinu s malo sline kojom sam navlažila dlan. Gledam se u maleno zrcalo: usta su mi malo natečena kao da sam dugo spavala.

Moji grimizni obrazi odaju tajnu zabranjenih snova, a čelo mi blista, i čini mi se da na njemu prepoznajem Minove poljupce koje samo ja vidim.

Ulaštili smo oružje i popravili naše izgužvane odore, a zatim nastavili put. Na obzorju se uskoro pojavio drevni grad okružen zidinama. Topole obrubljuju opkop. Kinezi uz cestu mašu našim sunčevim zastavama. Kad smo ušli na glavna vrata, pred našim se očima prostrla sva raskoš grada Tisuću Vjetrova: bezbrojna krovišta od crijepa, široke ulice koje vrve trgovcima, zaglušujuća buka prometa, primamljiv miris restorana. Prilazi nam jedan pukovnik našega garnizona s po jednim časnikom slijeva i zdesna, te u pratnji gradonačelnika, brkatog i usaljenog Mandžurca, za kojim koračaju predstavnici mjesne buržoazije.

Izbečili smo oči. Na pločniku nam rukom daje znak tridesetak mladih bludnica odjevenih u kimona. Gurkaju se, smiju se i crvene. Najsramežljivije skrivaju lice i međusobno komentiraju naše držanje i izgled. Najhrabrije nam na japanskom upućuju nekoliko nepovezanih riječi: “Kako je zgodan!”, “Dođite k meni u Zlatni lopoč”, “Volim vas”. Zaboravili smo umor od hodanja te sada ponosno dižemo glave i dišemo punim plućima da bi nam prsa nabreknula.

Vojarna je smještena na zapadu grada, na ulazu su barikade i strojnice, a na visokim zidovima bodljikava žica. Odsjek pričuve, sastavljen od četiri četvrtine, dočekuje nas na terenu za vježbanje.

Nakon obreda pozdrava, vrijeme je za topli objed. Govori tek što su završili, a mi se u kantini već bacamo na ljutu juhu s algama i govedinom; prepiremo se oko masnih šarana, jelenjih bataka i fazanovih prsa. Pohlepno gutamo rižine okruglice, marinirano povrće, tofu i sirovu ribu brižljivo poredanu na tanjurima.

Trbuha napuhana poput balona, preživajući izbljedjele okuse, vučem se do svoje sobe i rušim na krevet.

Min se tajanstvena izraza lica hvali da posjeduje knjige koje je vlada zabranila: nastoji me privući u Jingovu kuću. Pri samoj pomisli na tu kuću, obuzme me vrtoglavica. Ipak, moram odlučiti. Ne mogu vratiti vrijeme. Više nisam i ne želim biti samo školarka kojoj su dovoljni snovi. Treba nešto učiniti, baciti se u vodu. Kada dođe trenutak od kojega povratka nema, napokon ću saznati tko sam i zašto živim.

Min u biblioteci iskopava svoja “opasna” djela pod gomilom starih knjiga. Listam ih i očima proždirem riječi. Min koristi priliku i grli me odostraga. Ruke mu lutaju pod mojom haljinom i hvataju me za grudi.

Razodijeva me kao da guli neku voćku. Ostajem u gaćicama i, ruku prekriženih na grudima, naređujem mu da objesi moju suknju na vješalicu da se ne izgužva. I sam se razodijeva i baca odjeću svuda po prostoriji. Onako u gaćama baca se na mene i trlja svoje grudi uz moje.

Zatvorenih se očiju pokušavam oduprijeti težini njegova tijela. Min me silom odvlači u sredinu prostorije i poliježe me na radni stol. Polako mi širi noge. Pružam ruke da se zaklonim. Min mi obuhvaća zglavke. Svijam se, stenjem. Da me smiri, Min mi ljubi bradavicu na dojci i siše je. Ispuštam bolne krike. Poput kakva demona, uspravlja se cijelim tijelom. Čini se da mu glava dodiruje strop. Njegovo se izobličeno lice ocrtava na kvadratnoj površini plavog neba uhvaćenog u prozorskom okviru. Trbuh mu je među mojim bedrima i on učini pokret naprijed.

Legenda kaže da je u paklu za vragove jedna od omiljenih muka piljenje prokletih nadvoje: ta maštovita narodna predaja nesumnjivo nadahnuće crpi u prvom snošaju muškarca i žene.

– Boli li te?

Grizem se za donju usnu i odbijam odgovor.

Min me neko vrijeme promatra, a zatim se odijeva i briše mi lice rupčićem. Pogleda prikovana za moj, kaže mi:

– Moram se tobom oženiti.

– Oduzi me u krevet.

Min zatvara vrata, povlači zavjese i spušta koprenu protiv komaraca koja obrubljuje krevet. Umatamo se u svilen pokrivač podstavljen pamukom. Smrad trulog drveta u polumraku me paralizira.

Min me tješi:

– Prvi put uvijek je osjećaj malo čudan.

– To iz tebe očito progovara iskustvo!

On šuti. Ruke mu klize mojim vratom, ramenima, rukama, trbuhom. Vani se čuju prvi cvrčci. Min je opet na meni. Boli me. No ovaj put operacija je podnošljivija. Drhtim, gušim se. U glavi mi se brkaju misli, miješaju slike. Vidim najprije Jingovo lice, a zatim lice Rodaka Lua.

Iznenada me Min promotri nekim okrutnim, tjeskobnim pogledom. Iz grla mu se stanu otimati hrapavi hroptaji. Kao da se bori s nekom nevidljivom silom, a zatim se, nepomičan, ruši na mene.

Odmah zatim zaspi, obujmivši me umornim rukama oko struka. Glava mu počiva u ugibu ispod mogega vrata. Pri svakom mojem pokretu, instinktivno me miluje i još više privlači k sebi. Morala bih se vratiti u školu, ali mi se ne da ustati. Sutra će me spasiti neka laž. Misli mi lutaju poput oblaka koji klize nebom nad našim gradom i obrušavaju se iza planina, na sjeveru mandžurske nizine. Čula sam da djevice gube mnogo krvi. Ja uopće nisam krvarila. Bogovi su me poštedjeli te sile od koje žene strahuju. Ne osjećam krivnju. Zadovoljna sam. Život mi još nikada do sada nije izgledao tako jednostavan, tako blistav.

Kasno poslijepodne vraćamo se vanjskom svijetu. Noć već pada, ali dan još pluta poput kakve barke koja traži luku. Sjetila sam se sata klavira, pa tražim ispriku koja bi zavarala Majku. Polako se krećem. Nešto što je bilo oduvijek zapretno u bespućima mogega bića sada je iskopano poput kakve prostirke koju su izvadili iz kovčega da bi je izložili suncu. Moje je djevičanstvo još samo rana. Rascijepljeno nadvoje, moje je tijelo otvoreno, i sada njime prelazi pukotina.

Min me trgne iz sanjarenja:

– Kad otjeramo Japance, oženit ću te.

– Ne želim se udavati. Brini se ti radije za svoju revoluciju.

Momak zastane i uputi mi povrijeđen pogled. Usne mu drhte. Kako je samo lijep!

– Obitelj mi potječe od žutog stijega. Naša se zemlja prostire od zidina našega grada do mongolskih stepa. Otac mi je umro, a ja želim nasljedstvo posvetiti slobodi u mojoj zemlji. Bit ću siromašan i živjet ću opasno. Ako me ne prezireš i, budući da si mi darovala ono najvrijednije što imaš, bit ćeš mi žena.

Prasnem u smijeh.

Iz rikše ga pozdravljam uzdignutom rukom. Minov obris na pločniku se pretvara u mrlju, a zatim i u neodređen trag koji se stapa s gradom utonulim u mrak.

Kad sam bio dijete, očaravalo me tajanstveno Carstvo Sredine²¹. Volio sam crtati mandarinske paviljone, tatarske dvorce i carske ratnike. Kad sam poodrastao, pohlepno sam čitao klasičnu književnost.

Donedavno sam od Kine poznavao samo Ha Rebin, golemu metropolu smještenu na obali rijeke Amur. Taj moderni kozmopolitski grad danas mi služi kao usporednica. Bez prestanka ga uspoređujem s gradom Tisuću Vjetrova. Iako taj gradić pripada Neovisnoj Mandžuriji, u njemu se odmah osjeti djelić vječne Kine.

Automobili su ovdje brojniji nego u Ha Rebinu i nema tramvaja. Na stotine rikšara izmjenjuje se dan i noć. Bicikle najviše koriste studenti iz bogatih obitelji.

Za razliku od stanovnika Ha Rebina gruba izgleda poteklih od prognanika i osuđenika, mještani ovdje imaju profinjene crte lica. Priča se da su im preci prinčevska kopilad, da u njihovim žilama teče rijetka mješavina mandžurske, mongolske i kineske krvi. Lica im izgledaju kao da dolaze iz drevnih stoljeća. Crte lica su čiste. Muškarci su izdužena stasa, zagasite kože i očiju iskošenih do sljepoočnica. Žene su od dvorskih dama naslijedile bljedoću, visoke jagodice, bademaste oči i sitna usta.

Već sutradan nakon našega dolaska, časnici iz pričuve vode nas u brojne ulice četvrti užitaka koja se nalazi tik uz garnizon. Uvjeren sam da je prostitucija izmišljena za vojsku, a da je prva bludnica u povijesti bila neka žena zaljubljena u vojnika.

Kao i u Japanu, i ovdje nam novac nastoje iznuditi laskavim osmijesima. Kineskinje natučaju osnove japanskoga, ali i to je dovoljno za cjenkanje. Neke javne kuće drži naša vojska, pa zapošljava Japanke i Koreanke, i jedne i druge preskupe. Kad si već ne mogu platiti zemljakinju, prepuštam se da me vode poznavatelji. Vode me u neku kuću skromna pročelja koju nazivaju Svirala od žada. U sredini njezina dvorišta, prema nebu se izvija stablo. Na katu se naziru odore, frizure, izazovne haljine.

Vlasnica, žena tvrdog naglaska iz Shan Donga, nalaže djevojkama da se pred nama pokažu. Odabirem Orhideju. Oči su joj iskošene poput očiju vučice. Usne su joj zgnječena borovnica. Uspinje se stubama njišući bokovima, na bosim nogama nosi cipele s visokom petom, cigareta joj je među prstima i lisičji rep na ramenima. Već pri prvim milovanjima, ozbiljna izraza lica mi kaže da je čista Mandžurka i da je ne smijem zamijeniti s kakvom Kineskinjom. Za razliku od japanskih bludnica koje se pretvaraju i suzdržavaju, Orhideja, ta žena s

²¹ Carstvo Sredine – negdašnje ime za Kinu koju su smatrali centrom svijeta, op. prev.

podrijetlom, prepušta se i vrišti. Bludnica koja doživljava vrhunac prava je rijetkost. Moja se partnerica podaje razoružavajuće naivno i radosno. Dok odlazim, mlada žena, mišićave stražnjice naslonjene na dovrtak, gleda me kako silazim stubama i vrti svoj zeleni rupčić.

Sutradan u gimnaziji, ponosnim pogledom mjerkam svoje družice. Jučerašnja bol još je u mojem tijelu. Peče me, razdire. Ona je moj ponos. Odjevena sam u istu plavu haljinu kao i ostale, pa ipak znam da sam odsada drukčija.

Poslije nastave skrećem s puta i odlazim posjetiti sestru. Sjedi ispod prozora i plete. Liježem nasuprot njoj na divan od trstike.

Sestra njezina muža nedavno je zatrudnjela, a Mjesečev Biser kuka da joj je trbuh još ravan. Da joj skrenem pozornost s njezine opsesije, ispitujem je:

– Kako se može prepoznati zaljubljenost?

Ona briše suze i prasne u smijeh.

– Gle, gle, zar ti se sviđa neki momak? Zašto me to pitaš?

Pravim se da sam se uvrijedila:

– Ako mi ne želiš odgovoriti, odlazim.

– Zar si se naljutila? Hoćeš li komad kolača od meda i akacijina cvijeta?

Mjesečev Biser zvoni sluškinji i nastavlja s pletenjem:

– Što te zanima?

Skrivam lice jastučićem:

– Po čemu znaš da si zaljubljen? Što osjećaš?

– Ponajprije, zaboraviš sve oko sebe. Obitelj i prijatelji postaju nevidljivi. Dan i noć misliš samo na jednog muškarca. Kad ga ugledaš, oči ti se ispune svjetlošću. Kad ga ne vidiš, njegova ti slika izjeda srce. U svakom se trenutku pitaš što radi i gdje je. Zamišljaš njegov život, živiš za njega: tvoje oči gledaju za njega, tvoje uši slušaju za njega...

Mjesečev Biser otpije gutljaj čaja i nastavi:

– U toj prvoj fazi nijedno ne zna za osjećaje onoga drugoga. To je najbolniji trenutak. Zatim otvore srca i nakratko upoznaju nepojmljivu sreću.

Moja sestra odloži ručni rad, a pogled joj odluta:

– Nakon lijepog vremena dolazi oluja. Ljubavnike iznenada prekrije tama. Napreduju naslijepo, pužu. Stare. Vidjet ćeš, sestrice. Kad zavoliš i budeš voljena, upoznat ćeš muku življenja na usijanom žaru. Više ni u što nećeš biti sigurna.

Sestrine usne ispucane su poput isušene zemlje. Njezin pogled pun mržnje u nečemu nevidljivom traži krivce za njezinu nesreću. Zatim nastavlja:

– Ti ćeš imati bolju sudbinu. Jača si od mene. Znat ćeš prkositi patnji i smiriti bijes bogova ljubomornih na našu ljubav.

– Pa zašto se onda ljudi vjenčavaju?

– Vjenčanje – upita ona smijući se. – To je hladna, bezizražajna svečanost upriličena za roditelje. Sada sam još samo sjena same sebe. Obitelj koju sam izgradila mi je na teret. Ima dana kad bih htjela biti samo komad pokućstva. Lišena misli i osjećaja, mogla bih ga čekati i služiti mu, ukrašavati njegov prostor i tješiti njegove pretke.

Mjesečev Biser ustane. Ubere grančicu glicinije koju zatim zgnječi drhtavim prstima:

– Reći ću ti istinu. Voljela sam svojega muža. Sve sam mu podarila. Kao dudov svilac iz utrobe sam izrigala sve najljepše što posjedujem. Sada sam još samo neplodna ljuštura. Znam što mi je činiti. Poklonit ću mu život. Neka on živi, a ja neka umrem!

Obuzme me slabost. Izgovaram se nekom banalnošću i opraštam se od nje. Kad sam izašla na ulicu, stanem trčati. Silno želim udisati život, stabla, toplinu mojega grada. Ja ću znati ovladati svojom sudbinom i biti sretna. Sreća je natjecanje u opkoljavanju, igra go. Prigrilit ću bol i ubiti je.

Zbog vrućine vježbanje postaje naporno. Iza gradskih zidina, crna polja pretvaraju se u užarenu limenu ploču. Pod nadzorom časnika, vojnici marširaju, skaču, trče, pužu, gađaju, tisuću puta zabadaju bajonete u utrobu slamnatih lutaka. One koji se onesvijeste poliju vjedrom vode, a zatim ih ispljuskaju. Kineskim novacima određuju se još strože kazne. Muškarci su nalik željezu koje treba udarati da bi se od njega oblikovalo oružje.

Već prvoga dana sunce mi je opržilo lice, a usne su mi se počele guliti. Od stalnog izvikivanja naredbi izgubio sam glas, a grlo me peče. Dok je gutam, riža mi djeluje poput pješćanih zrnaca. Noću temperatura naglo padne, no tijelo još čuva danju žegu. Muči me hladnoća i vrućina, pa se vrtim na ležaju uzalud dozivajući san.

Unatoč svemu, jako sam zadovoljan što sam ovdje. Vojarna je poput zabranjena grada sa svojim barovima, restoranima, bibliotekom, privlačnim medicinskim sestrama i kupaonicama s pravim drvenim bačvama. Sestrica i Akiko su mi poslale knjige i književne časopise. Majka me počastila torbom punom čokolade, paštete od crvena graha, čarapa i novih gaća.

Pornografski časopisi koji kruže pobuđuju razdragano sudioništvo. Uvečer se iz sobe u sobu razliježu promukli glasovi koji zlostavljaju naše tradicionalne napjeve. Ponegdje se sastajemo i na partiji karata za novac.

Na opće nezadovoljstvo vojnika, časnici imaju povlasticu slobodnih izlazaka. Tako su se stvorile male skupine veseljaka. Čim sunce zađe, opijamo se u gradu, a zatim odlazimo bludnicama da bismo pospješili probavu.

Budući da govorim njihov jezik, moji odnosi s ovdašnjim ženama razvijaju se u posebnom pravcu. Sposobnost komunikacije i kod najtvrdih pojedinaca pobuđuje nježnost. Orhideja se vezala za mene. Moje tijelo ju je pripitomilo. Prema meni odnedavna gaji neskrivenu strast.

Njezina mašta jednostavan susret između vojnika i bludnice preobražava u ljubavnu priču. Tvrdi da me je primijetila već od prvoga dana našega dolaska. Od svih vojnika koji su prolazili, navodno ju je jedino moj pogled očarao. Otkako stalno slušam kako mi govori da me voli, postajem joj vjeran. Osvaja me svojim žarom i iskrenošću koje naše kurtizane ne poznaju. Poklanja mi svoje rupčice, čarape, pramenove kose i malen satenski jastučić ukrašen erotskim vezom. Ti me skromni pokloni oduševljavaju i laskaju mi onoliko koliko i njezina mahnita želja.

U mojoj je zemlji mjesec svibanj tako nježan i svijetao, kraći od skoka žabe u vodu.

I već je ljeto.

Već s prvim vrućinama mojim roditeljima poslije ručka ne preostaje ništa drugo doli dugotrajan odmor. Prolazim kućom na prstima, iskradam se u vrt i izlazim na stražnja vrata. Pratim krivudave ulice u kojima stabla pružaju malo hlada. Sunce mi na glavu prosipa zlatne bujice. Znojim se i ne mislim ni na što.

Kod Jinga nas jorgovani opijaju svojim mirisom. Min me čeka u postelji. Od glave do pete se poprskao vodom iz bunara. Hladan je poput kakva oblutka tek izvađena iz rijeke. Bacam se na njega. Moja užarena koža pri dodiru s njegovom gotovo da se dimi.

Dok centimetar po centimetar postupno otkrivam Minovo tijelo, ono postaje beskrajna zemlja. Istražujem ga, slušam uzdahe njegove kože, čitam mapu njegovih vena. Izmišljamo istančane igre. Vrhom jezika iscrtavam znakove na njegovim prsima, a on ih pogađa. Izlažem trbuh njegovim usnama, grudi njegovu čelu. Zauzimam položaj za molitvu, a Min po meni puže i pri svakom pokretu mora izgovoriti jednu pjesmu. Njegova me kosa škaklja i nasmijava. Da bi me kaznio što se šalim, naglo prodire u mene. Cijeli svijet se razdire. Pogled mi se magli, šumi mi u ušima. Uranjam prste u svoju kosu, grizem rub plahte. Zatvaram oči i u mraku vidim žive boje golemih zastava koje se vijuju. Obrisi se stvaraju i nestaju, bića izranjaju i gube se. Umrijet ću. Iznenada me obuzme osjećaj da sam podvojena. Jedan dio mene me napušta i lebdi zrakom. Promatra me, sluša kako stenjem, hropcem. Zatim se uzdigne i nestane prema nepoznatim visinama poput ptice koja prelazi preko prijevoja neke planine. Više je ne vidim.

Min se sruši i zaspe položivši ruku na moje grudi. Na mojem je trbuhu ostavio nekoliko bijelih kapljica. Vruće su i oko mojih se prstiju omataju poput svilenih niti. Muškarci su pauci koji hvataju žene u stupicu istkanu od njihova sjemena.

Polako ustajem. Ispunjena nekom novom energijom, spremna sam zaigrati partiju igre go. U vrtu, pod jednim stablom, Jing drijema na dugoj ležaljci, a na licu mu je slamnati šešir. Ne znam kad se vratio i je li prisluškiavao naše igre. Baš sam namjeravala pobjeći, kad on iznenada podigne šešir i prodorno me pogleda u oči. Osjećam neki skriveni užitak dok promatram očaj i prezir koji mu se odražava na licu. Prkosim mu i uzvraćam pogled. Usne mu drhte, iz grla ne izlazi nikakav zvuk.

Razvučen uzvik prodavača voća dopire do nas.

– Htjela bih jesti breskve – kažem mu.

Jing udara šakom po ležaljci. Ustaje, otrči, a zatim se vrati s košarom voća. Pere ga kraj bunara, a zatim za mene odabire najveći plod. Jedemo breskve bez riječi. Sok štrca iz Jingovih usta i kapa mu po košulji.

Cvrčci prodorno cvrče. Miris lišća spaljenog suncem miješa se s mirisom moje kose. U posudi koja zamjenjuje akvarij kruži jedan šaran.

U vojarni, među novim licima, obavještajni časnik kapetan Nakamura drukčiji je od naših drugova željnih žena i vodi samotnički život. Unatoč visokom činu, nesvjesno potiče najsmjelije šale i dobrovoljno preuzima ulogu *kyogena*²².

Nakon što je naskap ispraznio dvadeset boca sakea, u restoranu zaspi i glasno hrče. Jednoga dana odlučujemo osvetiti se za taj bučni drijemež. Budim ga jednim udarcem laktom. Poput zen učitelja koji se obraća učeniku, ispitujem ga:

– Jesti, piti, pohoditi djevojke, sve to čini taštinu čula. Kapetane, što je taština duše?

On se uspravi poput duha iz grobnice i, ne obraćajući pažnju na naš smijeh, monotono progovara:

*Zujanje kukaca,
Sve umornije, sve slabije,
Jeseni koja prolazi
Ja, koji okajavam bijeg,
Nestat ću prije nje...*

– Da, taština duše je smrt!

Susprežući osmijeh, pitam ga dalje:

– Kapetane, a što je taština taštine?

Zatečen, on se počese po glavi:

*Svijet u kojem živimo
Postojan je onoliko
Koliko i mjesečeva zraka
Što se zrcali na vodi
zahvaćenoj u dlanu...²³*

Taština taštine... taština taštine jest...

Da bih ga još više zbunio, jasno izgovaram svaki slog:

²² U kazalištu nô, kyogeni su komičari koji igraju na sceni između dva čina.

²³ Obje pjesme odabrane su iz Heijijeva svjedočanstva, japanskog romana iz 16. stoljeća, u prijevodu [na francuski, op.prev.] Renée Siefferta.

– Taština je isprazna, taština taštine dvostruko je isprazna. Međutim, taština i taština se poništavaju. Taština duše je smrt, taština taštine duše je život. Između života i smrti, tko smo mi?

Promatra me. Njegov zaprepašteni izraz lica svuda uokolo pobuđuje salve smijeha.

Jedno ga poslijepodne posjećujem i u njegovoj sobi ugledam *go-ban*²⁴. Odmah započinjemo partiju. Na moje veliko iznenađenje kapetan, u svakodnevnom životu zbunjen i nespretno, igra spretno i prirodno. U vojarni je stekao reputaciju luđaka: u svemu vidi urotu. Na igraćoj se ploči ta opsjednutost preobražava u pretjeran oprez.

Nakon svoga poraza, kapetan me poziva na večeru. Nekoliko čašica sakea dovoljno je da nas učini najboljim prijateljima na svijetu. Razgovaramo o kineskoj književnosti. Iznenađen je što govorim mandarinski. Igra go protivnike suprotstavlja kod igraće ploče, no u životu im ulijeva međusobno povjerenje. Bez ustručavanja mu otvaram svoje srce:

Jedna djevojka iz Pekinga slijedila je svojega muža studenta u Tokio. Čovjek je umro od raka i ostavio ju je s novorođenčetom samu na svijetu. Govorila je par riječi japanskog, a nije imala novca, pa je pokucala na sva vrata u potrazi za poslom. Majka ju je zaposlila kao dadilju. Bio je to dar koji nam je poslao Budha. Moji su me roditelji, kao i svi japanski roditelji, odgajali neumoljivom strogošću. Zbog najmanje pogreške dobijao bih dvije pljuske. Užarenih obraza i sa suzama u očima, zgažena bih srca trčao u naručje svojoj Kineskinji koja je oplakivala moje nevolje. Da ublaži bol, uzimala bi me u naručje i pripovijedala mi legende svoje zemlje. Kineski je za mene bio jezik snova i utjehe. Kasnije me naučila da govorim pjesme iz vremena dinastije Tang i da pišem. Podučila me Konfucijevu Razgovoru, otkrila mi San Crvenog paviljona. Kad bih naglas čitao te tekstove, moj pekinški izgovor izmamljivao bi joj suze radosnice. Dojila je mojega brata i sestru, obasula nas nježnošću. A onda je jednoga jutra jednostavno nestala. Godinu dana kasnije, Majka je stala nakraj mojim iluzijama: vratila se u svoju zemlju i više se nikada neće vratiti.

Moja je ispovijed izmamila uzdah kapetana. Ispraznio je jednu čašicu sakea i ustao. Oponašajući pokrete glumca kazališta nô, s palicom umjesto lepeze, zapjevao je:

*Da je i ostao na životu
Ništa nije izgubljeno, već je nestalo
Što mu vrijedi preživjeti
Kad poput krošnje drveta
Njegova slika za mene
Čas izranja čas blijedi*

²⁴ *Go-ban* – naziv za igraću ploču za igru go, op. prev.

*Nesigurna kao i navade ovoga svijeta
Bijedan je život ljudski
Poput cvijeta u punoj ljepoti
Na vjetru nepostojanosti
Koji bjesni cijelu tu noć
Života i smrti
Nanoseći oblake
Na neizvjestan mjesečev sjaj
I doista pred mojim očima
bijeda ovoga svijeta...²⁵*

Plješćem mu shrvan tugom. Kapetan se nakloni i ispije novu čašu.

I promijeni temu:

– Znete li da u središtu grada postoji trg gdje se Kinezi sastaju da igraju go? To je neobičan prizor. Igrači sjedaju za stolove na kojima su isklesane igrače ploče i čekaju izazivače. Vi govorite kineski tim tako sjajnim pekinškim akcentom, pa biste se trebali prerusiti u civila i otići onamo odigrati jednu partiju.

Isprazni još jednu čašicu sakea i nastavi:

– Već me dugo zanima njihova igra, ali im se još nikada nisam usudio približiti. Moji me obavještajci uzalud uvjeravaju da su to bezopasni pojedinci, ja sam uvjeren u suprotno. Otkako su se teroristi uvukli u grad, svatko mi je sumnjiv. Ti ljudi spletkare da bi nas upropastili. Go je samo krinka: upravo na tom trgu, pod izgovorom da se igraju rata, naši neprijatelji smišljaju svoje niske udarce.

Sav zajapuren, kapetan utone u neki izmišljeni svijet. Hinim zanimanje:

– Ali kako bih se mogao prerusiti? Bih li morao uzeti sobu u nekom hotelu da se presvučem?

On me shvaća ozbiljno:

– Sve ovo će ostati među nama. Štitit ću vas. Već sutra ćete otići do jednoga mojeg čovjeka koji drži restoran Chidori. On će vam posuditi sve što je potrebno. Objasnit će vam kako zavarati kinesku nepovjerljivost. Iako su se teroristi povukli iz grada, njihovi su doušnici posvuda. Spremaju novi ustanak. No ovaj put ću ih preduhitriti. Hvala vam što svoje slobodno vrijeme žrtvujete za domovinu. Dođite, poručniče, nazdravimo Carevoj slavi.

I tada shvaćam da se ne radi o šali. Sada je kasno da odbijem. Praznim čašicu sakea i tako potvrđujem naš dogovor. Kapetan je zapravo lukavac, a njegova neobičnost zapravo je obmana. Već u trenutku kad sam ušao u njegovu

²⁵ Odlomak iz komada no *Zlatni otok* (Zeami, 1363-1444).

sobu, znao je da će od mene učiniti svojega doušnika. Igrajući go, ispleo je mrežu koja me sada opleće: moram se uvući u kožu Kineza.

Min prezire društvene igre i smatra ih gubitkom vremena. Nakon dugog nagovaranja, danas poslijepodne sam ga uspjela navesti da promijeni mišljenje. Pristaje da odigramo partiju karata uz uvjet da ostanemo u krevetu i da nam moj trbuh zamijeni stol. Svi životni užici uz njega vode prema erotskom zadovoljstvu. Nesposoban je predvidjeti protivnikovu strategiju, pa gubi u velikom stilu i žuri se položiti karte na moje grudi. Njegova me lijenost i površnost dovode do očaja. Da ga kaznim, nalazim neki izgovor da odem iz sobe i bježim iz kuće u smjeru Trga Tisuću Vjetrova.

Igrači razmišljaju i drijemaju. Nisam našla suparnika, pa sjedam za jedan stol u očekivanju da prođe neki ljubitelj. Rukom pridržavam glavu dok raspoređujem figurice i započinjem zamišljenu partiju protiv Mina. Na mene pada neka sjenka. Podižem pogled. Nada mnom se naginje neki neznanac kojemu slamnati šešir priliježe na naočale od kornjačevine. Dajem mu znak glavom i pokazujem na sjedalo.

Čini se da me neznanac ne razumije i izgleda kao da će otići. Zadržavam ga:

– Znete li igrati igru go?

Gleda me bez riječi.

– Dajte, izgledate kao poznavatelj. Sjednite, odigramo jednu partiju.

– U kojoj ste vi kategoriji, molim vas – zapita me taj glupan odavajući ružan pekinški naglasak.

– Ne znam.

– Ne mogu igrati ako ne znam vašu kategoriju.

– Započnimo partiju. Pokazat ću vam nekoliko poteza!

Još neko vrijeme oklijeva, a zatim ipak sjedne nasuprot meni. Taj stranac nesumnjivo ne zna za moj ugled. Kao i mnoge druge budale, i njega je zavarao moj izgled.

Bučno guram crne figurice u njegovu smjeru.

– Vi ste na potezu.²⁶

On polaže kamenčić na sjeverozapadni ugao. Još me ljuti njegova nedavna umišljenost, pa odlučujem da ću ga izigrati. Uzvraćam mu bijelom figuricom tik uz njegov bok. Nikada se partija ne započinje izravnom borbom prsa o prsa. To je zlatno pravilo.

Zbunjeno me pogleda, a zatim utone u dugo razmišljanje.

²⁶ U igri go crne figurice započinju igru, ali pri krajnjem zbrajanju moraju prepustiti 5 i pol bodova prednosti u korist bijelih.

Na četvrtastoj ploči figurice se bore za 361 polje sastavljeno od 19 vodoravnih i 19 okomitih linija. Dva igrača dijele tu netaknutu zemlju i na kraju uspoređuju površinu osvojena područja. Igru go više volim od šaha zbog njezine slobode. U partiji šaha, dva kraljevstva putem svojih oklopnih ratnika sukobljavaju se prsa o prsa. Jahači iz igre go okretni su i laki, i nastoje protivnika spiralno stjerati u klopku: odvažnost i maštovitost ovdje su vrline koje vode do pobjede.

Umjesto da bilježim svoje granice, napadam protivnika sprijeda. Moj četvrti bijeli izaziva ga na dvoboj. On ponovno tone u razmišljanje.

Moj šesti na to prepriječi put njegovu petom crnom i u savezu s ostalima opkoljava prvoga.

On odvrća in extremis i postavlja svojega sedmoga.

Smiješim se. Dosta je bilo šale, sada gradim svoju igru.

Neznanac igra beskrajno sporo. Iznenaduje me način na koji razmišlja. Svaki njegov potez odaje težnju prema cjelokupnom skladu. Njegove figurice napreduju prozračnom lakoćom, profinjeno poput rasplesanih ždralova. Nisam znala da u Pekingu postoji škola u kojoj elegancija prednjači pred silom. Sada sam i sama zbunjena, pa se povodim za njegovim ritmom.

Neznanac naglo prekida igru kad je postala zanimljiva.

– Imam sastanak – reče osorno.

Nezadovoljna sam jer želim da što prije nastavimo partiju.

– Dođite u nedjelju ujutro, u deset sati.

Njegov pogled iza naočala i dalje je nezainteresiran.

– Onda ništa.

Ustajem.

– Pa dobro – pristaje napokon.

Bilježim na papir položaj figurica i osmijehom zahvaljujem Neznancu. Iz iskustva s Rođakom Luom, Minom i Jingom znam kakav je njegov učinak.

I zaista, Neznanac spušta pogled.

Odabrani kostim – lanena tunika, slamnati šešir i lepeza ukrašena kaligrafijama – mojem liku pridaje svečan izgled carskih mandarina, a par naočala pojavnost sveučilištarca.

Moj rikšar odmah primjećuje da nisam odavde i odlučuje me opljačkati. Umjesto da se uputi ravno na Trg Tisuću Vjetrova, odabire zaobilazni put kroz grad.

Isprekidanim mi glasom priča priču o svom kraju. Prije četiristo godina, dvorski su velikaši u okolici otkrili šumu i oko nje izgradili veličanstvene palače. Kroz stoljeća su njegovali tu zemlju prepunu divljači i lijepih žena. Iz obična malenog sela, Tisuću Vjetrova se pretvorilo u grad u kojemu su cvjetali trgovina i obrt. Brižljiva kopija Pekinga, utvrđeni je grad od prijestolnice preuzeo pravokutni tlocrt. Nakon pada Mandžurskog carstva, jedan dio pekinškog plemstva slijedio je Cara u Novu prijestolnicu. Ostali su se sklonili ovdje. Prepoznaje ih se po eleganciji njihova siromaštva: odjeveni su u zastarjele haljine, a protiv modernog doba bune se očuvanim dugim noktima, znakom dokolice, obrijanom glavom i tradicionalnom pletenicom.

Nakon što smo prošli uz zidine kraj kojih se guraju prosjaci, žongleri vatrom i dreseri majmuna, i nakon što mi je pokazao trg vijećnice i njegove velike zastarjele palače, napokon staje na prilazu trgu obraslom u zelenilo.

– Ovo je Trg Tisuću Vjetrova.

A zatim tajanstveno upita:

– Igrate li i vi?

Ne odgovaram mu.

Oko niskih stolova u parku, ljubitelji igre go nadmeću se u tišini. Po njihovoj odjeći čini se da pripadaju svim društvenim slojevima.

Da nisam došao ovamo, nikada ne bih povjerovao da postoji mjesto gdje je igra go ovako dostupna prolaznicima. Za mene je partija igre go namijenjena isključivo eliti i predstavlja obred koji se obavlja s najdubljim poštovanjem.

Ta me pojava ne čudi. Prema legendi, Kina je tu izvanrednu igru izmislila prije četiri tisuće godina. Kroz predugu povijest njezina se kultura iscrpila, a igra go izgubila je svoju profinjenost i prvotnu čistoću. U Japan je prodrla tek prije nekoliko stoljeća i odonda je promišljena i usavršavana, pa je postala božansko umijeće. I opet je moja zemlja pokazala svoju nadmoć nad Kinom.

U daljini, jedna mlada žena usredotočena je na partiju protiv same sebe. Kod nas je nezamislivo da žena sjedi sama na mjestu koje posjećuju muškarci. Potaknula je moju znatiželju, pa joj prilazim.

Mlađa je nego što sam mislio, i odjevena u haljinu srednjoškolke. Glavu podupire dlanom i posve je utonula u razmišljanje. Figurice su promišljeno postavljene na igraćoj ploči, pa odlučujem što bolje ih promotriti.

Ona podiže glavu sa širokim čelom i očima ukošenim poput dva brižljivo nacrtana vrbina lista. Učini mi se da vidim Svjetlost sa šesnaest godina. Taj privid odmah nestaje. Ljepota te gejše vježbenice bila je stidljiva, povučena. Kineskinja me promatra, a da se ne zarumeni. Kod nas je otmjenost u bljedoći, pa se žene klone sunca. Lice ove djevojčice od igre na otvorenom okupano je nekom neobičnom ljupkošću. Njezin pogled prodire mi u zjenice prije nego što ga uspijevam odvratiti.

Poziva me da odigramo partiju igre go. Puštam da me nagovara da bi moja uloga bila uvjerljivija.

Prije nego sam otišao iz restorana Chidori, suradnik kapetana Nakamure me poučio: u posljednjih deset godina naša zemlja postala je za cijelu Aziju ogledalo zapadnog svijeta. Ako se budem pretvarao da sam jedan od mnogih kineskih studenata koji je dugo boravio u Tokiju, moći ću objasniti svoj izgled, naglasak i nepoznavanje nekih aktualnosti.

Kineskinja ne voli brbljanje. Ne postavlja mi pitanja i požuruje me da počnemo. Već prvim potezom nameće se opakom i neobičnom igrom. Još nikada nisam igrao go sa ženom. Nikada se još nisam našao tako blizu jednoj od njih, osim svojoj majci, sestri, Akiko, gejšama ili prostitutkama. Iako me igraća ploča dijeli od protivnice, miris mlade djevojke me ispunjava nelagodom.

Utonula u misli i nagnute glave, izgleda kao da sanjari. Blagost njezina lica u suprotnosti je s odlučnosti njezinih poteza. Zanimljiva je.

Koliko joj je godina? Šesnaest? Sedamnaest? Ravne grudi i kosa upletena u dvije pletenice nose u sebi dvojnost mladosti koja djevojkama pridaje izgled prerušenih dječaka. Ipak, rana ženstvenost pupa u njoj kao visibaba preuranjena proljeća: njezine podlaktice nekako su bezbrižno podatne.

Večer se prebrzo spušta. Moram se vratiti u vojarnu.

Predlaže mi da dođem ponovno. Takav bi prijedlog od neke druge žene imao besraman prizvuk. Djevojka se zna poigrati svojom nedužnošću.

Ne odgovaram. Figurice lupkaju dok ih sprema u kutijice. Kao da tim lupkanjem prigovara mojoj nezainteresiranosti. Smijem se u sebi. Bit će velika igračica ako svlada svoju agresivnost i uputi se duhovnim putem.

– Nedjelja ujutro, u deset sati – reče.

Sviđa mi se njezina ustrajnost. Više se ne opirem i kimam glavom na pristanak.

Kada se žene kod nas smiju, skrivaju lice rukavom kimona. Kineskinja se smije prirodno i bez nelagode. Usta joj se otvaraju poput zrela šipka.

Odvraćam pogled.

Grupa hodočasnika korača uz nepregledan zid. Kroz pukotinu ulazi u ograđen prostor. Jezero blistavih valića ondje okružuje tisuće stabala. U urušenom paviljonu neko se dijete igra letećim zmajem.

Lukavo im se nasmiješi i poželi im dobrodošlicu. Objašnjava im da njegov zmaj proriče budućnost. Najstariji član grupe ga upita:

– Zna li kamo idemo?

Zmaj poleti, krene prema jednom kutu na stropu, promijeni smjer i strmoglavi se prema suprotnom kutu. Poput ptice uhvaćene u klopku, krilima udara o zidove, sudara se s prozorima, a zatim okomito pada.

– Prema Tminama!

Budim se.

Jutros Min na biciklu sustiže moju rikšu i gura mi u ruke neku knjigu. Listam je i pronalazim presavijenu ceduljicu. Poziva me da krajem poslijepodneva navratim kod Jinga na proslavu prijateljeva dvadesetog rođendana. Odlučujem Jingu predstaviti Huong. Njihov će susret biti moj rođendanski dar.

U Jingovu vrtu studenti puše, piju i razgovaraju. S bijelim svilenim šalovima oko vrata, momci glume proklete pjesnike. Djevojke u cipelama ravnih potplata i kratke kose muževnije su od svojih drugova. Jedna studentica u središtu kruga prijateljima drži nekakav govor. Min je naslonjen na stablo i pažljivo je sluša. S vremena na vrijeme prelazi pogledom po skupu ali me ne primjećuje.

Jing izlazi iz kuće i na niski stolić odlaže pladanj s čajem. Predstavljam mu Huong koju su zainteresirali mladi revolucionari. Upuštaju se u živ razgovor.

Rušim se na stolac. Da zavaram dosadu, ljuštim slane sjemenke suncokreta dok promatram studenticu koja govori. S iznenađenjem ustanovljujem da je lijepa, iako izgleda divlje. Ta dvadesetogodišnja govornica zna prilagoditi intonaciju glasa i privući pažnju slušateljstva. Svaka njezina riječ u meni izaziva divljenje od kojeg sam sva slomljena.

–...Japan je u punoj vojnoj ekspanziji, i neće se zadovoljiti pukom kolonizacijom Mandžurije. Sljedeća će etapa biti Peking, zatim Šangaj i Guang Dong. Suverenost Kine je u opasnosti! Uskoro ćemo biti sluge, robovi, lutajući psi! Ratni moćnici, privremene vlade i vojne vlasti podijelile su naš kontinent. Jedino rodoljublje ujedinjuje i silu i nadu. Pobunimo se, otjerajmo osvajače, iskorijenimo potplaćenu vojsku koja se napaja krvlju naroda. Vratimo zemlju seljacima, dostojanstvo kmetovima. Na ruševinama ovoga feudalno-kolonijalnog režima, sagradimo novu Kinu kojom će vladati demokracija. Bez

korupcije, bez bijede, bez nasilja. Jednakost, sloboda i bratstvo bit će naše geslo. Svaki će građanin raditi prema vlastitim potrebama. Narod će biti gospodar, a vlada će mu služiti. I tada će se vratiti mir i sreća!

Plješću joj. Najprije pozdravlja obožavatelje, a zatim se okreće Minu. Strogost u njezinu pogledu zamjenjuje nježnost. Min joj uzvraća osmijehom. Ustajem i pridružujem se Jingu i Huong.

Moja prijateljica upravo na Jingu primjenjuje svoj dar zavodnice. Govori o obitelji, o svojem ugovorenom vjenčanju. Sugovornika gleda tako prodorno da je to gotovo neizdrživo.

On je očaran i ne skida očiju s nje. Lice mu odaje čas znatiželju, čas sažaljenje. Moja ga prisutnost ispunjava nelagodnom. Pogledava u mojem smjeru. Čim mi sretne pogled, spušta glavu, kašljuca i ponovno poprima uznosito držanje.

Lutam vrtom i ne mogu se riješiti boli koja me guši. Crvena vretenca spuštaju se na cvjetne stapke, a zatim uzlijeću u posljednjim danjim zrakama. Kroz prozor sobe vidim krevet gdje sam ležala prethodne večeri, prekriven istim grimiznim prekrivačem izvezenim cvjetovima krizanteme. Taj me prizor ranjava.

Min mi daje znak. Napokon. Pred svojim se drugovima sa mnom ponaša kao s mlađom sestrom i smijući se pripovijeda kako mi je spasio život. Puštam ga da brblja. Stidi me se.

Jing dijeli rođendanske kolače. Kada dođe do mene, umjesto da mi pruži tanjur, zastaje i skida list s moje kose.

Netko ga lupi po leđima:

– Predstavi mi prijateljicu!

Prepoznajem maloprijašnju govornicu. Ne čeka Jingovu reakciju i izravno mi se obraća:

– Ime mi je Tang, a vama?

Postavlja mi tisuće pitanja. Njezina me ljubaznost posramljuje. Sve želi znati: o mojoj školi, kući, koliko imam braće i sestara. Zatim mi bez ustručavanja daje do znanja da mojega ljubavnika poznaje od rođenja. Njezina majka služi u Minovoj obitelji. Na komadiću papira zatim načrčka svoju adresu i poziva me da je posjetim.

Izgovaram se da me čekaju kod kuće, povjeravam Huong Jingu i odlazim sa zabave. Jing me sustiže na pragu. Hvata se za dovratak i prepriječi mi put, te zahvaljuje što sam došla.

Kažem mu:

– Huong je jako dobra djevojka. Malo je izgubljena. Nadam se da ćeš joj pomoći da nađe svoj put.

Jingovo lice iznenada porumeni. Shvatim da mu se Huong svidjela. Obuzima me neko čudno raspoloženje:

– Vрати se na zabavu. Čekaju te.

Iz džepa vadim rupčić kojim se obrisao onda kada me otpratio kući. Oprala sam ga i na njemu izvezla njegovo ime.

– Izvoli, malen dar.

Jing promotri rupčić i promuca:

– Jako mi je drago da sam te upoznao. Ti si posebna i zanimljiva djevojka. Min te ne zaslužuje...

Pitam ga zbog čega.

Netremice me gleda i gricka donju usnu.

Ne odustajem. On ljutito udari nogom i okrene mi leđa.

Na ulici je vlažno i vruće. Drveće blista, a zelenilo na vršcima listova orosilo se kao od znoja. Izlozi trgovina s vremena na vrijeme zaiskre odbljeskom umorna sunca. Gotovo potpuno gola djeca trče pločnicima i mašu novinama. Da privuku kupce, uzvikuju u zboru: “Žena ubila ljubavnika! Tijelo je pronašao jedan *bonza!*”

Već sam gotovo stigla kući, kad se odjednom pojavi Min i zaustavlja me hvatajući me za ruku.

– Jing je poludio! Što ti je to maloprije ispričao?

– Ništa.

– Što ti je rekao o meni?

– Ništa.

Min ne izgleda razuvjeren. Promatra mi lice.

– Voli te. Upravo mi je to priznao.

Ta mi rečenica razdire srce.

– Pusti me.

– Moraš izabrati između nas dvojice.

– Ne pravimo scenu!

– Ne možeš me izdati. Tvoje mi tijelo pripada!

– Slobodna sam. Podajem se kome želim, pa čak i vragu!

– Zašto mi to govoriš? Zašto me mučiš? Ne voliš me!

– Pusti me. Sestra me kod kuće čeka, razgovarat ćemo kad se smiriš. Sutra igram go na Trgu Tisuću Vjetrova, dođi po mene u pet sati.

Još nikada nisam vidjela Mina u takvu stanju. Drhti cijelim tijelom.

Bježim koliko me noge nose.

Poslije večere nam naređuju da spavamo odjeveni, s oružjem nadohvat ruke. U ponoć iz sna nas trgnu zvuci zviždaljke. Potrčim van.

Naša jedinica, podijeljena u više vodova, gura se u kamione. Obavještavaju nas o cilju operacije: treba uhititi teroriste koji će se večeras okupiti u gradu. Pretpostavlja se da će se među njima naći slavni pukovnik Li.

Sparno je i vruće. Noćni leptiri bacakaju se pod uličnim svjetiljkama. U bogatoj gradskoj četvrti plinske svjetiljke osvjetljavaju veličanstvena pročelja. Iznenada negdje zapuca. Teroristi su nanjušili klopku i pokušavaju pobjeći. Naša izvidnica otvara vatru.

U susjednoj ulici eksplodirala je granata. Protrnem od smrada baruta. Već mjesecima nisam sudjelovao u borbama. Smrt mi je nedostajala.

Opkoljavamo neki prostrani posjed. Pobunjenici su u zaklonu ispod prozora i naše napade odbijaju bacajući granate. Drveće gori na mjestima gdje su pali projektili. Prozori razbijenih stakala crni su poput jazbina.

Juriš našega voda omogućio je jednom komandosu da se popne na krov gdje se nalazi otvor. Borba je bila prekratka. Tek što sam se zagrijao, već moram spustiti oružje. Teroristi su ostavili pet tijela i osam ranjenika. Slavni pobunjenički pukovnik bio je dovoljno priseban da se ubije prije nego upadnemo u kuću. Plijen je bogat: u podrumu su nagomilane puške, sanduci streljiva i svežnji kineskih novčanica koje banditi nisu stigli promijeniti za mandžurski novac. Došli smo na vrijeme. Novi je ustanak mogao izbiti svaki čas.

Brojim naše gubitke: četiri vojnika i jedan časnik dali su život za japanskog cara. Na vratima susjedne kuće nešto se miče. Vojnik pogođen granatom puže pločnikom i neprestano hropće. Trčim prema njemu i gledam mu rane. Tijelo mu je još samo gomila mljevena mesa pomiješana s dronjcima odjeće. Iz otvorena trbuha ispadaju mu crijeva. Iznenada me zgrabi za ramena:

– Hajde, ubij me!

Znam da mu nema spasa. Znam da će svi vojnici doživjeti isto. Ali ne uspijevam izvući pištolj iz spremnika.

– Ubij me! Svinjo, zašto oklijevaš?

Nedostaje mi hrabrosti. Dlan sam položio na oružje, ali me hvata vrtoglavica. U taj čas pritrče bolničari i na nosilima odnose ranjenika, dok ovaj i dalje urla:

– Ubijte me, molim vas! Ubijte me!

U vojarni se još odjeven rušim na krevet. Rukavi moje odore još su vlažni od krvi toga neznanca koji će se još danima mučiti u bolnici. Njegov me očaj

proganja. Nisam mu mogao podariti smrt, bio sam kukavica. Budha ne bi oklijevao da učini taj zločin oslobođenja. Samilost je svojstvo snažna duha.

Majčine mi riječi odzvanjaju u ušima:

– Između smrti i kukavičluka, bez oklijevanja izaberi smrt.

Kroz prozor i kroz drveće u vrtu promatram mjesec.

Jingov obris promiče mi ispred očiju. Naslonjen rukama na dovratnik, pogleda ispunjena nekom nejasnom svjetlosti, zahvaljuje mi što sam došla.

Dugo vremena se taj momak ponašao oholo i divlje. Uvijek bih mu se ulagivala strahujući od njegovih promjena raspoloženja. Nakon priznanja koje mi je prenio Min, više se ne bojim njegova prezirnoga pogleda. Sada je poput otvorene knjige kojoj ću sama određivati gramatička pravila.

Zašto je Jing rekao da me Min ne zaslužuje? Kako su ta dva muškarca došla u sukob? Što je Jinga potaknulo da se iznenada povjeri? Jesu li se posvađali? Jesu li se potukli?

Min tvrdi da me želi oženiti. Ali ja se bojim da će jednoga dana nalikovati momemu ocu ili šurjaku. Muška strast gasi se brže od ženske ljepote.

Od mene traži da izaberem. Kako mogu a da više ne vidim Jinga, koji hrani privlačnost koju osjećam prema Minu? Mina neću prevariti. Učinio me ženom. Zahvalnost me čini vjernom, a ne njegova ljubomora. Moj odnos s Jingom profinjeniji je od tjelesnog zanosa. Apstinencija je duševna požuda. Znam da nas Jing promatra, da sa mnom proživljava omamljujuća putena otkrića. Moj pogled guši njegovu zlobu. Kad se okrenem njemu, njegovom se blijedome licu vrati životna boja. Jing je moje dijete, moj brat s kojim je svaki dodir zabranjen. Ta čistoća je početak jedne nesputane, neograničene privrženosti koju ne dopuštam Minu.

Bez Jinga, moji zagrljaji s njegovim suparnikom postali bi vulgarni. Bez Mina, Jing više ne postoji. U usporedbi s površnosti mojega ljubavnika, njegov teški karakter čini se ozbiljnim i tajanstvenim. Ako odaberem jednoga, odričem se drugoga i gubim obojicu.

U igri go, u takvoj situaciji odabire se treće rješenje: napasti protivnika tamo gdje se najmanje nada. Kada Min sutra dođe po mene na Trg Tisuću Vjetrova, pretvarat ću se da ga ne primjećujem. Kada partija završi, izbrojat ću figurice. Pozdravit ću protivnika i pratiti ga pogledom dok ga ne izgubim iz vida. Iscrpljena izraza lica, zagledat ću se u igraću ploču. I upitati: "Min, tko je Tang?"

Zaklet će mi se na vjernost. Hinit ću bijes. Lupit ću nogom o tlo i uzdisati. Tako sam dobro usvojila krize Mjesečeva Bisera da ću moći savršeno glumiti.

Da me smiri, odvest će me k Jingu. Pristat ću na njegove poljupce, leći će na mene. Naša gola tijela bit će omotana pokrivačima poput dva bora sputana bršljanom. Krevet će postati nosiljka koja će nas odnijeti u drugi svijet.

Zaglušujuća me buka trgne iz sanjarenja. Kroz prozor razabirati roditelje u pidžamama nasred dvorišta. Uzbunjena kuharica izlazi iz svoje sobe sa svijećom u ruci.

– Ugasite to – naređuje joj moj otac muklo.

– Nadam se da je samo vojna vježba.

Otac uzdiše.

Ponovno se čuju eksplozije nalik petardama koje bacaju za svečanost Proljeća. Naš se grad toj tutnjavi suprotstavlja tvrdoglavom tišinom u kojoj se ne čuje ni zvuk koraka ni mrmljanje ni plač.

Zatim se sve vraća spokoju zvjezdane noći. Roditelji se vraćaju u sobu, a kuharica zatvara vrata.

Promatra nas nepomičan mjesec.

Već od zore neumorno prelazimo tri kilometra koji se protežu duž zidina vojarne. Naše ritmično stupanje podiže oblake prašine, naš domoljubni pjev odzvanja između neba i zemlje. Zajednički polet grije srca i tjera noćnu moru.

Noćas sam lutao ruševinama nakon potresa. Nebo je bilo crno od dima. Moje su se uši navikle na jecaje i više nisu razlikovale plač od zujanja kukaca. Bio sam iscrpljen i htio sam stati. No tlo je posvuda bilo uprljano krvlju. Spoticao sam se na svakom koraku i proklinjao bogove, izvikivao kletve koje su odzvanjale i kad sam se probudio.

Moji drugovi u kupaonici pred ogledalom provode sate izbrijavajući četvrtaste brkove. Polijevam glavu ledenom vodom i stajem pred zrcalo. Čim se u njemu pojavi moj odraz, instinktivno odvrćam pogled.

Krije li se s one strane istina od koje nastojimo pobjeći?

Zadržavam dah i promatram svoj odraz, četkastu kosu i čupave obrve. Neprospavana noć u bjeloočnice mi je ubrizgala grimiz. Promatram svoje golo poprsje: koža mi je crvena i isparava se nakon trčanja; na vratu su mi izbile debele vene; mišići na rukama mi se napinju; lijevim se ramenom proteže ožiljak, sjećanje na vježbu za koje sam ranjen bajonetom. Proletjele su dvadeset četiri godine mojega života. Tko sam? Odgovor mi izmiče. Ali barem znam zašto živim: moje sazrelo meso, moj mozak koji je sumnjao, volio, vjerovao, poslužiti će kao vatrometni buket na dar domovini. Rasprsnut ću se u pobjedničkoj noći.

U četvrt do deset kucam na vrata restorana Chidori. Vlasnik mi donosi kostim. Prerušen u mandarina kroz tajni se izlaz iskradam na ulicu. Dok ga tako promatram iz rikše, grad mi se čini nevjerojatno miran. Opuštenost Kineza na ulici odudara od stege naših vojnika koji se kreću u četvrtinama. Trgovine su otvorile vrata, prodavači su postavili tezge. Putujući trgovci neumorno ponavljaju svoje litanije. Pitam rikšara je li ga probudila pucnjava od prošle noći. Pravi se da me ne čuje.

Na Trgu Tisuću Vjetrova, po staroj su navici igrači započeli igru. Prisuškujem njihove razgovore. Otvaraju usta samo da bi komentirali igru go.

Kineskinja izranja na rubu šumarka i trči poput lake ptice prema našem stolu. Znoj joj je orosio čelo.

– Oprostite – kaže i sjeda.

Razvezuje svežanj od plavoga pamuka i pruža mi posudicu od lakirana drveta s crnim figuricama:

– Izvolite, vi ste na potezu.

Zbunjuje me ravnodušnost koju ti ljudi pokazuju prema noćasnjem događaju.

Kada sam se jutros probudila, sunce se već izdiglo iznad breskvika. Od grane do grane, busenovi mladoga lišća nalikuju rascvjetanim pupoljcima.

Sretna sam. Umjesto da se napaja mirom, ta se radost hrani oprečnim osjećajima. Cvrčci, dobri poznavatelji tajni moje duše, veselo cvrče. Blijedo nebo prodire čak do kreveta kroz razmaknute zavjese. Zamišljam svoj grad, tako predan svjetlosti, kao голу ženu koja čeka zagrljaje svojega ljubavnika.

Majka je sa sestrom otišla na tržnicu. Otac se zatvorio u knjižnicu gdje se grčevito bori da pripitomi Shakespeareov engleski. Kuća je mirna i svježja. Kroz otvorena vrata i prozore miris lišća miješa se s mirisom jasmina koji ispunjava prostorije. U dnevnoj sobi sobarica Wang Ma užurbala se s pajalicom u ruci.

Jadnica je prije šest mjeseci izgubila sina koji je podlegao tuberkulozi. Otada bez prestanka prepričava uspomene, a mrtav dječak prisutniji je nego ikada. Otac je sluša dok razmišlja o svojim knjigama i tješi je besmislenom rečenicom:

– Moraš biti hrabra, mala moja.

Svoju patnju bolje prenosi Majci i Mjesečevu Biseru. Njezine priče bez kraja i konca mame im uzdahe i pokoju suzu.

Jutros se moje suosjećanje pretvorilo u mučninu. Dok tako poput trudnice nosim radost u utrobi, nikako ne želim da je pokvare jecaji Wang Ma. Prije nego je stigla otvoriti usta, pojurila sam van:

– Idem na Trg Tisuću Vjetrova. Vraćam se kasnije.

Neznanac me već čeka. Njegovo lice skriveno naočalama nepomično je, kao i cijelo tijelo. Onako uspravan na tronošću nalikuje čuvaru Pakla iz drevnih hramova.

Postavljamo vojnike na sjecišta. Neznanac zadivljujućom točnošću planski obilježava svoja područja na rubovima igraće ploče. Igra go odraz je duše. Njegova je duša sitničava i hladna.

Velikodušno mu prepuštam prvi potez, što mu daje prednost. Prestiže me u zauzimanju strateških polja. Nastojim mu ih osporiti i time sam u još većem zaostatku. Preuzimam taj rizik. Zaštićena svojom sjeveroistočnom bazom, krećem u osvajanje središnjice.

Vruće je. Uzalud zamahujem lepezom. Moj me protivnik nasuprot meni zadivljuje. Izložen je suncu i pušta da ga ono prži, a da ne pokazuje ni najmanje nezadovoljstvo. Lice mu blista od znoja i posve je nepomičan dok rukama položenim na koljena grčevito steže sklopljenu lepezu.

Sunce se bliži zenitu. Tražim primirje za ručak i bilježim položaj figurica na listu papira. Dogovaramo se da ćemo se nakon stanke ponovno naći.

Kada je Kineskinja otišla kući na ručak, odabirem neki korejski restoran gdje su gosti malobrojni. Naručujem hladne rezance. Smještam se u kut iz kojega se vidi cijela prostorija, jednim okom pratim kretanje konobara i sastavljam skicu pisma majci.

Nabrajam što mi je sve potrebno: sapun, ručnici, novine, knjige, kolač od crvena graha. Godine provedene u časničkoj školi od mene su učinile muškarca. Udaljenost od domovine pretvara me u ćudljivo dijete. Zahtijevam točno određenu marku proizvoda, navodim pojedinosti o njegovoj boji i mirisu. Dvadeset puta ispravljam listu, pa se i žestina moje nostalgije smiruje.

Kako je cvijeće u vrtu? Kako je Mlađi Brat koji je pozvan u pješadiju? Dolazi li jednom mjesečno kući? Čeka li ga obilan objed i vruć sake? Što radi moja Sestrica dok joj pišem ove retke? Kakvo je vrijeme u Tokiju?

Poznato je da se pisma presreću i kontroliraju. Zbog straha da ne izdaju državne tajne, naši vojnici obiteljima šalju potpuno bezizražajne poruke. Odgovori su jednako bezlični. Hoće li taj nedostatak žalbi i zabrinutosti, kada nas jednom ne bude, od nas učiniti neustrašive junake?

Raščlanjujem svaku rečenicu pristiglu iz Japana, dok moja obitelj moje retke tumači na svoj način. Zbog bojazni da ne poljulja moju odlučnost, Majka mi nikada nije napisala da joj nedostajem. Kako ne bi zaplakala, nikada joj nisam rekao koliko patim zbog udaljenosti od domovine.

Između mene i nje jedini prihvaćeni rječnik je rječnik smrti.

Piše mi: "Umri bez oklijevanja za Carevu čast, to je tvoja sudbina."

Odgovaram joj: "Kako sam sretan što ću se žrtvovati za dragu domovinu."

Neću joj reći da ću umrijeti i za njezinu slavu. Ona nikada neće priznati da će je moja smrt uništiti.

Završavam pismo sljedećim riječima: "Prema Konfuciju, *čovjek prožet humanošću nikada neće prihvatiti da sačuva svoj život na štetu te humanosti*. Ta je vrlina postala ključ mojega postojanja. Molite, poštovana Majko, preklinjem vas, da što prije dosegnem taj ideal."

Ručak je kod kuće poslužen u velikoj prostoriji čiji su zasloni zatvoreni kako bi se očuvala jutarnja svježina. Po povratku s tržnice, moja sestra nam iznosi prikupljene glasine.

Priča nam da je prošle noći japanska vojska uhitila članove Saveza Pokreta otpora koji su u tajnosti spremali ustanak. Pucnji koje smo čuli nisu potjecali od vojne vježbe, već od pravoga pokolja.

Rastreseno slušam njezinu priču. Zbog igre go obuzima me neko pijanstvo koje me odvaja od vanjskoga svijeta. Polumrak dnevne sobe podsjeća me na spavaću sobu kod Jinga, mračnu poput carske grobnice: crno lakirano pokućstvo odiše nekim teškim mirisom, a pukotine na zidovima iscrtavaju tajnovite freske. Krevet pokriven grimiznom svilom, izvezenom zlatom, vječni je žar.

– Ustanak – reče moja sestra. – Zamislite! Kakva besmislica!

A zatim nastavlja:

– Znete li gdje su uhićeni ustanici? Zamislite samo: gradonačelnikov vlastiti sin okupljao ih je u jednoj od njegovih kuća. Ne gledajte me kao da buncam. Priča se da su u podrumu pronašli puške i sanduke sa streljivom. Molim? Pa naravno da su ga uhitili.

Piletina koju jedem naglo gubi okus. Kako bih je progutala, punim usta rižom, ali ne uspijevam je progutati.

– Jutros u zoru – umiješa se kuharica poslužujući čaj – Japanci su uhitili doktora Lija. I on je umiješan u zavjeru.

Otac polako progovara:

– Dobro poznajem gradonačelnika. Naši su očevi zajedno služili na dvoru Carice udovice. U mladosti smo se često viđali. Htio je studirati u Engleskoj, no njegova se obitelj protivila. Za njega je to ostala neprežaljena želja. Neki me je dan došao pozdraviti nakon mojega predavanja. S pedeset pet godina, nalikuje svojem uocu i nedostaje mu samo šešir s paunovim perjem, koraljna ogrlica i brokatna tunika. Dok smo se rukovali, rekao mi je da mu je njegov stariji brat, blizak savjetnik cara Mandžurije, osigurao mjesto na dvoru Nove prijestolnice. Sada mu je karijera uništena. Brine me njegova budućnost i budućnost njegove obitelji.

– Kako možeš žaliti toga čovjeka – odgovara mu Majka. – Ljubomoran je na tebe. Dok je bio gradonačelnikov savjetnik, spletario je da ti smanji satnicu predavanja. Čak ga sumnjičim da je htio zabraniti tvoje prijevode. Ništa nisam zaboravila. Sada me njegove poteškoće ostavljaju ravnodušnom.

Nisam znala da moji roditelji poznaju Jingova oca. Njihove me riječi ranjavaju. Sjede tako u polumraku oko stola i razgovaraju o događaju kao da se radi o uhićenju grupe zločinaca.

Moja sestra iznenada poviče:

– Zašto me tako gledaš?

– Boli me trbuh.

– Loše izgledaš. Idi prileći – naređuje mi Majka. – Donijet će ti čaj.

Liježem na krevet i pokrивam trbuh ledenim rukama.

Gdje je Jing? Je li Min s njim? U misli prizivam svaku pukotinu, svaki komad pokušstva, svaku sitnicu iz njihove kuće. Istrošeni su, nepokretni, bez ijednog traga pobune. A zapravo su me prijatelji prevarili. Dok me Min grlio i odvlačio u sobu, koračao je nad tajnom podruma. Dok mi se Jing obraćao u vrtu i dok je ljubomorno uhodio Mina, s prijateljem ga je vezivala mnogo jača veza od ljubavi. Zašto su mi prešutjeli istinu? Dijelila bih s njima rodoljublje, išla u zatvor, umrla uz njih. Zašto su me zaveli, da bi me odmah zatim isključili?

Sestra mi donosi šalicu čaja. Okrećem se prema rubu kreveta i pretvaram se da spavam.

Priviđa mi se naš prvi susret. Članovi pokreta otpora na tržnici su započeli napad na vijećnicu. Gomila me gurala, pa sam pala. Momak tamne kože pružio mi je ruku. Imao je lijepo četvrtasto lice mandžurskog plemstva. Zatim se pojavio Jing, hladan i ohol. Obojica organizatora pobune u tom su trenutku ušla u moj život.

Okrećem se. Nakon nekoliko gutljaja čaja, vraća mi se mir. Kada mi je Min govorio o revoluciji, mislila sam da sanjari. Kada mi je govorio da živi opasnim životom, rugala sam se njegovu avanturističkom duhu.

Sjećam se Tang, studentice koja je bila pozvana na Jingov rođendan. Tek sada shvaćam značenje njezinih riječi: kao kći roba, u komunističkom je idealu pronašla svoju snagu i povjerenje. Japanska invazija uništila je našu nepokolebljivu hijerarhiju, pa je Tang Minu, tom mladom zemljoposjedniku, prenijela san o izgradnji novoga društva u kojemu će svi ljudi biti jednaki. Ona ga je potaknula da uzme oružje i da pristupi Savezu Pokreta otpora. A Min je uvukao Jinga. Sve troje će biti strijeljano!

Iskradam se van. Rikšar prolazi kraj Jingove kuće. Ulicu su ogradili stražari.

Na Trgu Tisuću Vjetrova postavljам figurice prema zabilježenim položajima. Usredotočujem se na igraču ploču, brojim križišta i tonem u matematički ponor.

Nakon ručka, Kineskinjino je lice blijedo. Izraz se promijenio. Dok poseže za figuricom, ruka joj dršće.

Njezina šutnja priječi me da je utješim. Hinim nezainteresiranost da je ne bih povrijedio. Vjerojatno ne voli sažaljenje.

U samo nekoliko sati mlada je djevojka ostarjela za nekoliko godina. Jagodice su joj istaknute od sjenke koja joj ispija obraze. Lice joj djeluje izduženo, a brada uglastija.

Između dva treptaja presrećem zastrašujuć pogled djeteta povrijeđena ponosa. Je li se posvađala s bratom? Ili se radi o razmirici s prijateljicom? Zaboravit će svoju bol. Nemam razloga za brigu. Djevojačko se raspoloženje brzo mijenja. Uskoro će se ponovno smiješiti.

Za prethodnoga mi se susreta učinilo da je brza i spontana igračica. Danas satima razmišlja. Spuštena pogleda i stisnutih, otvrdnutih usana, mogla bi poslužiti kao model za masku žene duha za nô²⁷.

Nalakćena na rubu igraće ploče, glave koja joj počiva na dlanovima, izgleda iscrpljeno. Pitam se razmišlja li doista o igri. Figurica odaje stanje duha. Da se pomaknula za jedno križište više prema istoku, potez bi joj bio sigurniji.

Moj je crni uzastopce prati. Pokazujući joj svoju borbenost, nastojim izoštriti njezin oprez. Podigne glavu. Pomislio sam da će zaplakati, no ona mi se smiješi.

– Bravo! Nastavimo sutra poslijepodne.

Volio bih nastaviti partiju. Ali iz principa ne proturječim ženi.

Ona na papir bilježi nove poteze. U Japanu, pri svakom prekidu na turnirima, sudac bilježi položaj kamenčića i u javnosti sprema bilješke u sef.

– Želite li ga – pita me.

– Ne, molim vas da ga vi zadržite.

Dugo me promatra, a zatim sprema figurice.

²⁷ No – drevna, visoko stilizirana japanska scenska forma s plesom i pjevanjem, op. prev.

Dolje, na početku ulice, Minov se obris izdvaja s nebeske podloge. Dok se približava raskrižju na kojemu čekam već satima, taj me student na svome biciklu pozdravlja kimanjem glave. Proždirem ga pogledom. Lice mu je glatko, ni traga mukama. Znoj mu se cakli na čelu. Nasmiješi mi se, a zatim udalji.

Moram pronaći Jinga! Prolazim kroz japansku stražu i ulazim u njegovu kuću. Unutra su zidovi urušeni, kuća je izrešetena mecima. U vrtu su jedino još grimizne dalije ostale uspravne. Jing leži na ležaljci i igra se sa svojom pticom.

– Mislila sam da si u zatvoru.

On podigne glavu. Oči mu odražavaju mržnju i želju.

– Ti si moj zatvor.

Budim se.

Već od svitanja raskrižje kod hrama vrvi trgovcima, šetačima i taoističkim svećenicima. Stajem pred jednu tezgu i nasilu jedem juhu od raviola. Kroz isparavanja kipućega lonca, vrebam na Minov dolazak.

Prolaznici šetaju, rikšari se iscrpljuju. Kamo idu? Imaju li sina ili brata kojega su zarobili Japanci? Zavidim nezainteresiranosti taoističkih svećenika, naivnosti djece u majčinu naručju, miroljubivoj bijedi prosjaka. Čim se na obzorju pojavi bicikl, zabrinuto ustajem. Prvi put shvaćam značenje fraze “ispale su mi oči od buljenja”.

Uskoro je sunce na tri četvrtine nebeskoga svoda. Sklanjam se pod vrbu. Japanski vojnici prelaze raskrižje sa zastavom pričvršćenom na vrh bajonete. Pod kacigama razabirem mlada, okrutna lica. Zdepasti, usječenih očiju i nosa pritiješnjena brkom, utjelovljuju tu otočansku rasu koja, prema legendi, potječe od naše. Gade mi se.

U jedanaest sati odlučujem poći u školu. Huong me obavještava da je profesor književnosti primijetio da me nema i da je zapisao moje ime.

– Zašto si zakasnila – pita me. Objašnjavam joj situaciju.

Razmišlja:

– Trebala bi nestati na neko vrijeme. Posjećivala si Mina i Jinga. Japanci bi se mogli i o tebi raspitivati.

Nasmijava me:

– Ako dođu po mene, rado ću se predati. Gdje da se skrijem? Ako pobjegnem, umjesto mene zatvorit će moje roditelje. Neka me uhitite ako baš žele!

Huong me moli da ne radim gluposti.

– Ništa neću učiniti. Tako sam razumna, prava kukavica. Nikada ne bih zapalila japansku vojarnu da spasim prijatelje. Oni su pravi junaci. Znaju pucati iz pištolja, baciti granatu, aktivirati dinamit. Spremni su staviti život na kocku za plemenite ciljeve. Ja nisam nikada ni dodirnula oružje. Ne znam koliko je teško i kako radi. Nisam znala ni prepoznati pripadnika Pokreta otpora. Obična sam djevojka.

Kapetan Nakamura posvuda vidi uhode, pa čak i u samom srcu naše vojske. Sumnja u odanost naših kineskih prevoditelja, pa me moli da prisustvujem ispitivanju novih zarobljenika.

Tamnica se nalazi u srcu vojarnje, u dvorištu skrivenom visokim platanama. Čim sam prešao prag, zapahnuo me isti onaj smrad koji vlada bojištem dan nakon bitke.

Poručnik Oka, kojega mi je kapetan Nakamura predstavio za jednom večerom u gradu, srdačno me dočekuje. U odori skrojenoj po mjeri i s besprijevnim brkovima, pretjerano pazi na svoj izgled.

Vodi me u drugo dvorište, gdje je jedan Kinez obješen nogama za granu. Njegovo golo tijelo prošarano je crnim tragovima. Dok mu prilazimo, s tijela se podiže oblak muha i otkriva meso nalik izrovanom polju.

– Nakon što sam ga izbičevao, ispržio sam ga usijanim željezom – komentira poručnik.

U unutrašnjosti zgrade smrad truleži još je jači. Poručnik Oka ostaje hladnokrvan, a ja ga nastojim oponašati. Predlaže mi razgledavanje. U dugom zlokobnom hodniku, s lakoćom liječnika, ponosna na svoju primjerenu bolnicu, pokazuje mi ćelije. Kroz rešetke razabirem nagomilana osakaćena tijela. Poručnik mi objašnjava da je prva mjera koju je primijenio po dolasku bila da spusti stropove kako bi onemogućio zločincima da stoje uspravno, a zatim im je smanjio i porcije hrane.

Guši me smrad izmeta i krvi. Moj vodič primjećuje da mi je slabo, pa mi se obraća glasom savjesna službenika:

– Žao mi je, poručniče, no ove svinje nakon batinjanja dobiju proljev.

Ježim se od prizora tih ljudi u strašnim mukama. No miran i usredotočen poručnikov izraz lica primorava me da prikrijem gađenje. Ne smijem prema njegovu poslu pokazati manjak poštovanja. Iz straha da se ne naruga mojim slabim živicima, potiskujem gorčinu koja mi se diže iz želuca i upućujem mu riječi pohvale. On se, zadovoljan, stidljivo smiješi.

Prostori je za mučenje nalaze se na kraju hodnika. Pukovnik je odabrao tu poziciju kako bi krici mučenika mogli odzvanjati kroz cijeli zatvor. U želji da mi pokaže svoje umijeće, naređuje pobočniku da nastavi ispitivanje.

Od urlikanja neke žene diže mi se kosa na glavi.

– Upravo smo u rane ove komunistice stavili sol – objašnjava mi poručnik.

I onda nastavlja:

– U vrijeme moje obuke, instruktor nam je često govorio: “Žene su prilikom mučenja izdržljivije od muškaraca.” Ova je osobito tvrdoglava.

Odgurne neka vrata. U bakrenoj posudi nasred sobe gori vatra i zagrijava žarače. Vrućina je neizdrživa. Dva mučitelja dlakavih ruku polijevaju vodom iz kabla golu ženu koja leži na tlu.

Kineski prevoditelj se naginje:

– Govori! – viče. – Ako progovoriš, carska vojska će ti sačuvati život.

Čini mi se da kroz jecaje razabirem:

– Vražji japanski psi.

– Što kaže? – pita poručnik Oka.

– Vrijeđa gospodu iz carske vojske.

– Reci joj da su njezini drugovi priznali. Jedino ona ne želi surađivati. Zašto nam se opire?

Žena se skvrči na trbuhu. Vidim kako joj drhte krvava leđa i na njima vezane ruke.

Poručnik je lupi nogom. Ona se prevrne na bok i otkriva plavo, nateklo lice.

Poručnik joj čizmom nagazi na glavu i nasmiješi se:

– Reci joj da ću joj, ako ne progovori, taj žarač gurnuti u guzicu.

Prevoditelj užurbano poslušao. Stenjanje prestane. Nitko ne skida pogled s toga nepomičnog tijela. Poručnik daje znak prevoditelju, a ovaj uzima olovku i papir. Iznenada, poput furije koja izranja iz pakla, žena se podiže i stade urlati:

– Ubij me! Ubij me! Svi ste vi prokleti...

Poručnik ne čeka prevoditelja da mu prevede značenje tih riječi. Na njegov se mig dvojica krvnika bace na ženu i uhvate je za ramena. Poručnik posegne za užarenim željezom.

Gnusan dim podiže se istovremeno s krikom mučenice. Odvraćam pogled. Poručnik odloži žarač na žar i promotri me sa zagonetnim osmijehom:

– Stanka. Nastavit ćemo kasnije.

Odvlači me u razgledavanje ostalih prostorija i kuke, bičeve, batine, igle, kipuće ulje i zapaprenu vodu komentira sitničavo kao neki strastveni znanstvenik. Zatim mi nudi čašicu sakea u svojem uredu.

– Oprostite, ali nikada ne pijem tijekom dana.

On prasne u smijeh:

– Svaki zatvor je jedno zasebno kraljevstvo. Ovdje vladaju naši zakoni. Sake potiče rad mozga. Bez njega nam nedostaje mašte, a umor nas brzo svlada.

Opraštam se od njega izgovarajući se hitnim sastankom. Na pragu me pita:

– Uskoro ćete nam opet doći, zar ne?

Odgovaram mu neodređenim kimanjem glave.

U sobi sastavljam izvještaj kapetanu Nakamuri i u njemu hvalim poručnika Oku:

– To je pedantan čovjek predan Caru. Treba ga pustiti da djeluje potpuno slobodno i u savršenoj suradnji sa svojim pomoćnicima. Osoba izvana poremetila bi preciznost njegova rada i ometala odvijanje ispitivanja. Što se mene tiče, kapetane, molim vas da me onamo više ne šaljete. Taj je posjet samo učvrstio moje uvjerenje: neprijatelju se nikada u ruke ne smije pasti živ.

Tri dana kasnije, jedan mi vojnik prenosi poruku poručnika Oke koji sa mnom želi o nečemu razgovarati. Odmah ga posjećujem. Unatoč vrućini, časnik je na košulju navukao novu odoru i par čizama koji blješti na suncu.

Dočekuje me s osmijehom na licu:

– Imam za vas dobru vijest. Čovjek kojega ste vidjeli obješena u vrtu pokleknuo je. Za naše posljednje racije uhvatili smo jednoga petnaestogodišnjeg dječaka. Ispitivanje će se održati noćas. Želite li prisustvovati?

Od riječi “ispitivanje” obuzima me mučnina. Hvalim mu sposobnosti kineskog prevoditelja i objašnjavam da je moja prisutnost nepotrebna.

On se ne da smesti i ne popušta, gledajući me pritom ravno u oči:

– Zaista ne želite doći? Ah, kakva šteta. Momak je jako zgodan i već sam odabrao nekoliko snagatora koji će ga cijelu noć tjerati da progovori. Bit će veličanstveno.

Trideset pet je stupnjeva u hladu, ali sam na poručnikove riječi zadrhtao i promrmljao na to da me ne zanima ta vrsta spektakla.

Čudi se:

– Mislio sam da vi volite takve stvari.

– Poručniče, vaša je misija teška i od izuzetne važnosti za ekspanziju Japana i slavu Cara. Ne želim vas u njoj ometati. Dopustite mi da odbijem vaš ljubazni prijedlog.

Lice mojega sugovornika zasjeni razočaranje. Tužno me gleda. Poručnik Oka tako se pomno obrijao, da mali brk nad gornjom usnom izgleda kao da će se odlijepiti od njegove kože i svaki čas uzletjeti.

– Hajde, poručniče – kažem mu i lupnem ga po ramenu. – Vratite se svom poslu. Slava Carstva ovisi o njemu.

Cijeli sam tjedan na raskrižju čekala Mina. Dok bih se poslijepodne uspinjala Bulevarom Akademije koji prolazi kraj sveučilišta, uzalud sam se nadala da ću ugledati poznato lice.

Pronašla sam adresu koju mi je ostavila Tang. Pred ruševnom kućicom u radničkoj četvrti djeca trče i viču. Neka starica umorno tuče prostirke.

Pojavljuje se neka susjeda.

– Moram vratiti Tang jednu knjigu.

– Uhićena je.

Užas luta mojim gradom. Japanci su čvrsto odlučili zatvoriti sve one koji se opiru njihovoj dominaciji. Čudim se što sam još na slobodi. Noću osluškujem ritmičnu ophodnju vojnika, lavež pasa, mukle udarce šaka koje kucaju na naša vrata. Tišina je strahovitija od meteža. Gledam u strop, promatram toaletni stolić sa zrcalom prekriven plavom svilom, pisaći stol gdje se iz tame izdiže buket ruža. Svi će ti predmeti možda biti razbijeni, otopljeni, spaljeni. Naša kuća, kao i Jingova, bit će samo izgorio kostur.

Ponovno vidim Mina na ulici. Trčao je i kosa mu je bila sva u neredu, i nije znao da ga čeka tamnica. Rekao mi je: “Jing je zaljubljen u tebe. Upravo mi je to priznao... Moraš izabrati između nas dvojice.” Bila sam ljuta. Ta je naredba povrijedila moj ponos. “Ne pravimo scenu”, jedino je što sam mu odgovorila, i posljednje riječi koje sam mu uputila.

Jing mi nedostaje koliko i Min. Sada su mi njegov teški karakter i ukočeno držanje tako dragi. Kako da ih spasim? Kako da stupim u vezu s Pokretom otpora? Kako da ih posjetim u zatvoru? Na njihovu nesreću, rođeni su bogati. Razlika između vlažne tamnice i njihovih spavaćih soba sigurno je neizdrživa. Sigurno će se razboljeti. Kažu da se novcem može pridobiti tamničare. Sve ću dati.

Na ulici se začuju pucnji. Neki pas zaurla. Zatim gradom ponovno zavlada tišina, kao da je netko bacio kamenčić na dno bunara.

Vruće mi je, hladno mi je. Bojim se. No mržnja mi daje snagu. Otvaram ladicu na komodi. Iz kutije za šivaći pribor koju sam dobila na dar za svoj šesnaesti rođendan, vadim škare sa zlatnom drškom i oštrim vrhom.

To dragocjeno oružje naslonjeno na moje lice hladnije je od stalaktita.

Čekam.

Ovisno o tome jesam li u odori ili u civilu, utjelovljujem dva različita čovjeka. Prvi vlada gradom ponosom pobjednika, drugi dopušta da ga grad osvoji svojom ljepotom.

Taj Kinez, to sam ja. S čuđenjem promatram kako preuzima naglasak, prilagođava držanje, gradi svoj izgled. Kada sam prurušen, gubim vlastite orijentire i udaljavam se od samoga sebe. Gotovo da sam postao slobodan čovjek koji ne zna što znači vojska.

Kad sam bio dječak, često sam snivao isti san: u crnoj odori ninje²⁸ krećem se krovovima usnula grada. Noć mi je pod nogama, a svjetla mjestimično svjetlucaju poput svjetala brodova na nekom tamnom oceanu. Taj grad nije Tokio. Nepoznat mi je, a neizvjesnost me ispunjava uzbuđenjem. U nekoj uskoj, pustoj ulici obješeni lampioni prijeteći se klata. Prigušenim koracima koračam od crijepa do crijepa, do samoga ruba krovišta. Iznenada se bacam u ponor.

Zamjeram kapetanu Nakamuri što mi je namijenio tu prljavu ulogu. Ne posjedujem ni njuh ni cinizam ni paranoju uhode, a nedostaje mi i pogled profesionalca koji zna razlučiti crnu mrlju na tamnom papiru. Osjećam, naprotiv, kao da uhode mene. Unatoč lipanjskoj vrućini, nosim debelu vunenu tuniku koja mi omogućava da skrijem pištolj za remenom. Sjedim pred igraćom pločom s rukama na koljenima, a desni lakat skriva oružje koje se opire naborima moje odjeće.

Dok desnom rukom posežem za figuricom, osjećam dodir čelika. Oružje je moja snaga i moja slabost. Ako već moji meci sve drže na nišanu, i ja mogu podleći metku koji neki kineski pobunjenik ispali u moja leđa.

U Japanu sam naučio strogo se pridržavati pravila igre go. Ondje sam igrao u tišini, okružen blagonaklonom prirodom. Tijelo mi je bilo opušteno, energija udisaja kolala mi je trbuhom, dah usmjeravao misao, a moja je duša ponizno dosegala univerzalnu dvojnost.

Susret u kojem danas sudjelujem potpuno je lišen duhovnosti. Mandžursko ljeto jednako je oštro kao i zima. Onaj tko nije bio opečen i zaslijepljen, ne može razumjeti moć te crne zemlje. Nakon neumoljivih vježbi koje isušuju i slamaju tijelo, igra go s Kineskinjom bijeg je u zemlju demona. Lipanjska vrućina prodire mi u proširene vene i izoštrava osjetila. I od najmanje sitnice dobivam erekciju: njezina gola ruka, izgužvan rub njezine haljine, zaobljenost njezine stražnjice pod svilenom tkaninom, muha koja proljeće.

²⁸ Grupa muškaraca posebno uvježbanih za uhođenje i ubojstva koja je, prema legendi, ustanovljena krajem razdoblja Heian u planinama u okolici Kiota.

Sačuvati dostojanstvo dok sjedim nasuprot protivnici prava je muka. Već tjedan dana njezino je potamnijelo lice poput zrna grožđa. Nosi odjeću bez rukava. Krojene uz tijelo, te mandžurske haljine čine žene uzbudljivijima nego kada su gole. Nad igračom pločom naše se glave gotovo dodiruju. Boreći se s nagonima, i to zahvaljujući volji očeličenoj svim ovim godinama vojničke discipline, potpuno se predajem igri.

Moj premještaj u Kinu omogućio mi je da uvidim sav sjaj i bijedu vojničkog života. Vojnikom upravlja naredba i on napreduje, a da i ne zna ni smjer, ni pravac kretanja. Pijun je kao i svi drugi. Bezimen, živi i umire za pobjedu Sveopćega. Igra go, naprotiv, od mene stvara stožer koji hladno upravlja svojim ljudima. Pijuni napreduju. Mnogi su osuđeni da poginu u opsadi, u ime strategije.

Njihova se pogibija miješa s pogibijom mojih drugova.

Huong njuška u potrazi za novostima koje su iz dana u dan sve tužnije. Kada me je obavijestila da je Jingov otac zatražio od japanskih vlasti smrtnu kaznu za svoga sina da bi pružio javni primjer, zamrzila sam je.

Nezainteresiranost mojih roditelja dovodi me do očaja. Mjesečev Biser misli da sam zaljubljena i nastoji mi izvući priznanje.

Sladunjavim me glasom ispituje:

– Sestro moja, zar si nesretno zaljubljena?

– Nisam, Mjesečev Biseru. Bolesna sam od vrućine.

Jednolične žalopojke služavke Wang Ma me razdražuju, pa naposljetku prasnem u smijeh. Moji se roditelji pogledavaju. Taj ispad nadilazi njihovo razumijevanje, pa ne znaju kako da me kazne. Wang Ma odjuri jecajući. Majka me pljusne. To je prvi put da me udara. Obraz me peče, u glavi mi zuji. Majka zaprepašteno prinese ruku licu, pogleda je dršćući i pobjegne u svoju sobu. Otac lupi nogom, a zatim se i on izgubi.

Na Trgu Tisuću Vjetrova, sučelice tom neznancu, dolazim k sebi. Točan je i nikada mi ne prigovara što kasnim. Rijetko govori. Lice mu je uvijek bezizražajno. Otporan je na sunce, na vjetar i na moje provokacije. Ta unutarnja snaga vjerojatno ga štiti od mnogih ovozemaljskih muka.

Došla sam ovamo da zaboravim. Ovdje nitko ne govori o uhićenjima, ni o japanskoj okupaciji. Vijesti iz vanjskoga svijeta do nas ne dopiru. Jedino me bol može iznenaditi. Ptica, leptir, prolaznik ili tek jednostavan pokret, sve me vraća Minu i Jingu. Ustajem i odlazim prošetati trgom.

Ovako raspršeni pod drvećem, igrači su zemljani kipovi koje je Vječnost nasumce razbacala. Obuzme me golema nemoć. Noge mi drhte, u glavi mi se vrti. Siva zavjesa spušta se s neba.

Prekidam partiju.

Moj protivnik podiže glavu i promatra me iza naočala. Ništa ne kaže, ne ljuti se, igra i ništa ne pita. Dok se udaljavam od igraće ploče, prati me pogledom dok me ne izgubi iz vida. Moja nesreća kao da poprima neku poetsku veličinu. Pretvaram se u tragičnu ulogu čiji je jedini gledatelj taj neznamac.

Trg Tisuću Vjetrova prožeo me svojim mirisima i sada već prepoznajem svako stablo, svaku ploču, svaku zraku svjetlosti.

Starci, ti strastveni igrači, ondje provode cijeli dan. S lepezom u jednoj i čajnikom u drugoj ruci, stižu sa zorom i odlaze sredinom poslijepodneva. Ako su njihove dvije posudice s figuricama otvorene, to znači da nekoga čekaju; ako su zatvorene, slobodni su i čekaju izazivača.

Bojao sam se da s vremenom ne počnu razlikovati lažnog od pravog Kineza. Ta je sumnja otklonjena. Ovdje riječi gube važnost i ustupaju mjesto lupkanju figurica.

Izmislili su mi lažan identitet. Nikada mi nije poslužio. Igračica me čak ne pita ni kako mi je ime, jer to je posve nevažna pojedinost u partiji igre go.

Vjerojatno misli da je riba zagrizla mamac, pa se više čak i ne trudi da me osvoji. Osmijehe i vragolaste primjedbe sada čuva za nekog novog igrača kojega će privući u svoju mrežu.

Zbog razloga koji su mi nepoznati, duri se.

Umjesto pozdrava, sada samo kratko kimne glavom, a šutnju prekida samo na kraju susreta kada se dogovaramo za sljedeći sastanak.

Prvih sam dana u njoj vidio Svjetlost.

Danas više nimalo ne nalikuje na tu gejšu, tako rafiniranu i profinjenu ženu. Kretnje su joj umorne, kosa nemarno spletena, rubovi noktiju nalikuju na crni polumjesec.

Taj nemar odražava njezin istinski prezir prema meni. Na čelu su joj iznikli pristići, a lice je izgubilo ljupkost koja me ispočetka osvojila. Njezine bjeloočnice raspršile su plavičasti bljesak njezinih zjenica, pogled joj je izbljedio. Usnice joj se ljušte, a upali obrazi daju joj ratnički izgled. Kineskinja se pretvara u Kineza!

Osvećujem razočaranje pobjedom u prvom izravnom sukobu. Uhvaćeni u škripac na jugu igraće ploče, bijeli pijuni se osipaju.

Posve neosjetljiva na taj poraz, ona bilježi položaj figurica i žuri se da što prije ode.

Sestra mi šapće:

– Možda sam trudna.

Poslije večere me prati u sobu, a ja osjećam da joj moram čestitati. Pitam je kada je bila kod obiteljskog liječnika.

Trenutak oklijeva, a zatim mi odgovara dok se crveni:

– Nisam još otišla k liječniku. Bojim se...

– Pa kako onda znaš?

– Mjesečnica mi kasni već deset dana.

Srce mi stane lupati. I meni mjesečnica kasni već deset dana.

– Jesi li sigurna?

Mjesečev Biser me uhvati za ruke:

– Slušaj, moja je mjesečnica uvijek vrlo uredna. Ovaj put sam sigurna. Uvečer, prije nego što legnem, imam vrtoglavicu. Ujutro mi je slabo. Osjećam želju za povrćem mariniranim u octu. Kažu da će žena koja voli kiselo roditi sina. Misliš li da ću dobiti sina?

Neosjetljiva na sestrinu sreću, savjetujem joj da ode liječniku.

– Bojim se. Užasava me pomisao da će mi reći da nisam trudna. Nikom još nisam rekla. Tu tajnu samo s tobom dijelim. Oh, sestro moja, jutros mi se ponovno nasmiješila sreća! Kada sam ruke položila na trbuh, već sam mogla osjetiti dijete koje se hrani mojim mesom. S njim ću se moći oprijeti nevjeri, osamljenosti, laži. S njim ću započeti nov život!

Sledilo me sestrično oduševljenje. Dok ona žarko želi dijete, za mene bi trudnoća značila smrt.

Nakon odlaska Mjesečeva Bisera, sjedam za stol za kaligrafiju. S kistom u ruci, povlačim crne crte na papiru, i uvijek ispočetka brojim dane mjesečnice. Trebala sam je dobiti prije točno devet dana.

Rušim se na krevet. U glavi mi tutnji. Ne znam koliko dugo mi se vrtjelo u glavi, no kad sam došla k sebi, sat je otkucavao ponoć. Razodjenula sam se i legla.

Ležim u tami, no san mi ne dolazi na oči. Kako je samo neobična svijest da u jednom živom biću klije drugo, da će moje tijelo donijeti plod!

Naslijedit će Minove kose oči. Bit će to zavodnik, dječak veseo kao i on, mudar i ozbiljan kao moj otac. Ako bude djevojčica, naslijedit će moje rumene usne i mekoću moje kože. Na sestru će biti zahtjevna i ljubomorna, a od Majke će preuzeti dostojanstveno držanje. Jing će dijete šetati, ponosan i uvijek ogorčen. Na Trgu Tisuću Vjetrova igrat će go i jednoga me dana pobijediti.

Rukama milujem trbuh i vraćam se u stvarnost.

Min je japanski zatočenik, tko zna kad će ga osloboditi? Ne poznajem mu obitelj. Ako ih posjetim, otjerat će me. Kada se moje ime pročuje, istjerat će me iz škole jer sam im ugrozila ugled. Skandal će se proširiti gradom. Ako i prihvatim poniženje, moji roditelji neće moći podnijeti prezirne poglede, komentare i ogovaranja. Djeca će na Mjesečev Biser bacati kamenje i pjevati: sestra ti je kurva!

Palim svjetlo. Trbuh mi je ravan, od pupka prema stidnom dijelu spušta se tanka crta dlačica. Kada sam bila dijete, dadilja me kupala i govorila da ću zbog te dlakavosti roditi sina.

Past ću na koljena pred roditeljima. Udarat ću glavom o tlo da izmolim milost. Otići ću na kraj svijeta, gdje ću roditi dok čekam da oslobode Mina i Jinga.

Taj će sretni dan jednom doći: dvije muške siluete kreću se prema kolibi izgubljenoj usred pustare. Vrata se otvaraju.

Sedmog lipnja, nakon jedne noćne vježbe, pukovnija raspoređena u Feng Taiju izgubila je jednoga vojnika. Kineska vojska ne dopušta nam da pretražimo grad Wang Ping. Između jedinica izbija pucnjava.

Osmog lipnja, izbija novi sukob oko mosta u Dolini Trstike.

Devetog lipnja, vrhovni stožer izdaje naredbu različitim pukovnijama raspoređenima u pekinškoj ravnici da se pripreme za borbu. Pod međunarodnim pritiskom, vlada u Tokiju odlučuje se pritajiti: "Ne treba otežavati situaciju, problem se mora smjesta riješiti."

Glavni stožer predlaže prekid vatre uz četiri uvjeta: da Kinezi povuku garnizon oko mosta u Dolini Trstike; da zajamče sigurnost našim ljudima; da izruče teroriste; da se ispričaju.

Kinezi odbijaju sve uvjete.

Desetog lipnja, čete Čang Kaj-šeka kreću u smjeru Pekinga. Prva pojačanja naših mandžurskih pukovnija prelaze Kineski zid.

Jedanaestog lipnja vlada u Tokiju napokon popušta pred neodloživošću situacije. Pristaje kao pojačanje poslati naše bataljone iz Koreje. Od brujanja podrhtava tlo. Prvi odred aviona bombardera kreće prema unutrašnjosti Kine. Na njihovim bokovima ponosno razabiremo svoju zastavu: grimizno sunce na netaknutom snijegu.

Razliježu se usklici: Na Peking! Na Peking!

Pokrenuo se japanski propagandni žrvanj. Ispad u Dolini Trstike na svim je naslovnicama. Njihovi uvodnici na križ razapinju kineske generale koji ne taje da podržavaju teroristički pokret i tako krše mirovni ugovor. Primoravaju ih da na sebe preuzmu svu odgovornost za tu krizu i da japanskom caru upute službene isprike.

Majka je od djetinjstva navikla na neprestane vojne sukobe, pa se nada da će opći zamor i američka diplomacija smiriti ratoborne. Otac uzdiše: Japanci će još jednom dobiti novčanu naknadu. Javno mnijenje se raduje: mandžurski je car uspio zadržati svoju zemlju izvan sukoba. Kinesko-japanski rat za njegove će podanike-kukavice i dalje biti kao požar koji buktu na drugoj obali: samo zabavan prizor.

Bijelo je postalo crno, rodoljubi su zatočeni sa silovateljima i ubojicama, strani vojnici marširaju našim ulicama, a mi im zahvaljujemo što su čuvari našega mira. Nije li taj vanjski nered poremetio i moj život?

Moja sestra je iz dana u dan sve ljepša. Na njezinu licu više nema ni traga sjeti. Posjećuje nas odjevena u haljine krojene prema novoj modi, priljubljene uz njezino vitko tijelo. Majka je saznala za dobru vijest. Nagovara Wang Ma da sašije djetetu rublje.

Zbunjuje me sestrina ljepota. Kadgod se nasmiješi, osjetim kako mi se srce steže. Njezin će sin biti radost u kući, pa što ako moj sin bude proklet.

Wang Ma je za šest noći skrojila pokrivač za mojeg budućeg nećaka. Na crvenoj je svili sitnim bodom izvezla lopoče i stabla šljive i breskve, te rascvjetane božure u nebeskom vrtu gdje treperi zeleno lišće i srebrna sumaglica. Taj očaravajući uradak izmamљуje mi osmijeh: moj će sin biti umotan u staro platno, no bit će najljepše djeteta na svijetu.

Prilazi mi neka žena u golemu šeširu i u haljini koja se presijava u skladu s nemarnim gibanjem njezinih oblina. Ne stižem se ni zapitati tko je, a već mi sva zadihana sjeda sučelice.

Sunce kroz rupice na šeširu sjenča njezino lice nekim tajnovitim izrazom. Tanka vena uspinje se uz njezinu lijevu sljepoočnicu i nestaje u vlasištu. Na tamnoj su koži izbili madeži. Onako sićušni, nalikuju suzama.

Izenada začujem lupkanje. Mala je odigrala prvi potez. Ruka joj na trenutak počiva na igraćoj ploči. Nokti su joj čisti i nalakirani u narančasto.

I dalje osluškujem lupkanje figurica. Ono odaje protivnikove misli. Na samom početku susreta Kineskinja je držala figuricu između kažiprsta i srednjaka i radosno tupkala po igraćoj ploči. Zatim je udarac postao prigušen i tako mi prenio njezino sumorno raspoloženje. Danas je zvuk kratak i jasan. Vratilo joj se povjerenje i živahnost!

Zapravo se je upustila u vrlo originalan protunapad.

Dok šeta šumom, razmišljam o igri po posebnoj metodi. Nakon što smo izmijenili preko sto poteza, više ne kalkuliram, već promatram ploču poput kakva slikara koji gleda nezavršenu sliku. Moje su figurice mrlje tinte kojima iscrtavam puna i prazna polja. U igri go jedino estetsko savršenstvo vodi u pobjedu.

Kineskinja se vraća. Dok sjeda, sjenka njezina šešira miluje mi prsa. Vrpca koja ga krasi treperi na vjetru u ubrzanom ritinu mojega srca. Ne mogu dokučiti zašto se prerušava u odraslu osobu. Ne znam joj ime, godine, ne znam kako provodi dan. Nalik je planini koja se iscrtava na oblačnom nebu, a odmah zatim utapa se u magli.

Brujanje me prekida u sanjarenju. Naši avioni, s bombama pričvršćenima na čeličnim krilima, prelijeću nam iznad glava. Krajičkom oka promatram protivnicu. Ona ne diže pogled.

Lakše je mojim drugovima prelijetati Kinu nego meni prodrijeti u misli igračice igre go.

Netko ulazi u moju sobu i grubo me trese. Da to nije Mjesečev Biser koja me pokušava probuditi da odemo na nedjeljnu tržnicu?

Okrećem joj leđa.

Umjesto da ode, sjeda na moj krevet. Povuč me za rame i stane jecati.

Razjareno ustajem jednim skokom i otvaram oči. Umjesto sestre, ugledam Huong svu u suzama.

– Dođi brzo! Pripadnici Pokreta otpora jutros će biti pogubljeni!

Gušim se.

– Tko ti je to rekao?

– Kućepaziteljica u spavaonici. Kaže da će povorka proći kroz sjeverna vrata. Odjeni se! Bojim se da ne zakasnimo!

Navlačim prvu haljinu koja mi dolazi pod ruku. Ruke mi tako drhte da ne uspijevam zakopčati dugmad. Dok izlazim iz sobe, skupljam kosu u punđu.

– Kamo ideš? – pita me Otac.

Skupljam hrabrost i slažem mu.

– Dogovorila sam partiju igre go. Već kasnim!

Na drugom kraju vrta nalijećem na sestru koja baš ulazi kroz vratnice. Hvata me za ruku.

– Kamo si krenula?

– Pusti me. Jutros ne idem na tržnicu.

Ona odmjeri Huong neprijateljskim pogledom i povuč me u stranu:

– Moramo razgovarati.

Protrnem. Zna li nešto o Minu i Jingu?

– Nisam cijelu noć spavala...

– Govori, molim te! Žuri mi se!

Ona nastavlja:

– Jučer sam bila kod doktora Zhanga. Nisam trudna. Bila je to samo umišljena trudnoća.

Zatim brizne u plač. Da je se riješim, odgovaram:

– Idi nekom drugom. Liječnici se mogu prevariti.

Ona me pogleda izobličena lica:

– Jutros sam dobila mjesečnicu!

Mjesečev Biser mi se cijelom težinom baci u naručje. Vučem je do kuće, a Wang Ma i kuharica mi pritječu u pomoć. Koristim metež i bježim.

Na sjevernim vratima stotine ljudi žuri prema podnožju zidina. Japanski vojnici kundacima odguravaju gomilu. Krv mi se ledi. Postajem svjesna da će se pred mojim očima dogoditi nešto strašno.

Neki starac iza mene brblja:

– Nekada je osuđenik pred smrt pijan pjevao iz svega glasa. Zatim bi se krvnikova sablja obušila poput munje. Često bi njegovo tijelo ostajalo uspravno, dok se glava kotrljala po tlu. Mlaz krvi koji je šikljao iz razjapljenih vrata sezao bi i do dva metra uvis!

Muškarci koji ga slušaju pucketaju jezicima. Ovi ljudi od pogubljenja očekuju vrhunsku zabavu. Od zgražanja stajem na nogu toj staroj svinji, a on zajauče.

Neko dijete poviče:

– Stižu! Evo ih!

Uspinjem se na prste i ugledam crnoga vola kako vuče dvokolicu, a na njoj kavez s trojicom muškaraca. Iz njihovih usta prepunih krvi nižu se nerazumljive rečenice.

Čujem kako netko mrmlja:

– Odrezali su im jezike.

Srce mi se stisne. Polumrtvi od mučenja, svi su osuđenici slični: samo su zakrvavljeno meso koje još diše.

Kola polako prolaze kroz sjeverna vrata. Huong mi kaže da ne može izdržati. Čekat će me u gradu. Nošena nekom divljom snagom, želim ih slijediti do kraja. Moram saznati hoće li Min i Jing umrijeti.

Povorka se zaustavlja na početku puste poljane. Vojnici otvaraju kaveze i bajonetama tjeraju zatočenike da hodaju. Jedan je gotovo mrtav. Dva ga vojnika vuku kao praznu vreću brašna.

Začuju se uzvici. Neka raskošno odjevena žena se uz pomoć dviju snažnih služavki, probija kroz gomilu koja joj priječi put i uspijeva doći do vojne straže.

– Min, sine moj!

Jedan se čovjek u daljini okrene. Padne na koljena i tri se puta pokloni u našem smjeru. Srce mi stane. Vojnici se bace na njega i stanu ga tući.

Osuđenici su na koljenima postrojani u jedan red.

Jedan vojnik istakne zastavu, svi podignu oružje.

Minova majka se onesvijesti.

Min me ne gleda. Ne gleda nikoga. Postoji još samo šum trave, slabo zujanje kukaca, lahor koji mu oplahuje zatiljak.

Nosi li me u mislima, mene koja nosim njegova sina?

Vojnici pune puške.

Min okreće glavu. Pogledom guta osuđenika koji mu se nalazi slijeva. Uspijevam prepoznati Tang! Smiješe se jedno drugom. Min se mukotrpno naginje i naposljetku položi usne na obraz mladoj djevojci.

Zapucaju puške.

U ušima mi bruji. Njušim smrad hrđe pomiješane sa znojem. Je li to miris smrti? Protrnem od snažnoga gađenja. Želudac mi se zgrči. Naginjem se da bih povratila.

Orhideja se skupila na stolcu i duri se.

– Promijenili ste se – kaže mi mandžurska prostitutka.

Ispružim se na njezinoj postelji. Umjesto da me razodjene kao obično, ona vrti rupčić.

– Prije ste mi dolazili svaka dva ili tri dana. Prošlo je gotovo dva tjedna otkako ste me zadnji put posjetili. Jeste li upoznali neku drugu djevojku?

Nastojim je urazumiti:

– Otkako sam u garnizonu u ovome gradu, posjećujem samo tebe. Nemaš razloga za ljubomoru.

Zapravo me već neko vrijeme njezine draži više ne privlače. Njezina mi se koža čini gruba, a meso mekano. Naši uzastopni zagrljaji su mi dosadili.

Oči joj se pune suzama:

– Ne vjerujem vam. Volim vas, a vi volite neku drugu.

– Glupa si. Mogao bih sutra otići i više se ne vratiti u ovaj grad. Jednog ću dana poginuti. Zašto me voliš? Ne smiješ se vezivati za ljude koji su samo u prolazu poput mene. Zaljubi se u nekoga tko će te moći oženiti. Zaboravi me.

Ona još jače zaplače. Njezine me suze uzbuđuju. Guram je na krevet i skidam joj haljinu.

Pod pritiskom mojeg tijela Orhidejino se lice zarumeni. Između dva jecaja potresaju je hroptaji. Ejakuliram. Moj je užitak izgubio nekadašnju jačinu.

Orhideja leži kraj mene i puši. Slobodnom rukom maše lepezom. I ja palim cigaretu.

– O čemu razmišljate? – pita me zlokobnim glasom.

Ne odgovaram. Bijeli dim duhana, raspršen zamasima lepeze, polako se u kolutima uspinje prema stropu.

– Je li Kineskinja ili Japanka? – ne odustaje.

Naglo ustajem.

Lutam ulicama, tijelo mi je odrvenjelo.

- Idi kući – kaže mi Huong.
- Pusti me na miru.
- Molim te, vrati se kući.
- Mrzim svoju kuću.
- Onda plači. Dobro se isplači, preklinjem te.
- Nemam više suza.

Od nekog putujućeg trgovca kupuje punjeno pecivo.

- Onda jedi!
- To tvoje punjeno pecivo smrdi.
- Zašto to govoriš? Baš fino miriše.
- Pokvareno je. Ne osjećaš li gorčinu u povrcu? Kao da je krv. Baci to, molim te, inače...

Želudac mi se grči i ja povraćam. Huong prestrašeno baca pecivo mačkama koje kruže oko nas.

Zgrčim se. Huong mi kaže:

- Jing je živ!
- No ta mi sreća nije dostatna:
- Trudna sam s mrtvacem. Moram se ubiti.
 - Poludjela si!

Huong me prodrma za ramena:

- Luda si! Reci mi da buncaš!

Ne odgovaram joj.

Ona rukama prekriva lice:

- Onda se objesi! Nitko te ne može spasiti.

Nakon duge šutnje me pita:

- Jesi li bila kod liječnika? Možda ti nije ništa.
- Nikom ne vjerujem.
- Ja ću ti naći liječnika.
- Čemu? Min me izdao. Moram umrijeti.

Kineskinja je stigla prije mene. Poredala je figurice na ploču. Natečene oči obrubljene su joj kolobarima. Nije se počesljala. Kosa joj je zapetljana i savijena u jednostavnu punđu. Na nogama ima papuče.

Izgleda poput bolesnice koja je pobjegla iz bolnice.

Dok igram, ona bulji u vrbinu krošnjju. Njezin me pogled zabrinjava. Iznenada kao da je obuzima mučnina, vadi maramicu i prekriva nos i usta.

Za mene, koji sam opsjednut čistoćom, pravo je mučenje pomisao da smrdim i da joj smetam. Duboko udahnem: jedino se osjeća miris trule trave koji najavljuje dolazak kiše.

Je li na meni osjetila Orhidejin parfem? Bludnica tijelo i odjeću pretjerano natapa mirisom. Posesivna je i ljubomorna, pa nastoji na meni ostaviti svoj otisak.

Nebo se zamračilo, a vlažni vjetar kovitla lišće. Igrači bučno spremaju figurice.

Utonula u misli, Kineskinja se ne miče. Dajem joj do znanja da smo jedino mi ostali na trgu. Ništa ne odgovara, ponovno bilježi nove rezultate na papir i odlazi bez pozdrava.

To neobično ponašanje u meni budi sumnje. I sam ustajem i pozivam rikšu. Skriven pod pokrovom, naređujem mu da je prati.

Mlada djevojka kreće pješice kroz trgovačke ulice u kojima vlada veliki metež: prodavači raspremaju tezge, žene unose rublje, pješaci se guraju. U nekoliko je navrata zamalo gubim iz vida.

Lastavice pod strehama zazivaju upomoć. Nebo se zacrnjelo, a krupne kapi počele su padati. Ubrzo se na nas obruši prava vodena bujica popraćena grmljavinom.

Kineskinja se zaustavlja na rubu šume. Silazim s rikše i skrivam se iza stabla. Ona kroči u zelenu sumaglicu. Munje osvjetljavaju njezin sitni obris. Srebrnasta vrpca zavija kroz grane. U smjeru istoka teče rijeka nabujala od kiše sva od malih vrtloga koji povremeno zabljesnu. Na obzorju se pretvara u široku tamnu površinu koja ponire u rascjep na nebu.

Kineskinja klizne prema izrešetanim valovima. Potrčim. Iznenada stane. Stanem i ja i bacam se na tlo.

Onako nepomična, djevojka je u opreci s uzburkalom rijekom. Odjekuje grmljavina desetak puta uzastopno. Stabla se povijaju na vjetru. Jedna se grana slama i pri padu rascjepljuje deblo.

U misli mi se vraćaju uspomene na potres.

Miris krvi prožeo mi je tijelo. Uvlači mi se pod jezik, isparava mi iz nosa. Progoni me sve do moje sobe.

Perem se u vjedru. Sapunam lice, vrat i ruke natopljene smrdljivom smrću. Kiša lije. Zašto bogovi proljevaju tolike suze na naš svijet? Oplakuju li moju nesreću? Zašto te nebeske bujice ne uspijevaju isprati naše patnje, našu nečistoću?

Rušim se na krevet. Vjetar u neujednačenim zapusima nalikuje mrmljanju utvara koje se pojačava i smiruje. Je li to Min koji se u društvu Tang grohotom smije?

Je li bio zajedno s njom zatvoren u istoj ćeliji? Jesu li se držali za ruke dok su gledali život kako teče poput rijeke i zatim se obrušava u ništavilo? Jesu li se poljubili već prije nego što sam upoznala Mina? Jesu li vodili ljubav? Onako slobodna, sigurno mu se nije podala. No nisu li se ipak prošle noći sjedinili pod pogledom tamničara, obraz uz obraz, čelo uz čelo, rana uz ranu?

Prihvatila ga je u svoju utrobu, u svoju dušu. On je u nju ušao na koljenima, poput pokajnika. Zagrlio ju je svom svojom snagom. Njegovo je sjeme poteklo, krv im se izmiješala. Ona se podala, on ju je oslobodio.

Ustajem jednim skokom.

Min me izdao. Moram se ubiti.

Kineskinja se okreće.

Poput utvare udaljava se od rijeke i izlazi iz šume. Vani, pod kišom, sve su ulice slične, sve su ulice puste. Ovako u mraku, djevojka je nalik čas točki, čas crti, i odvlači me u drugi svijet.

Iznenada je gubim; dajem se odmah u potragu, ali uzalud.

Iz magle izranja rikša i pristaje da me odveze u restoran Chidori.

Kapetan Nakamura čeka me u posebnoj prostoriji. Poziva me da nazdravimo Carevoj slavi. Nakon tri čaše sakea i nekoliko zalogaja sirove ribe, duboko mu se poklonim:

– Kapetane, nisam uspio u misiji koju ste mi povjerali. Molim vas da me najstrože kaznite.

U kutovima usana pojavi mu se smiješak.

– Kapetane, ne znam razlikovati uhodu od bezopasnih građana. Zanimarujem svoju dužnost i na Trgu Tisuću Vjetrova provodim vrijeme u igri go.

On prazni čašicu sakea. Gleda me ravno u oči i naglašava svaku riječ:

– Chuang-Tzu²⁹ kaže: “Kada izgubite konja, ne možete znati je li to dobro ili loše.” Pametan čovjek nikada ne gubi vrijeme.

Zatim dodaje:

– Znate li, poručniče, da sam nekada bio zaljubljen u jednu Kineskinju?

Crvenim. Čemu ta neobična ispovijed?

– U Kinu sam došao prije petnaest godina. U Tianjinu sam se zaposlio u japanskom restoranu koji je pripadao jednom bračnom paru iz Koea. Radio sam kao perač posuđa, spremačica, poslužitelj, ondje jeo i bio smješten u sićušnoj sobi. U rijetkim trenucima odmora sjedio bih uz prozor. Preko puta se nalazio kineski restoran na glasu po punjenom pecivu. Jedna mlada djevojka ulazila je s namirnicama u zoru, a izlazila kad bi pala noć, i iznosila smeće. Bio sam kratkovidan i jedva sam razabirao njezin vitki obris i dugu pletenicu koja joj je padala niz leđa. Onako odjevena u crveno, izgledala mi je poput plamena u pokretu. Kada bi stala, činilo mi se da diže glavu i da me promatra. U mojoj zamagljenoj viziji činilo mi se da nazirem osmijeh, a srce bi mi poskočilo.

Kapetan prekine pripovijedanje da bi mi napunio novu čašicu sakea, a zatim naskap ispija svoju. Lice mu se zajapuri.

– Jednog sam dana skupio hrabrost i ušao u restoran pod izgovorom da želim naručiti neki specijalitet. Bila je iza kase. Dok sam joj prilazio, otkrivao

²⁹ Kineski filozof (3. st. pr. Kr.), osnivač taoističke filozofije.

sam njezino lice, crtu po crtu. Obrve su joj bile guste, a oči crne. Zatražio sam punjeno pecivo. Kako nije razumjela japanski, nacrtao sam ga na jednom papiru. Nagnula mi se preko ramena da bolje vidi. Pletenica joj je skliznula i dodirnula mi obraz.

Stiže i nova boca. Već peta koju načinjem s kapetanom. Vani se vjetar smirio, a grmljavina umuknula. Čuje se jednoličan šum kiše.

– Nije čak znala napisati ni svoje ime na kineskom. Nije bilo načina da se sporazumijemo. Dane smo provodili pogledavajući se preko preširoke ulice, i nikada nam nije bilo dosta. Mogao sam razabrati samo crvenilo njezine odjeće i crnilo njezine pletenice. U mislima sam sastavljao njezino lice, koje sam vidio samo nakratko. Bio sam siromašan, pa su moji jedini pokloni bili buketići divljeg cvijeća ubranog uz cestu. Bacao sam ih pod prozor njezina restorana. Kada bi pala noć, darivala bi mi svježe ispečeno punjeno pecivo. Nisam mogao pojesti te poslastice koje je ona sama izradila, pa sam ih čuvao dok se ne bi pokvarile.

– Jednoga dana, kao i danas, kiša je padala cijelo poslijepodne. Mnogobrojni su se gosti sklonili u naš restoran da pojedu vruće rezance. Dok sam izlazio već poslije ponoći, netko me obgrli oko vrata. Bila je to ona. Kineskinja me, tko zna koliko dugo, čekala u jednom mračnom kutu. Lice joj je bilo ledeno kao i usne. Drhtala je cijelim tijelom, a zbog kiše nisam znao plače li ili se smije. Pritisnut njezinom težinom, sjeo sam uza zid. Ljubili smo se i šaputali ljubavne riječi svatko na svom jeziku. Kiša nam je utapala glasove. Zaboravio sam hladnoću, noć, vrijeme.

Kapetan utone u dugu šutnju. Zatim se razljuti i zatraži novu bocu. Dok puni čašice, ruka mu drhti. Malo sakea prolije se po njegovoj odjeći, no on kao da ništa ne primjećuje. Krv mi u sljepoočnicama tuče svom silinom. Kapetanovoj priči posvećujem nesputanu pažnju pijanca. Teško pronalazi riječi. Kakav je to tragičan događaj pogodio toga danas tako osamljena čovjeka?

– Sutradan sam sa svom svojom ušteđevinom u džepu otišao u neku japansku trgovinu. Nisam imao dovoljno novca da kupim kimono. No i lijep *obi*³⁰ je poslužio. Taj je dar bio otrov koji sam nesvjesno ulio u medovinu naše ljubavi. Uskoro su otkrili našu vezu. Mjesec dana kasnije Kineskinja je nestala bez traga.

Nad našim se stolom nadvije prijeteca šutnja.

– Kada sam kasnije stupio u vojsku, raspitao sam se o njezinoj sudbini. Restoran je već bio godinama zatvoren. Njegovi vlasnici, kineske uhode, nestali su. Nakon što su otkrili vezu njihove služavke s Japancem, osudili su je na smrt...

³⁰ *Obi* – širok remen kojim Japanke vezuju kimono.

*Nema više mjeseca
Nema više proljeća
Tog proljeća davnih godina!
Jedino sam ja
Još isti kao nekoć!*³¹

Čovjek brizne u plač.

Sutra će od nas ostati samo prašina i zemlja. Tko će pamtiti ljubav jednoga vojnika?

³¹ Stihovi iz *Ise Monogatari*, priče iz provincije Ise, Japan, X. st.

Poslije nastave, Huong me odvlači u jedan kut učionice.

– Našla sam ti liječnika. Dođi sa mnom.

– Tko je on? Kako si ga pronašla?

Pogledava oko sebe. Prostorija je prazna. Ostale smo zadnje.

Prišapne mi:

– Sjećaš li se kućepaziteljice iz spavaonice koja me puštala da potajice izlazim? Jučer sam joj rekla da sam trudna i da tražim liječnika.

– Luda si! Ako to izlane, istjerat će te iz škole, a otac će ti obrijati glavu i poslati te u samostan!

– Ne brini se. Jer dodala sam još i ovo: “Ako progovorite, prijavit ću vas policiji za svodništvo. Reći ću im da tjerate djevojke na prostituciju da biste na njima zaradili. Ne samo da ćete izgubiti posao, nego će vas osuditi i javno objesiti!” Staroj sam ulila takav strah da se potrudila naći mi najdiskretnijeg liječnika.

Pratim Huong do njezine spavaonice, gdje me odijeva onako kako misli da se odijeva tridesetogodišnja žena.

Rikša prolazi sajmištem. Uzduž pločnika nižu se gomile pokušaja, posuđa, tkanina, raznih sitnica, ukrasa, svitaka žutih, pljesnivih slika. Prodavači, mandžursko plemstvo u prnjama, lutaju između tog otpada iz nekog nestalog vremena pokušavajući zamijeniti kakvu kutijicu od žada ili kakvu staru vazu za sat zaborava u pušionici opijuma. Tek nekolicina japanskih časnika šeta sajmištem i sa zanimanjem promatra predmete.

Iz opreza, Huong zaustavlja rikšu na početku ulice. Dvjesto metara dalje penjemo se gotovo srušenim stubištem i prolazimo kroz labirint prekrivača, hlača i dječjih pelena koji se suše na konopcima. Zapahne me neugodno isparavanje urina i trulih jaja, pa se naginjem da bih povratila.

Na kraju hodnika s rubljem vide se sobe pritiješnjene kosim krovijem. Svaka je obitelj postavila peć na otvorenome. Oblijeću ih muhe.

Huong stane vikati:

– Doktora Huang Pu, molim vas.

Neka raščupana žena izlazi na prag. Upućuje nam preziran pogled.

– Ondje, na kraju desno.

Na vratima piše izbljedjelom tintom:

LIJEČNIK POZNAT NA ČETIRI MORA
BOŽANSKA RUKA KOJA VRAĆA PROLJEĆE
SPECIJALIST ZA RANE, SIFILIS, KAPAVAC

Kucamo. Izlazi žena nakovrčane kose i lica izobličena šminkom, odmjeri nas i ode lupkajući potpeticama. Huong me gurne i ja posrnem prema mračnoj prostoriji. Neka djevojka skvrčena je u jednom kutu. Izgleda kao da je mrtva. Kraj nje puši neki muškarac. Promatra nas:

– Koja ste kuća?

Skrivamo se u jedan kut.

Preplavi me gorak miris ljekovitih čajeva i neki neopisivi smrad.

Ne znam koliko je vremena prošlo do trenutka kad sam i sama ušla u kabinet. Kosa doktora Huang Pu je rijetka i sijeda, a niz leđa mu visi mandžurska pletenica tanka poput svinjskog repa. Sjedi za crnim stolom ispred poluprazne biblioteke i miluje bradicu:

– Koja ste kuća?

Huong odgovara umjesto mene:

– Liberalna.

– Koliko godina?

– Dvadeset – odgovara.

– U čemu je problem?

– Mojoj prijateljici mjesečnica kasni tri tjedna.

– A, tako. Otvorite usta, isplazite jezik. Dobro, razodjenite se.

– Razodjenite se – ponovi.

Huong odvraća pogled. Mrzim samu sebe. Očiju punih suza otkopčavam haljinu.

– Lezite ovdje.

Pokazuje mi dasku prekrivenu prljavim platnom.

– Raširite noge.

Želim umrijeti. Stežem šake da ne zaplačem.

Starac mi prilazi sa svjetiljkom u ruci. Gleda, opipava, zastajkuje.

– Dobro – kaže uspravljajući se. – Nema gnojenja. Odjenite se.

Traži da desnu ruku položim na stol i zglob mi obuhvaća kažiprstom i srednjakom. Njegovi žuti nokti, dulji od pet centimetara, svijaju se pri vrhu.

– Puls je neujednačen. Razabirem zvuk oplodnje. Trudni ste!

Čujem svoj slabi glas kako pita:

– Jeste li sigurni, doktore?

– Posve – reče mjereći mi bilo i na lijevoj ruci.

Iza mojih leđa, Huong ustane:

– Doktore, sigurno imate neki lijek.

Starac stane odmahivati glavom:

– To je zločin...

Huong se naceri.

– Prepišite nam recept – reče i baci na stol golemu zlatnu narukvicu koju je nosila na ruci. Stari Mandžurac promisli na trenutak škiljeći prema predmetu, a zatim zgrabi kist.

Huong me otprati.

– Sutra navečer, poslije nastave, doći ću s čajevima, i sve će biti zaboravljeno – kaže mi.

– Ne moraš se truditi. Jedino smrt može očuvati moju čast. Evo, uzmi ovu narukvicu od žada. Ne želim da za mene plaćaš. Ne zaslužujem to.

Ona mi stavlja narukvicu na ruku.

– Što će meni sada te lijepe stvarčice? Sutra ćeš popiti čaj i riješit ćeš se svoga tereta. Ja ću se za godinu dana udati, a zatim će me taj neznanac silovati.

Dan nakon oluje, nebo je vedro.

U ovo doba godine mali prodavači jasmina opsjedaju prolaznike. Ne uspijevam se oduprijeti njihovu navaljivanju, pa kupujem cvjetnu narukvicu misleći na potamnjeni Kineskinjin zglob.

Kada sam je ugledao na Trgu Tisuću Vjetrova, u misli mi se vratio njezin neobični obris od prethodne večeri, pod kišom, na obali rijeke. Što je tamo radila? O čemu je razmišljala? Jučer je poput luđakinje u papučama lutala gradom, a danas je ponovno hladna i oštromna igračica otkrivena čela i kose ugrađene i skupljene u tešku pletenicu.

Nešto se u posljednja dvadeset četiri sata u njoj promijenilo. Ili je to ja više ne gledam istim očima? Pod haljinom turobne boje nabrekle su joj grudi. Dječju krutost njezina tijela zamijenila je neka krepka podatnost.

Unatoč strogom pogledu i namrštenim obrvama, njezine su nježne, ružičaste usne tako poželjne. Turobna je raspoloženja i nervozno se igra s pramenom kose. Kao da pati zbog života koji u njoj buja.

Postavi figuricu.

– Odličan potez – usklikne neki čovjek dok prilazi našem stolu.

Na Trgu Tisuću Vjetrova ljudi prolaze, promatraju, ponekad se čak usuđuju dati i pokoji savjet. Ovomu je jedva dvadeset godina, kosa mu je zalizana i pretjerano je namirisan, i baš me nervira.

Uzvracam potezom.

Žutokljunac uzvikne:

– Kakva greška! Trebali ste je postaviti ovdje!

Prstom s prstenom od žada upre na igraču ploču: ruka mu je tanka i ružičasta.

Zatim se izravno obrati Kineskinji:

– Ja sam Luov prijatelj. Dolazim iz Nove prijestolnice.

Ona podigne glavu. Nakon što su izmijenili nekoliko ljubaznih rečenica, odvuče ga u stranu.

Vjetar do mene donosi glasove tih mladih ljudi. Među njima je zavladała prisnost. Već se oslovljavaju s “ti”. Kineski jezik i njegovih pet tonaliteta nalikuju glazbi, a njihov je razgovor nepodnošljiva opera. Bijesno gnječim u džepu jasminov cvijet.

Otkako zalazim na Trg Tisuću Vjetrova, zbog igre go zaboravljam da sam Japanac. Gotovo sam povjerovao da sam jedan od njih. Ovo me neizbježno

podsjetilo da su Kinezi posebna rasa, sasvim drugi svijet. Dijeli nas tisuću godina povijesti.

Moj djed sudjelovao je godine 1880. u reformi cara Meijija, a njihovi su preci služili Carici udovici Ci Xi. Moji su godine 1600. izgubili jednu bitku i rasporili si utrobu; njihovi su preuzeli vlast u Pekingu. U srednjem vijeku, dok su žene iz moje obitelji nosile kimona s dugim skutima, brijale obrve i bojile zube u crno, njihove su majke i sestre skupljale kosu u visoke punđe. Već su onda povijale stopala. Kinez i Kineskinja razumiju se da i ne progovore. Pripadaju istoj kulturi i privlače se poput magneti. Kako se onda Japanac i Kineskinja mogu voljeti? Nemaju ništa zajedničko.

Igračica se zadržala. Kroz stabla s kojima se stapa, njezina zelenkasta haljina, koja je maloprije izgledala tako otužno, odiše nekom iznenadnom svježinom. Je li to lice Kine, predmet moje strasti i moje mržnje? Kada sam kraj nje, njezine me bijeda ispunjava razočaranjem. Kada sam daleko od nje, opsjedaju me njezine čari.

Nijednom me nije ni pogledala.

Odlazim s trga.

Chen mi kaže da Rođak Lu onedavna u Pekingu predaje igru go.

– Uostalom, oženio se – dodaje i pažljivo me promatra.

Ta me vijest ostavlja ravnodušnom.

Chen živi u Novoj prijestolnici. Tvrdi da je rođakov najbolji prijatelj. Upravo je on, kako kaže, predstavio Rođaka Lua Caru. Po njegovim riječima, čini se da je najmoćnija osoba u Mandžuriji.

Zavidim na bezbrižnosti tom ministarskom sinu zadovoljnim samim sobom, zadovoljnim svojim životom. Prošlost mi se vraća u djelićima. Kao da je prošlo sto godina. Život je bio blag. Bili smo mu slični, moj rođak i ja. Vjerovali smo da smo najbolji igrači na svijetu. Moja sestra još nije bila udata. Obje smo još bile djevice. Dolazila nas je ometati u igri go i donosila nam čaj i kolače. Sumrak je bez žurbe tkao na nebu svoju grimiznu mrežu. Nisam znala za izdaju.

Chen se istoga dana vraća u Novu prijestolnicu. Ostavlja mi namirisanu posjetnicu na kojoj stoji nova adresa Rođaka Lua, i obećava da će uskoro doći da odmjerimo snage u igri go.

Vraćam se za stol. Mjesto je prazno, moj protivnik je otišao bez riječi. Ovako na rubu snaga, nisam čak ni ljuta. Na ovoj zemlji bića dolaze i odlaze. Svakom kućne čas.

Spremam figurice. Sunce zastaje na zapadu. Oblaci, ti dugi iskošeni traci, ocrtavaju se na nebu. Tko može odgonetnuti riječi koje proriču moju sudbinu?

U ruku uzimam jednu crnu figuricu. Njezina glatka površina zrcali dan. Zavidim joj na neosjetljivosti srca, na ledenoj čistoći.

Rođak Lu je od razočaranja pobjegao u novu ljubav, i ja se veselim njegovoj tako brzo pronađenoj sreći. Neznanac je napustio igru. Za njega je igra go samo zabava. Muškarci ne žive zbog strasti. Nehajno prolaze sentimentalnim vrtlozima. Min mi je to dokazao. Središte njihova postojanja nalazi se negdje drugdje.

Moja se rikša naglo zaustavlja.

Neki se čovjek nasred ulice klanja do zemlje. To je Neznanac. Moli me da mu oprostim i preklinje da sutra poslijepodne nastavimo susret. Odvraćam mu neodređenim kimanjem glavom i naređujem rikšaru da nastavi put. Moram ga ovdje ostaviti. Ovdje, na njegovu putu.

“Na ovome svijetu, mi hodamo krovom pakla i promatramo cvijeće.”³²

Samo kontemplacija ljepote može jednoga vojnika odvratiti od upornosti. Kada se radi o cvijeću, ono je ravnodušno prema svojim obožavateljima. Njegov je cvat prolazan, ono cvjeta da bi uvenulo.

Posljednji brzoglavci u vojarni su izazvali uzbuđenje. Nakon što su kineskoj vojsci nanijele cijeli niz poraza, naše su se divizije probile do pekinškog predgrađa. Izolirana i napuštena, kineska vojska više se boji Čang Kaj-šeka nego Japanaca. Zbog bojazni da se njegove jedinice ne upute na sjever da bi pripojile njihov teritorij, generali odbijaju kinesko pojačanje i traže mir.

U restoranu Chidori za stolovima se zahuktava bijes. Najborbeniji među časnicima zagovaraju zauzimanje Pekinga. Najoprezniji se boje miješanja Sovjetskog Saveza i posebno su skloni jačanju japanske prisutnosti u Mandžuriji.

Danas nisam otišao posjetiti Orhideju. Tijelo mi je zadržalo svježinu i gipkost. Malo sam večerao i sada se osjećam lak i bistar. Ne dopuštam da me svlada gorljivost diskusije i uzalud nastojim spriječiti drugove da se potuku.

Buka traje dugo u noć i nastavlja se čak i po sobama. Nekoliko raspaljenih poručnika razdire košulje i zaklinje se da će počinuti *seppuku* ako carska vojska krene u mirovne pregovore s Pekingom. Spomen krvi naposljetku raspaljuje naše ljude.

Kliznem van. Usred vježbališta vjetar mi u lice nanosi neupadljiv miris noćnog cvijeća. Drago mi je što pripadam nesebičnoj generaciji koja teži višem cilju. U nama se i kroz nas ponovno rađa duh samuraja kojega je ubilo moderno doba. Prolazimo kroz razdoblje neizvjesnosti. Buduća slava čini naše čekanje preduгим.

Neka gorka žalopojka propara tišinu, a do ušiju mi dopre oštar zvuk flaute. U sobi kapetana Nakamure vidio sam jednu *shakuhachi*³³. Možda to upravo on, pijan i obuzet sjetom, tako muči svoj instrument?

Notu po notu, zvuk silazi u duboke registre i postaje nečujan. Zatim prodoran pisak iznenada propara nebo.

Zrak me prožima poput mjesečeve zrake koja se zrcali na tamnom oceanu. Danas sam još na životu, sutra ću umrijeti na bojnom polju. Moja prolazna radost snažnija je od vječne sreće.

³² Stihovi japanskog pjesnika Isse iz XVIII. stoljeća.

³³ *Shakubachi* – tradicionalni japanski puhači instrument iz porodice flauta kojim se, osim izvođenja glazbenih dionica, mogu oponašati zvukovi iz prirode i glasanje životinja, op. prev.

Flauta izdiše u beskrajnom jecaju, a zatim utihne. Svuda oko mene treperi lišće. Pogled mi pada na cvrčka koji visi na stablu. Oklop mu je rascijepila široka brazda kroz koju se vidi prozirno tijelo. Novi život, sav u drhtajima, rastvara se, izvlači, svija, njiše. Čekam da se odvoji od svoga svlaka i potičem da mi se popne na prst. Na mjesečevoj svjetlosti, meki cvrčak nalik je na skulpturu od žada koju je izrezbario neki vješti umjetnik. Krila mu se pružaju na svilenkastom tkivu poput dvije kapljice rose prije nego kapnu. Dodirujem vršak njegova trbuha. Nisam ga ni taknuo, a njegove žile već pucaju i prozirnost se muti. Kukac izbacuje neku tekućinu boje tinte. Tijelo mu kopni. Jedno krilce nabrekne, pukne i rasprsne se poput crnih suza.

Mislim na Kineskinju, na tu Kinu koju ćemo morati svesti u prah i pepeo.

– Donijela sam ti čaj – govori mi Huong dok razmotava čajnik omotan u debelu tkaninu i dobro skriven na dnu torbe.

– Donijela sam ti i vate. Kažu da se dosta krvari. Skrij to sve. Čaj ima jaki miris. Morala sam zaprijetiti kućepaziteljici da ću se ubiti, pa da pristane prokuhati sastojke u njezinu stanu. Popij prije spavanja, zatim se ispruži i čekaj. Obično se taj lijek pije dok je vruć. Ali sigurno djeluje i kada je hladan. Samo je gorči. Idem, inače će ti roditelji posumnjati. Samo hrabro! Sutra ćeš se ujutro riješiti nesreće!

Majka odlazi prije objeda. Do sutra će bdjeti nad mojom sestrom koja je već nekoliko dana u krevetu. Večeram sama s Ocem. Kao i obično, njegov me glas smiruje. Ispitujem ga o njegovim prijevodima. Pogled mu živne. Govori mi nekoliko soneta. S boli u srcu, primjećujem njegove osijedjele sljepoočnice. Zašto roditelji stare? Život je dvorac laži koje se s vremenom sve razotkriju. Sada mi je žao što nisam više promatrala svoju obitelj.

Otac me pita što mislim o njegovim stihovima.

– Jako su lijepi, ali su mi draži naši drevni stihovi koji kažu:

*Kada proljetno cvijeće vene,
S jesenjim mjesecom
Vraćaju mi se tolike uspomene!*³⁴

Ili pak:

*Toliko boli u tom kratkom životu,
Sutra odlazim,
Raskuštrane kose,
Na pramcu barčice.*³⁵

Otac se naljuti. Ne podnosi moju nezainteresiranost za strane civilizacije. Smatra da je takav kulturni egocentrizam propast za Kinu.

Iz mene provali bijes:

– Mrzim Engleze koji su u dva navrata protiv nas vodili rat da bi nam prodali opijum koji je kod njih zabranjen. Mrzim Francuze koji su pljačkali,

³⁴ Stihovi Li Yua, Kina, X. stoljeće, u prijevodu autorice.

³⁵ Stihovi Li Poa, Kina, VIII. stoljeće, u prijevodu autorice.

opustošili, a zatim i zapalili Proljetnu Palaču, biser naše civilizacije. Ovdje u Mandžuriji, otkako na našem tlu Japan provodi zakon, svi zagovaraju napredak i ekonomski rast. Mrzim Japance! Sutra će osvojiti cijeli kontinent, a svi ćete osjetiti olakšanje kada vidite umrtvljenu Kinu kako se napokon riješila opskurantizma.

Povrijeđen tim riječima, Otac ustaje, poželi mi laku noć i povlači se u svoju sobu. Odlazim iz blagovaonice teška koraka. Nepravедno sam optužila svojega oca. On živi samo za pjesništvo.

Zaključavam vrata i navlačim zavjese.

Sjedim na krevetu i promatram čajnik odložen nasred stola. Pomoću šalova i rupčića sastavljam čvrst konopac.

Pod prozorom se diže sivi dim tamjana koji opija komarce.

Umrijeti je tako jednostavno. Samo kratkotrajna patnja. Ulazimo za tren oka. Koračamo drugim svijetom. Više nema briga ni tjeskobe. Ondje se tako dobro spava.

Umrijeti, znači protrljati snijeg uz snijeg, zapaliti zimu odinja i leda.

Uzimam konopac i vežem dva kraja za ručice kreveta s baldahinom. Čvor je nepomičan poput stabla koje je ovdje izniklo prije tisuću godina.

Sjedim na petama i promatram ga dok me ne zabole oči.

Dovoljno je da ustanem pa da mi misli stanu.

Ne čujem nikakav zvuk.

Podižem se da provjerim čvrstoću čvora.

Provlačim glavu.

Konopac me smeta pod bradom. Težim praznini, padu u provaliju. Ta požudna želja me plaši: ovdje sam i tamo; još sam ja – ja, i više nisam.

Jesam li već mrtva?

Izvlačim glavu iz omče i sjedam na krevet.

Razodijevam se, sva sam mokra od znoja. Perem se ručnikom namočenim u posudu. Ježim se od hladne vode. Uzimam čajnik. Tekućina je tako gorka da u više navrata prestajem piti da bih udahnula. Pričvršćujem među noge higijenski uložak napunjen vatom, razvezujem čvor i konopac, liježem na krevet i polažem ruke na trbuh.

Čekam s upaljenim svjetlom.

Od Minove smrti više ne mogu zaspati u mraku. Bojim se njegova duha. Bježim od njega.

Sanjam o šumi u kojoj drveće propušta žarko sunce, a šumom šeta neka prekrasna životinja. Dlaka joj je kratka i zlaćana, i ima lavlju grivu. Tijelo joj je vitko i izduženo poput kakva rasnoga psa. Bijesna sam što je ušla na moje područje. Na moj znak, jedan se leopard pojavi i baci na uljeza. Iznenada sama

postajem ta ranjena životinja. Leopard mi raspára trbuh i svojim mi očnjacima kopa po utrobi.

Bude me vlastiti jecaji. Neizdrživa bol silazi mi iz nabreklog trbuha niz bedra, a zatim se naglo smiruje. Mukotrpno ustajem, odlazim prema vjedru i uranjam lice. Vučem se u kuhinju, gdje deset zaimača vode konačno utažuje moju žeđ.

Nešto kasnije, san mi ponovno prekida bol. Padam s kreveta i povlačim za sobom plahtu i jastuke. Na tlu grčevito hvatam noge od stola i uzalud se borim protiv neizdrživa grča.

Nakon što se bol smirila, čučnem da vidim je li mi krv potekla među nogama. Platneni uložak i dalje je nedirnut i u toj bjelini razabirem Minovo ruganje. Više ne osjećam udove. Nakon tolikih muka neka nejasna toplina širi mi se iz nožnih prstiju cijelim tijelom. Od te miline, umjesto da osjećam ugodu, sva drhtim. Ispružena na podu nezainteresirano promatram nered u svojoj sobi.

Novi val grčeva, a zatim još jedan. Noć mi se čini kratka. Bojim se da joj ne dođe kraj, pa da me ne pronađu u ovom jadnom stanju. Trebala sam se ubiti.

Zora je već izblijedjela zastore. Cvrkut ptica najavljuje dolazak dana. Čujem kuharicu kako mete dvorište. Za koji će me trenutak pronaći. Za koji će trenutak moj pogled sresti pogled mojeg oca, a ja ću umrijeti od sramote.

Prikupljam posljednje atome snage i ustajem. Ruke mi drhte. Da moram podići makar i pero, čini mi se da bi težilo deset tisuća kila.

Polako dovodim sobu u red.

Jutarnje sunce žari prozore. Križa mi pucaju. Ni dok ležim, ni dok stojim, nikako ne uspijevam otjerati osjećaj da ću roditi olovnu loptu. Sjedam pred zrcalo koje odražava ispaćeno lice. Stavljam puder i polako se šminkam.

Krv dolazi za vrijeme doručka, kada više na nju i ne mislim, kada moj duh više ne zaokuplja baš ništa. Kipuća rijeka koja mi klizi niz noge. Žurim se u zahod. Na higijenskom ulošku ugledam pjenastu, crnu tekućinu. Ne osjećam ni radost ni tugu.

Više me ništa ne može dirnuti.

Vrijeme je za odlazak u školu. Da bih izbjegla sramotu zbog zamrljane haljine, sastavljam higijenski uložak napunjen svime što mi je došlo pod ruku: vatom, tkaninom, papirom, navlačim dvoje gaćica i odijevam jednu staru sestrinu lanenu haljinu koju sam oduvijek mrzila zbog otužne boje i široka kroja. Pletem kosu u pletenicu koju vezujem rupčićem.

Nakon što sam sišla s rikše, sitnim koracima prilazim školskoj zgradi. Svuda oko mene trče učenice. Ujutro je mladost bučna poput jata vrabaca koje polijeće prema nebu. Jedna me razredna kolegica potapša po ramenu:

– Hej, izgledaš kao starica od trideset godina!

Već jedan sat čekam Kineskinju.

Dok sam još bio običan vojnik, obožavao sam biti na straži. S oružjem pritisnutim na prsima, provodio bih noć vrebajući svaki šum. Kada bi kišilo, kabanica me odvajala od vanjskog svijeta i ja sam se pretvarao u fetus skvrčen u vlastitoj misli. Kada bi sniježilo, velike pahuljice padale su lepršajući poput tisuća slogova ispisanih bijelom tintom na crnom papiru. Dok sam stajao onako nepomičan i razrogačenih očiju, činilo mi se da se pretvaram u pticu ili stablo. Zaboravljao sam svoje tijelo, svoje podrijetlo. Postajao sam dio nepromjenjive prirode.

Kineskinja se konačno pojavljuje. Umjesto pozdrava, upućuje mi tek naznačen smiješak. Ustajem i uzvraćam naklonom. Malo je zgrbljena. Kao da su joj od duboka sna natekli kapci, a lice se izbrazdalo. Kod kutova usana usjekle joj se dvije bore. Dva pramena kose koja su kliznula iz pletenice zatakнула je iza uha. Tako odsutno i sanjarsko, njezino mi lice nalikuje Majčinu kada bi spremala moja kimona.

Predlaže mi da započnem. Nakon dvjesto poteza, crne i bijele figurice čine preplet stupica u višestrukom okruženju. Borimo se za uske prolaze i smanjen prostor. Kineskinja uzvraća nakon nekoliko minuta. Njezina figurica odzvanja poput pribadače bačene u tihoj prostoriji.

Čudi me što je za razmišljanje iskoristila tako kratko vrijeme. Nervoza, koju sam pokazao tijekom prethodnog susreta, ostala mi je u tako lošem sjećanju da sam se pripremio na otpor svakom vanjskom utjecaju. Da joj uzvratim, razmišljam cijelih pola sata. Tri minute kasnije, ona odigra bijelog. Iznenaden tom naglošću, podižem glavu.

Ona naglo skrene pogled kao da preko mojega ramena promatra ostale igrače. Srce mi brže zakuca. Spuštam pogled i nastojim se usredotočiti. Na igraćoj ploči, u nevjerici, ugledam njezino lice iscrtano bijelim i crnim crtama!

Tek što sam postavio jednog crnog, njezin bijeli osvaja susjedno polje. Nikada do sada nije tako brzo uzvraćala. Pa ipak, taj je potez bez zamjerke. Ponovno podižem pogled. Moje oči sreću njezine koje me netremice gledaju. Protrnem. Da prikrijem nelagodu, pretvaram se da razmišljam.

I dalje me prodorno promatra. Osjećam kako mi čelo žari pod njezinim pogledom. Iznenada zazvoni njezin glas:

– Možete li mi učiniti uslugu?

Srce mi lupa kao da će iskočiti.

–...Da.

Nakon trenutka šutnje, ona prošapće:

- Računam na vas.
- Kako vam mogu pomoći?
- Hajdemo odavde, objasniti ću vam.

Pomažem joj da zabilježi položaj figurica i da ih spremi u kutijice. Najprije sve stavlja u torbu, a zatim me moli da je slijedim.

Djevojka korača ispred mene. Hodam iza nje. Nekoliko pramenova kose vijori joj na vjetru. Korača sitnim koracima.

Stisnuta srca, osjećam kako me obuzima neka neobična tjeskoba. Kamo me vodi? Stabla se razmiču pred njezinim krhkim obrisom, a zatim se iza mene zatvaraju. Ulice pletu prostran labirint. Gubim se.

Povremeno se okreće, nasmiješena. Nestalo je hladnoće iz njezina pogleda. Podiže ruku i zaustavlja rikšu, te me poziva da sjednem kraj nje.

- Brežuljak Sedam Ruševina, molim.

Kroz spuštene zastore na vratnicama, dan prekriva njezino lice zlaćanim velom. Sitna prašina, neke svjetlucave čestice u vrtlogu padaju s krova i sliježu joj se na vrhu trepavica. Uzalud se ukočeno držim suprotnog kraja klupice. U zavoj u nekoj ulici moja ruka dotiče njezinu. Njezina ledena koža na mojoj ostavlja trag poput ugriza. Ona hini ravnodušnost. Vrat joj odiše mirisom mladih djevojaka, zelena čaja i sapuna. Rikša naleti na kamenčić, a moje se bedro prisloni uz njezino.

Guše me uzbuđenje i stid.

Umirem od želje da je zagrlim! Kada joj već ne mogu rukom obujmiti ramena i položiti njezinu glavu na svoja prsa, bio bih presretan da mogu dodirnuti makar njezine prste. Krajičkom oka promatram njezino lice, spreman da se poput noćnjaka bacim u vatru. No Kineskinjine crte ostaju zatvorene. Namrštenih obrva promatra leđa rikšara dok trči.

Čvrsto držim ruke pritisnute na koljena.

Rikša staje i mi silazimo. Podižem glavu i pogledom se penjem uz šumovit brežuljak. Na vrhu jedva nazirem pagodu koja, ovako utopljena u suncu, nadržava bujnu vegetaciju. Pred nama popločan put vijuga između rascvjetala grmlja i visoke trave, i gubi se uzbrdo pod sjenom stabala i trstike.

Huong mi u razredu pod stolom dodaje presavijen papir: “Onda?”

Istrgnem list i odgovaram joj: “!”

Nekoliko minuta kasnije stiže novo pismo. Rukopis je tako silovit, da je papir na nekoliko mjesta poderan:

“Jutros je stigao moj otac. Odvest će me na kraju školske godine. Izgubljena sam!”

Nastava završava ovaj tjedan. Pomisao da će se Huong udati za nekog seoskog službenika dovodi me do očaja. Od uzbuđenja me ponovno hvataju grčevi. Čim sam začula zvono i pozdravila profesore, jurim u zahod s torbom prepunom pelena.

Huong me slijedi i čeka pred vratima. Usne joj drhte, jedva da može govoriti. Odvodim je od ostalih učenika, a ona brizne u plač. Boli me trbuh. Huong mi se baca u zagrljaj, što mi onemogućava da se skupim da ublažim grč. Privijam je k sebi. Moj se znoj miješa s njezinim suzama.

Mora ručati s ocem i preklinje me da pođem s njom. Želi ga nagovoriti da joj odobri još godinu dana odgode.

U svilenoj tunici i sa satom obješenim na zlatnom lančiću, otac moje jadne prijateljice je seljak prerušen u plemića. Vodi nas u skup restoran. Čim smo sjeli, počinje nabrajati troškove školovanja, sav taj novac koji je znojem zaradio.

– Napokon – reče udarajući šakom o stol – te gluposti dolaze kraju. Spremaš kovčege.

Gade mi se njegovi žuti zubi. Huong, blijeda poput snijega, ne usuđuje se izustiti ni riječi.

Nije mi dobro. Povremeno se zveckanje tanjura i brujanje razgovora pretvara u zaglušujuću buku. Štapići mi padaju iz ruku. Saginjem se da ih pokupim. Huong mi se priklanja i šapće:

– Daj, reci nešto!

Što da kažem? Odakle da počnem? Moja prijateljica na mene svaljuje sav teret svoje sreće.

Borim se s boli koja me razdire i gutam naskap tri šalice čaja. Malo se oporavljam i nastojim objasniti starom lopovu da njegova kći mora završiti školu i dobiti diplomu. Čovjek mi pijucka u lice:

– Koliko vrijedi ta diploma? Ja ne znam čitati i dobro mi je! Dosta je ulaganja u noćnu posudu, vrijeme je da nešto donese! A vi, Gospođice-sve-me-se-tiče, mislite na vlastitu budućnost. Niste baš ružni, vaši bi se roditelji trebali požuriti i naći vam dobru priliku.

Ustajem od stola i odlazim iz restorana. Iza leđa čujem staroga kako klepeće:

– To ti je najbolja prijateljica? Djevojčura. Iskopat ću ti oči ako je nastaviš viđati. Sada jedi umjesto da tu cmizdriš. Poslije ručka vodim te da kupiš haljine. Vidjet ćeš, bit ćeš najljepša udavača u kraju.

Na ulici pozivam rikšu.

Od podneva krvarenje je manje obilno. Ali sam iscrpljena. Čeznem da utonem u dubok san. Majka je kod kuće. Ako se sada vratim, izložit ću se njezinu pogledu. Ako legnem, priznat ću da sam bolesna. Odgonetnut će razlog.

Drijemam u rikši. Rikšaru sam naložila da dugo luta ulicama, a onda sam se sjetila sastanka za go. Istog se trenu vraćam kući. Pred ulazom ostajem skrivena u rikši i šaljem rikšara da sobaricu zamoli za dvije kutijice s figuricama.

Na Trgu Tisuću Vjetrova, glineni je kip već ondje.

Naša partija ulazi u posljednju fazu. Za igračom pločom vraća mi se snaga i dostojanstvo. No vrijeme igra protiv mene. Dok moj protivnik dugo razmišlja, zasljepljuje me sunce. Zatvaram oči. Muklo šuštanje poput neprekidnih valova ispunjava mi uši. Prostrana zaravan otvara mi se pod nogama. Liježem na travu.

Lupkanje figurice trgne me iz sna. Moj protivnik je upravo odigrao potez. Pogledi nam se sreću.

– Možete li mi učiniti uslugu?

Molba koju sam tek oblikovala u mislima izletjela mi je iz usta. On mi ne zna ni ime.

Ustajem u groznici, s boli u utrobi. Moram pobjeći od igrača, od igre go, od mojega grada.

Penjem se u rikšu. Moj protivnik sjeda kraj mene. Mišići su mu razvijeniji, ramena šira od Minovih. Klupica postaje pretijesna.

Njiše me valjanje rikše i čini mi se da odlazim na dalek put. Više to nisam ja. Lebdim.

Rikša se zaustavlja u podnožju brežuljka. Krećem prema vrhu. Neznamac me slijedi, još uvijek šuteći. Vjetar u blagim zapusima nanosi gorak miris divljega cvijeća. Noge mi se tresu. Jedva dišem. Nasreću, znojim se, pa groznica kao da jenjava. Čekam Neznamca koji korača polako, ruku prekrivenih na leđima. Podigne glavu, a zatim odmah spusti pogled.

Tko je? Odakle dolazi? Moraju li se postavljati ta pitanja čiji će odgovori izbrisati bića, nepoznata i bliska, zbunjujuća i nestalna, koja prolaze našim snovima?

Prolazimo puteljkom koji vodi na mjesto gdje sam, sjedeći nasuprot Minu na stablu izrezbarenom u obliku cvijeta, iščekivala naš prvi poljubac.

Nakon urušena paviljona, ulazim u borovu šumu. Ovdje puteljak završava. Kukci zuje. Vjetar je prestao puhati. Sunčeve zrake mjestimično se slijevaju poput vodopada. Zaravan.

Pod mojim nogama, ljubav je zauvijek zakopana ispod lišća.

Liježem na zemlju, polažem glavu na torbu. Travke škakljaju moje ruke podvijene ispod zatiljka.

Želim spavati.

Usred zaravni ona se pokloni:

– Bdijte nada mnom. Nemojte me buditi ako zaspim.

Zatim legne na travu pod jedno stablo i glavu nasloni na svoju školsku torbu.

Zatečen sam i ne znam što da učinim. Razumijem sve i ne razumijem ništa. Želi da joj se pridružim pod stablom. Ona koja zna što je opasnost u zasjedi, ona koja deset udaraca unaprijed kalkulira kako će ih izbjeći, upravo je prodrla u preplet ljudskih osjećaja da bi mi se predala kao zatočenica.

Dodirujem pištolj skriven pod tunikom. Je li možda otkrila moj identitet? Mami li me u klopku? Stabla i grmlje oko mene čine prijeteći krug. Naćulim uši. Ništa, osim cvrkuta neke ptice, jednoličnog zrikanja cvrčaka, žuborenja jednog izvora.

Prilazim Kineskinji. Sklopljenih očiju i blago savijenih koljena, skvrčila se na lijevom boku. Zamahom lepeze tjeram pčelu koja je fino paperje njezina lica zamijenila za cvjetni tučak. Ne miče se dok se naginjem. Grudi joj se nadimaju i spuštaju u jednoličnom ritmu disanja. Zaspala je!

Sjedam uz stablo koje nas nadsvođuje svojim hladom. Raznježio me djevojčin duboki san. Odlučujem čekati da se probudi, i puštam da me obuzme spokoj odmora u zaklonu od vrućine. Kapci su mi sve teži. Uljuljkan jednoličnim zujanjem kukaca, sklapam oči.

Kako je započela ova priča? Živio sam u Japanu, ona u Mandžuriji. Jednog snježnog jutra, naša se postrojba ukrcala na brod za kontinent. S mosta se vidjelo magličasto more što ga je salijetalo pljuskanje valova. Nevidljiva kineska zemlja za mene je još uvijek bila samo apstraktna ideja. Iz te sive nepomičnosti izronile su željezničke pruge, šume, rijeke, gradovi. Zavojiti puteljci sudbine doveli su me na Trg Tisuću Vjetrova, gdje me čekala mlada djevojka.

Ne sjećam se svoje prve partije igre go. Tu sam igru naučio prije više od petnaest godina. Kasnije sam uporno izazivao odrasle koji su pristajali da mi dopuste prednost. Rugali su se mojim primitivnim taktikama. Moje su zasjede bile trome kao objed koji sjeda na želudac izgladnjela čovjeka. U tom razdoblju života nisam mogao zamisliti ni budućnost ni prošlost. Igri go trebale su godine da me uvede u slobodno kretanje između jučer, danas i sutra. Od figurice do figurice, od crnog do bijelog, milijuni kamenčića naposljetku su izgradili most bačen u kineski beskraj.

Ponovno otvaram oči. Gore na nebu, planina oblaka s dubokim zavalama stvara čudan reljef na zaravni. Pod usijanom svjetlošću, prije nevidljiva trava,

granje i cvijeće sada poprimaju sasvim određen oblik, kao da su netom obrezani. Drveće šumi na vjetru. Kineskinja spava usred toga koncerta kota³⁶, flauta i šamizena. Haljina je prekriva do gležnjeva. Mrtvo lišće koje je palo na nju preobražava tu plavoljubičastu tkaninu, izgužvanu prema oblicima njezina tijela, u veličanstvenu draperiju ukrašenu naborima i brazdama poput zapljuskivanja valova. Hoće li ustati i zaplesati na ovoj zaravni namijenjenoj bogovima i sanjarima?

Iza oblaka izlazi sunce. Na lice spavačice spušta zlatnu masku. Ona zastenje i okrene se na desni bok: lijevi joj je obraz izbrazdan grančicama. Tiho rasklapam lepezu i držim je otvorenu nad njezinom glavom. Njezine namrštene obrve se opuštaju. Neodređen osmijeh pojavljuje joj se na usnama.

Nježno milujem njezino tijelo tom umjetnom sjenom. Ovlada me nezadrživa požuda. Brzo sklapam lepezu.

Kako sam mogao nezainteresiranost zamijeniti za stid, ostati gluh na njezine poruke? Voljela me još dok sam je smatrao djevojčicom. Znači da je silina te strasti koju je dugo skrivala od nje učinila ženu. Danas mi se podaje s nečuvanom odvažnošću. U usporedbi s njom, ja sam strašljivac koji se još maloprije bojao klopke i oklijevao da je privije u naručje kako bih sačuvao svoj život.

Buknut će rat. Sutra ću otići na bojišnicu i napustiti je. Kako mogu mirne savjesti iskoristiti njezino djevičanstvo?

Vojnik zaslužuje smrt, a ne ljubav.

Zatvaram oči da bi mi se vratio razum. Toj sunčanoj zaravni suprotstavljam sliku polja pod snijegom, rovove iskopane u smrznutoj zemlji, izobličene leševe.

Nešto me udari u noge. Kineskinja se skvrčila. Kao da pati. Je li joj hladno? Nije dobro za nju, za to razmaženo dijete, da predugo spava na samom tlu. Lagano je prodrmam. Umjesto da se probudi, ona zadrhti i nastavi ružno sanjati. Hvatam je za ruke i polažem ih na svoja koljena. Ona kao da se smiruje.

Čini mi se da pod njezinim sklopljenim kopcima nazirem radosnu svjetlost.

³⁶ Koto – tradicionalni japanski glazbeni instrument nalik citri, op. prev.

Moram posjetiti Mjesečev Biser na drugom kraju grada. Majka se boji da neću stići kući na ručak, pa me odgovara.

Uopće me ne dira njezina zabrinutost:

– Gledajte!

Lupnem nogom o tlo i poskočim. Umjesto da se spustim, dižem se u zrak mašući krilima. Naša kuća postaje najprije samo opeka, a onda zrnce pijeska izgubljeno u gradskom vrtu.

Preda mnom nema ni oblaka ni ptica. Vjetar me nosi. a ja klizim i vrtim se. Uspinjem se zavojima beskraja. A onda, iznenada, vječna noć, hladna i duboka. Zvijezde, te zamišljene oči, ne trepere. Privučena njihovim nepomičnim sjajem, spremam se poletjeti k njima, kada mi bol raspori utrobu.

Padam polumrtva od grčeva. Zamahujem rukama, nogama, krilima, no ništa me ne održava, ništa me ne nosi. U trenutku preliječem svoj grad, svoju kuću i nastavljam padati u ponor.

Tijelo mi se zapali. Osjećam mučninu. Ispuštam prestravljene krikove.

Netko u padu hvata moje tijelo. Tko to ima tako duge ruke da me može dokučiti na dnu oceana? Više se ne mičem. Ne smijem se micati da me može otrgnuti tminama. Odlučno i nježno nosi me prema gore, prema životu, poput babice koja vodi dijete pri porođaju. Toplina njegovih dlanova prodire mi kroz kožu i širi mi se tijelom. Gola sam, naborana, crvena, šćućurena. Svjetlost me posramila, posramio me žamor vanjskog svijeta. Drhtim od užitka.

Dok otvaram oči, pogled mi susreće pogled nekog neznanca. Iznenadena, ustajem jednim skokom.

Ustaje i on. Grabim torbu i bježim.

Sunčev zalazak po brežuljcima je rasprostro svoj grimizni ogrtač. Još jučer nisam mogla izravno gledati u purpur sumraka. Podsjećao me na crveno sunce obješeno u magli tog jutra pogubljenja. Sada mu prkosim.

Dugo tražim kakvu rikšu. Sunce kopni na obzorju, a u blijedoj tami uzlijeću gavrani. Ubrzo zatim me preplavljuje noć. Cesta prolazi prostranim žitnim poljem nad kojim lepršaju krijesnice.

Mjesec na nebu nalikuje potezu kredom.

Neznanac me prati. Zvuk njegovih koraka istodobno me uznemiruje i raduje. Zar će mi se pridružiti?

Više se ne bojim duhova. Noćas su se Min i Jang vratili u svoje grobnice. Počivali u miru! Ja sam neka druga žena i svoje ime nosim kao što zrikavac nosi

spomen na zemlju u kojoj je drijemao prije preobrazbe. Više se ničega ne bojim.
Ovo postojanje samo je partija igre go!

Čovjek se drži na udaljenosti.

Prolazi jedna rikša.

Pozivam je.

Uspinjem se sama.

Rikšar stane trčati.

– Čekajte!

Neznanac jednim pokretom zaustavlja kola.

– Čekajte – ponovi drhtavim glasom.

Dok tako stoji pod uličnom svjetiljkom, čini mi se prevelik i tako osamljen.
Pogledom mi miluje lice.

Spuštam pogled i zagledam se u rikšareva leđa.

Rikša krene.

Glas iza mene postupno se udaljuje:

– Doći ćete igrati sutra poslijepodne, zar ne?

Podižem pogled. Zjenice me bole od suza koje klize. Kroz ovu gustu maglu, proždirem pogledom taj crni krajolik. Moram obrisati te besmislene suze. Sjenke prolaznika glavinjaju pločnikom, kuće su osvijetljene. Stotine života promiču na prozorima.

Onako iscrpljen, odlučujem poći na spavanje bez večere. Na krevetu pronalazim poslijepodnevnu poštu.

Majka je zabilježila događaj mjeseca točnošću i staloženošću učene žene: Mlađi Brat ukrcao se na brod za Kinu.

“Tišina ove kuće isprva me čudila”, piše mi. “Da ne mislim kako smo svi razdvojeni, dala sam se na pospremanje. Uvođenje reda pomaže mi da zaboravim vašu odsutnost. Kada sam pronašla vašu dječja kimona, nisam mogla vjerovati da ste tako brzo odrasli i da se već obojica borite za Cara.”

U svome pismu Mlađi Brat moli me da mu oprostim. Nije me stigao zamoliti za dopuštenje da napusti našu Majku.

“Uskoro ćemo se vidjeti u Kini, na bojišnici. Napokon ćeš se sa mnom ponositi!”

Njegova naivnost mi izmamљуje uzdah. Više bih volio da je ostao pošteđen okrutnosti rata. No kako mu mogu zabraniti da domovinu ljubi više od života? Dok je bio dijete, bio sam mu idol. Nakon Očeve smrti, pobunio se protiv mojega autoriteta. Danas sam ponovno njegov uzor.

Žalim Majku. Njezini su je muškarci napustili, a bogovi osudili da živi sama. Kakva će samo biti njezina bol kada primi dvije urne s pepelom svojih sinova!

U susjednoj sobi partija karata u punom je jeku. Kroz zid do mene dopiru povici:

– Udvostručujem ulog!

– I ja.

Svaki vojnik prkosi budućnosti na svoj način.

Mislim na Majku, na njezin mršavi obris umotan udovičkim kimonom. Toj tužnoj slici pridružuje se slika Kineskinje sklupčane na travi. Unatoč razlici u godinama i podrijetlu, dijele istu sudbinu: golemu bol nemoguće ljubavi.

Žene su naša žrtva ovom prostranom svijetu.

Kod kuće me Majka strogo ispituje:

– Gdje si bila? Zašto dolaziš tako kasno?

Loše lažem. Za divno čudo, pravi se da mi vjeruje. Otac na kauču čita novine s nekim tajanstvenim osmijehom na usnama. Cijelu večer ne obraća mi se ni jednom riječi.

U kuhinji proždirem ostatke večere. Vratio mi se apetit. Već dva dana bolje podnosim mirise.

Majka tiho ulazi i sjeda nasuprot meni. Ovako u polumraku, crveno lakirani stol vuče na crno. Kuharica ga je brižljivo uglačala, pa je sada gladak poput zrcala. Ne znam kako da izbjegnem njezin pogled, pa brojim zrnca riže koje držim vrhovima štapića.

Podrijetlom iz kineskoga plemstva, čije su žene dojile mandžurske careve, Majka je doživjela krah bogatstva i njezino je srce otvrdnulo. Svoje je uspomene zapečatila u sanduke i sada na svijet koji propada gleda hladnim dostojanstvom povrijeđene žene.

Boravak u Engleskoj odvratio ju je od Kine. Sestra mi je često govorila kako se Majka nikada ne bi vratila da Otac nije navaljivao. Za razliku od većine Kineskinja kod kojih su izljevi majčinske ljubavi neprestani, Majka prema nama zadržava pristojnu suzdržanost koja zabranjuje nježnosti. Kada se razbjesni, uvijek je to zbog nevažnih pojedinosti: kašnjenja, nepristojnosti, izgužvane knjige...

– Smršavjela si – reče mi Majka.

Srce mi se stisne. Što time želi reći?

– Ne izgledaš dobro. Daj da ti izmjerim bilo.

Polako joj pružam lijevu ruku. Desnom nastavljam jesti. Da nije možda proniknula u moju tajnu?

– Slabo i isprekidano – reče nakon što mi je čvrsto držala zglob. – Moram te odvesti svojem liječniku. Brine me tvoje zdravlje. Mladim djevojkama tvoje dobi zdravlje je krhko zbog tjelesnog razvoja. Zato su ih stari udavali rano, da ih uravnoteže.

Ne usuđujem se proturječiti. Ona ustaje:

– Jest ćeš juhu od lastavičjih gnijezda. Ona grije krv i probavni sustav, usklađuje povećanje i smanjenje energije. Sutra ćemo posjetiti starog meštra Liua. On će nam preporučiti još neke ljekovite čajeve. Zatim ću te odvesti u američku bolnicu. Zapadna medicina upotpunjuje naše nedostatke. Praznici počinju krajem tjedna. Više nećeš igrati go na Trgu Tisuću Vjetrova. Tvoja se

sestra vraća kući. Obje ću vas zadržati pod svojim krovom da bih se za vas bolje brinula.

Uopće ne želim da me se pregledava, pa joj odgovaram da sutra neću imati vremena za posjet liječniku.

– Sutra kasno poslijepodne nemaš nastavu – odgovara.

– Moram završiti partiju igre go.

Majka je ljuta, ali joj je glas i dalje miran:

– Tvojoj sestri i tebi dopustila sam previše slobode. To nije dobro za vas. Otkazi partiju igre go.

Na kuhinjskom pragu se okrene:

– Jako se loše odijevaš u posljednje vrijeme. Ta haljina je sestrina. Preduga je za tebe, a boja ne ide uz tvoj ten. Gdje su haljine koje sam prije dva mjeseca dala sašiti za tebe?

U svojoj se sobi rušim na krevet.

Noćas gubim manje krvi. Ipak, san mi je nemiran. Huong, odjevena u crveno, prekrivena vezom i nakitom, pozdravlja nekog strašno ružnog čovjeka. Onako u suzama, nalik je nekoj božici prognanoj s nebesa koja svoju kaznu izdržava u prljavštini. Neki neznanac primjećuje moju tugu. Hvata me za ruku. Njegov dlan, grub poput plovućca, gladi moje uznemirene živce. Iza njega ugledam Mina pod nekim stablom, pred hramom Bijeloga Konja. Smiješi mi se i nestaje u gomili.

Kada se ujutro probudim, tijelo mi je umorno, koža suha. Da Majci pričinem zadovoljstvo, odijevam novu haljinu. Krutost tkanine mi smeta.

Na raskrižju pred hramom pogled mi pada na stablo pod kojim je u mojem snu stajao Min. Ondje čuči neki čovjek. Krv mi se sledi. To je Jing!

Iškačem iz rikše. Izgubio je deset kilograma. Šešir mu zaklanja lice prekriveno crnom bradom, izobličeno ožiljcima.

Dok mu prilazim, on ustukne. Dugo šuti očiju netremice uperenih u mrave koji se u neprekidnoj povorci penju uz stablo.

– Izdao sam.

Zadrhtala sam od njegova zlokobnoga glasa.

– Njihova su tijela bačena u zajedničku grobnicu. Nisam im se čak uspio ni pokloniti na grobu. Još jučer je Min bio ovdje, živ i veseo.

Jing udara glavom o deblo. Hvatam ga za ruku.

Opire se:

Ne diraj me. Ja sam kukavica, živi mrtvac. Sve sam priznao, sve ispričao. Bilo je tako lako, kao popišati se. Nisam se stidio. Nisam ni na koga mislio. Riječi su mi izletjele, iz mene istekle. Bio sam tako opijen osjećajem da sve uništavam...

Jing prasne u smijeh silovito mašući glavom:

– Jedino me ti ne gledaš kao da sam čudovište. Moj je otac poželio da umrem i mojoj je majci zabranio da me viđa. Odsada na čelu nosim obilježja zla.

Šakom udari stablo tako snažno da razreže ruku.

Pružam mu rupčić. On prošapće:

– Više se ne mogu vratiti na sveučilište. Stidim se. Živim poput štakora. Izbjegavam prijatelje i plašim djecu na ulici. Noću više ne spavam. Čekam da Savez Pokreta otpora pošalje svoje ubojice. Vući će me po tlu, u mene uperiti oružje. Reći će: “Iznevjerio si naše povjerenje, prodao svoju čast, u ime Pokreta otpora, u ime kineskog naroda, u ime žrtava i njihovih obitelji, šaljemo te u pakao...” Vidjet ćeš moj leš na ulici, baš ovdje, nasred raskrižja, s natpisom oko vrata: “Izdao je i za to platio!”

Jingove riječi me ispunjavaju sažaljenjem. No ne nalazim riječi utjehe. Promatra moje lice i iznenada mi prilazi i steže ruke do boli.

– Moraš znati istinu. Min se u zatvoru vjenčao s Tang da bi se s njom sjedinio u smrti. Ja sam samo tebe volio. Od nas dvojice, Min je prvi izdao. Prevario te i to me razbješnjelo. Zbog tebe sam odbio ići za njim. Htio sam te oženiti, zaštititi te, vidjeti te prije smrti i reći ti koliko te volim. Sramotu sam mijenjao za ljubav. Shvati me! Reci mi da me ne prezireš!

Obuzima me vrtoglavica, pokušavam se iščupati iz Jingova zagrljaja.

Pogleda me u oči:

– Imam dvije putovnice za unutrašnju Kinu. Pođi sa mnom. Otići ćemo u Peking. Tamo ćemo nastaviti studij. Radit ću da te prehranim, da te usrećim. Bit ću rikšar, ako je potrebno. Sutra ujutro, vlak polazi u osam sati. Već sam kupio dvije karte. Pođi sa mnom!

Opirem se:

– Pusti me!

On uzdahne:

– Mrziš me. Bio sam tako glup što sam vjerovao da se može voljeti takav bijednik kao što sam ja. Zbogom, čuvaj se i zaboravi me.

On slegne ramenima, spusti glavu i onako pogrbljen polako ode s rukama u džepovima.

– Čekaj! Moram razmisliti. Nađimo se sutra ujutro ovdje.

Okreće se i upućuje mi očajan pogled.

– Sutra ili nikada!

Gorak i pritisnut tjeskobom, Jing se udaljava tik uza zid hrama. Primjećujem da šepa i da lijevu nogu vuče poput kakve trule grane. Taj mi prizor zadaje bol. Prisanjam čelo o stablo i zatvaram oči. Kora mi predaje slabu toplinu jutarnjeg sunca. Čini mi se da je Min ovdje, tik uz mene.

– Mrzim te.

On mi se smiješi i ne odgovara.

Neka se žena kupa u vrućem izvoru. Njezino golo tijelo svjetluca, pruža se i previja poput kakva izdužena lista. Na grani kraj bazena obješen je plavi pamučni kimono što ga blago miluje lahor.

Prodoran zvuk trublje trgne me iz sna. Ne razmišljajući grabim odjeću složenu na cipelama kraj kreveta. Tovarim opremu na leđa i jurim van.

Razliježu se zborni zvižduci. Pukovnija kreće. S čela povorke pristiže naredba. Stanemo trčati. Širom se otvaraju velika vrata, a stražari salutiraju. Zatim se otvaraju i gradska vrata i lice mi zapljusne svjež i turoban seoski zrak.

Kupam se u znoju. Umjesto da utrčimo u šumu kao za prethodnih vježbi, nastavljamo glavnim putem. Strah mi stegne grlo: upravo krećemo u smjeru Pekinga.

Kad se sunce pojavi na obzorju, već smo daleko od grada. Nastojim prizvati raspoloženje vojnika spremnog za napad, pa prizivam smrt. Začudo, umjesto da me ispuni snagom i smiri kao do sada, ta me molitva čini još nervoznijim.

Mjeseci spokoja koje sam proživio u garnizonu rasplinjavaju se u trenu. Je li Grad Tisuću Vjetrova uopće postojao? A igračica igre go, junakinja mojega zanosa? Život je paklen krug u kojem se prekjučer združuje s danas da bi istisnulo jučer. Mislimo da napredujemo kroz vrijeme, a zapravo smo neprestani zatočenici prošlosti. Treba otići. Na Trgu Tisuću Vjetrova dopustio bih da me unište najotporniji instinkti: voljeti, živjeti i podariti život.

Čujem zvižduk koji zaustavlja marširanje. Naša se postrojba skuplja poput harmonike i dolazi do daha. Odvezujem čuturu i u grlo ulijevam vodu ugrijanu suncem.

Nova naredba stiže: polukružni okret unatrag, rep postrojbe postaje čelo. Vraćamo se u grad.

Javljuju se radosni usklici. Uz požurivanje časnika, vojnici kreću. Puštam da me ponese taj val sreće.

Za vrijeme nastave Huong nervozno noktima grebe po radnom stolu. Istrgnem list papira i pišem joj:

– Prestani! Izluđuje me ta škripa.

Odgovara mi:

– Molim te, ne budi tako stroga prema meni. Nisam oka sklopila cijelu noć.

– Jing mi je predložio da s njim otputujem u Peking. Pođi s nama! Nabavit će ti putovnicu i voznu kartu. Ondje ćemo biti slobodni!

– Kukavice nisu nikada pouzdane. Možeš ga sažalijevati, ali ne i slijediti.

– Jing je drukčiji.

– Svi su izdajnici isti, pazi se!

– Kada se s ocem vratiš na selo i kada se udaš za neznanca, izdat ćeš samu sebe i upoznati patnju kukavice.

– Pusti me na miru. Donijela sam odluku. Ne želim se s tobom upuštati u pustolovinu u Pekingu. Ne želim bježati od stvarnosti bježeći od života. Ostani ovdje! U Kini će izbiti rat. Nitko neće biti pošteđen tog užasa.

– Govoriš poput udate žene. Je li ti to tvoj otac isprao mozak?

– Razmislila sam. Želim muškarca kraj sebe. To je jedino što želim.

– Huong, danas si stvarno čudna.

– Romani su nas sve iskvarili. Strast je samo utvara koju su izmislili pisci. Zašto da sanjam slobodu, ako ona nije put do ljubavi? Budući da ljubav ne postoji, prihvaćam da budem zatočenica života. Želim da moju patnju ublaži uživanje u lijepim haljinama, nakitu i površnim radostima.

– Jesi li poludjela? Zašto lupetaš sve te gluposti?

Huong dugo oklijeva s odgovorom. Njezino pero škripa na komadiću papira.

– Nikada ti to nisam priznala. Prije dvije godine upoznala sam jednoga bankara. Jučer sam mu postala ljubavnicom. Poslije će doći po mene u školu i smjestiti me u jednu od svojih kuća. Mojemu će ocu dati znatnu svotu novca i stari se više neće pojavljivati.

Pitam se koja je od nas dviju luda.

Zvuk zvona prekida naše dopisivanje. Spremam stvari u torbu. Bez ijedne riječi upućene Huong, izlazim iz razreda.

Zaustavlja me na ulici.

– Sramiš me se!

Odmahujem glavom i stanem koračati krupnim koracima. Huong se baca na mene:

– Preklinjem te. Ne napuštaj me! Ne idi u Peking! Osjećam da te ondje čeka neka velika nesreća. Obećaj da više nećeš vidjeti Jinga. Obećaj da ćeš ostati ovdje! Upozorit ću tvoje roditelje. Oni će te zaključati...

Odgurnem je. Ona posrne i padne. Istog trena požalim zbog tog postupka, ali nemam snage pružiti joj ruku, pa bježim.

Iznenadena što me vidi, Orhideja skače od sreće. U trenutku odbacuje haljinu i svlači mi odoru. Potpuno joj se prepuštam. Njezina mi golotinja izaziva erekciju. Ulazim u nju. Užitek koji osjećam zbrkan je kao i proteklo prijepodne. Mandžurka viče, od njezinih me krikova hvata glavobolja. Iznenada povlači ruke i nastoji me odgurnuti. Odvajam se od nje tek što sam silovito svršio. Kvrči se na krevetu, skrivajući spolovilo objema rukama. Njezini me jecaji dovode do ludila. Ta je luđakinja još uvijek ljubomorna!

Iskapim šalicu čaja i sjedam na stolac. Kako ne prestaje plakati, brižljivo se perem i odijevam u namjeri da odem.

– Odlazi – viče ona hrapavim glasom. – Odlazi i više mi se ne vraćaj!

Krećem prema vratima. U tom se trenu baca prema meni i kupa mi čizme svojim suzama:

– Oprosti mi, ne napuštaj me...

Odgurnem je nogom.

Na putu prema Trgu Tisuću Vjetrova, shvaćam da sam zapravo najveći bijednik na ovome svijetu. Nešto se u meni slomilo. Opet proživljam osjećaj koji sam kao dijete doživio nakon potresa: neku prazninu, nešto neizrecivo, neko neprestano brujanje. Razum mi nalaže da se više ne vraćam igraćoj ploči. Ipak, noge me onamo same nose. Želim pobjeći od vlastite propasti, a hrlim prema katastrofi.

Kineskinja je već ondje, odjevena u novu haljinu. Njezin uškrobljeni ovratnik, onako visoko zakopčan s dva presvučena puceta, njezinoj pojavi daje neko tragično dostojanstvo. Srce mi lupa kao da će iskočiti. Lice mi se žari. Očiju uprtih u figurice, pozdravljam je i sjedam.

Na igraćoj ploči, na tom uzburkanom oceanu, crni valovi prate i potiskuju bijele. Kako se približavaju četirima obalama, povlače se, kovitlaju i uzdižu prema nebu. Tako pomiješani, međusobno se gaze, a zatim još strastvenije grle.

Kao i obično, ona ne govori ni riječi. Njezina šutnja, ta neistraživa ženska tajna, opet me guši. O čemu razmišlja? Zašto mi ništa ne želi reći? Kažu da žene ne posjeduju pamćenje. Zar je sve zaboravila?

Neosporno je da mi je jučer, na povratku, nedostajalo hrabrosti da je zagrlim. Od mene očekuje ljubav koju Kinez poklanja Kineskinji. Kako da joj otvorim srce, a da ne izdam svoju domovinu? Kako da joj kažem da nas dijeli zrcalo, da se vrtimo ukруг, da nas okružuju ova dva neprijateljska svijeta?

Njezine su figurice u punom zamahu. Potezi su joj sve brži, izmjenjuju se smicalice.

Kakva igračica!

Odjednom usporava ritam.

Svaka je figurica stuba niže pri silasku duše. Igra go svidjela mi se zbog svojih bespuća.

Položaj figurice mijenja značenje ovisno o pomicanju ostalih. Njihov odnos postaje sve složeniji, mijenja se i nikada nije posve onakav kakav smo zamislili. Za igru go ne treba kalkulirati, ona izravno priziva maštu. Nepredvidiva poput alkemije oblaka, svaka nova formacija ujedno je i izdaja. Nikada nema odmora, uvijek treba biti na oprezu, uvijek što brže posegnuti za najvještijim, ali i najhladnijim, najpreciznijim, najubojitijim. Igra go igra je laži. Neprijatelja utjeramo u zasjedu utvarama zbog jedne jedine istine – smrti.

Umjesto da odem kući, gdje me Majka čeka da me odvede liječniku, odlučujem se i prkosim njezinu autoritetu.

Ovdje sam, pred igračom pločom, nasuprot svom neznancu.

U svojoj pomalo zastarjeloj tunici, sa šešikom i naočalama, izgleda tako obično. Ipak, nešto u njemu odaje različitost. Unatoč pomnoj izbrijanosti, izražena dlakavost daje plavičast odsjaj njegovim preplanulim obrazima. Među crnim gustim trepavicama blistaju mu dva dijamanta. Ispod očiju mu se pružaju ljubičasti podočnjaci. Prisjećam se da su Minove oči bile slične nakon što bi u meni doživio vrhunac.

Postiđena, odvrćam pogled. Na Trgu Tisuću Vjetrova stolovi su pusti, a igrači su otišli kućama. U sjećanje mi naviru moji nebrojeni susreti. Nepoznata lica stapaju se s maskom koju nosi moj protivnik. On ima onu plemenitost ljudi koji su skloniji duhovnim stranputicama nego životnom barbarstvu.

Otići s Jingom značilo bi povjeriti mu svoj novi život. No on me više ne privlači. Nekoć je njegovo mračno lice hranilo moju maštu. Njegova me ljubomora opijala. U vršcima prstiju čuvala sam sjećanje na njegovu čvrstu, glatku kožu od dana kada me prevezao na svojem biciklu. Danas je samo još prosjak koji me proganja.

Izopačen zanos koji je vezivao Mina, Jinga i mene sada je nestao. Oduševljavao me dvostruki junak. Bez Mina, Jing više ne postoji. Min ne bi ništa značio bez Jinga. Ljubav preživjeloga zagušila bi me težinom. Kako da mu objasnim da među nama postoji još samo čežnja za uništenom srećom i nježna samilost?

Međutim, ako već danas ne pobjegnem, moja će me Majka silom odvesti liječniku. Otkrit će tajnu mojih mučnina. Huong je odabrala da se proda. Ne želim je vidjeti raskošno odjevenu i urešenu skrušenim osmijehom. Min je mrtav, a Jing zauvijek zgažen. Ovaj grad je samo groblje. Zašto da ostanem? Tko me zadržava?

Moj se protivnik preda mnom klanja i promrmlja:

– Oprostite, moram krenuti. Možemo li se sutra opet naći?

Ta tako obična rečenica duboko me potrese. Igra go pomogla mi je da nadjačam bol. Figuricu po figuricu, vratila sam se u život. Ako sada napustim igru, izdat ću jedinog muškarca koji mi je bio vjeran.

Spušta se noć i u sjećanje mi priziva vojarnu i sastanak ugovoren s kapetanom Nakamurom. Kineskinja i dalje igra u tami. Već kasnim. No izgledi da ostanem nasamo s njom pod zvjezdanim nebom ispunjavaju me bezbrižnošću. Žao mi je, kapetane, morat ćete pričekati.

Zahvaljujući stezi svijesti, napokon odlučujem otići. Zadržava me:

– Molim vas, čekajte.

Polako spušta pogled. Kapci joj podrhtavaju. Njezini madeži kao da zamahuju krilcima poput noćnih leptira u ritmu njezina disanja.

Progovara:

– Sada smo sami. Nitko nas ne čuje osim vjetra. Sada sklapam oči, s vama sam ovdje, u mraku. Usuđujem vam se postaviti pitanje koje se ne bih usudila postaviti otvorenih očiju. Recite mi, tko ste?

Od Kineskinjina pitanja osjećam kako mi krv tuče u sljepoočnicama. Čini mi se da već cijelu vječnost čekam da joj se otvorim. Je li proniknula u moju tajnu? Ili želi samo znati kako mi je ime, upoznati me? Gušeći se od osjećaja, ne nalazim riječi.

Ona nastavlja:

– Nikada se nisam pitala tko je moj protivnik. Muškarci koji su sjedili na vašem mjestu stapali su se, a samo su se figurice igre go međusobno razlikovale. Jučer sam vas prvi put vidjela na onom brežuljku. Kroz vaše sam oči upoznala zemlju iz koje dolazite: na tlu prekrivenom vječnim snijegom drveće gori, a plamen se širi s vjetrom. Užarenost snijega i vjetra učinila vas je lutajućim čarobnjakom. Vi liječite ljude hvatajući ih za ruku. Zbog vas zaboravljaju hladnoću, glad, bolest i rat.

Zatvaram oči. U tijelu sam svoje Kineskinje, a tako daleko od nje.

Prožme me neka bolna tuga. Ne zaslužujem tu ljubav. Špijun sam, ubojica!

Ona šuti. Mjesec se penje u tišini. Slušam kako drveće jeca, a zatim i svoj ledeni glas:

– Varate se, gospođice, samo sam prolaznik zaveden vašom inteligencijom. Nalik sam svim muškarcima koji prilaze vašoj igraćoj ploči, a zatim jednoga dana nestanu. Oprostite mi ako sam se jučer zanio. Obećavam da je to bio prvi put i da će biti posljednji. Poštujem vas, gospođice. Zaboravite sve što ste maloprije rekli. Premladi ste da prosudite neznanca.

Iznenadi me njezin vragolasti smijeh:

– Na početku partije, vaša mi je tehnika igre bila čudna. Tako me je zaintrigirala, da sam odlučila uroniti u vašu misao. Prevarila sam vas pomoću

papira na koji sam bilježila poteze. U rikši koja me vodila kući proučavala bih ga uvijek ispočetka, ali ne da vas pobijedim, nego da vas upoznam. Posjetila sam vašu dušu, opipala kutke koje ni sami ne poznajete, postala sam vi i shvatila da ste netko drugi.

Uzdahnem. Prije nekoliko sam dana naslutio ovo što mi je upravo priznala. Od toga trenutka pobjeda više nije bila važna. Igra je postala izgovor da vidim protivnicu, laž koja opravdava moju slabost.

U pravu je. Ne mogu biti ono što jesam. Samo mijenjam različite maske.

– Sada kada znate za moj grijeh – reče mi – možete prekinuti igru. Možete me prezreti i više me ne vidjeti. Ili me možete izazvati na novu partiju. Odluka je na vama.

– Na meni?

– Učinit ću što budete poželjeli.

Smeten, otvaram oči. Igračica igre go prodorno me promatra, a njezine zjenice ispunjene tjeskobom podsjećaju me na zjenice Svjetlosti dok me molila da je razdjevičim.

Guši me vrućina. Jedva dišem.

– Uskoro ću oputovati u unutrašnju Kinu, više nećete moći na mene računati.

Glas joj drhti:

– I ja moram napustiti grad. Želim otići u Peking. Pomozite mi!

Moram donijeti odluku. Traži od mene da poduzmem nemoguće. A bilo bi tako jednostavno. Pružio bih ruke, posegnuo za njezinima i privukao je k sebi. Otišli bismo nekamo drugamo.

Ne znam koliko dugo sam tako ostao nepomičan na sjedalu. Noć je tako mračna da sam oslijepio. Ta tama briše stid i priziva bezumlje, no nemam hrabosti poigrati se našim sudbinama.

Čujem svoje riječi. Glas mi je grub i hrapav. Tako izgovorene, moje riječi mi eksplodiraju u grudima.

– Oprostite mi. Ne mogu.

Dugo nakon toga začujem šum njezine haljine: ona ustaje i odlazi.

Neobično je ovako promatrati svoju sobu i pitati se koji su najvredniji predmeti u životu. Sa svojih šesnaest godina posjedujem kistove, papir i štapiće tinte rijetke kvalitete, dar moje bake. Svake su mi godine roditelji od krojača naručivali nekoliko haljina. Imam još i kapute, ogrtače, mufove, izvezene cipele, kožnate lakirane cipele, narukvice, naušnice, broševe, ogrlice. Imam i školske odore, sportsku odjeću, kutije s običnim i kemijskim olovkama, gumice. Imam igračke, marionete, lutke za kazalište sjena, porculanske životinje zbog kojih bih plakala kad bih ih izgubila, kao i knjige koje bih odnijela sa sobom u grob.

Tu je i vrijedno pokućstvo ukrašeno sedefom, paravan od izvezene svile, stari krevet ukrašen tapiserijama, jedan bonsai, dar Rođaka Lua. Zatim su tu i zrcala, kutije s alatom, pribor za higijenu, antikne vaze, kaligrafije predaka. Tu su i igle, konci u raznim bojama, kutije za čaj, čaše koje nose otisak mojih usana, plahte koje su natopljene mojim mirisom, jastuci koji su grlili moje misli. I prozorski okvir na koji sam se naslanjala, vrtne biljke koje sam milovala pogledom.

Mjesečev Biser javlja mi da je večera na stolu. Moja je sestra smršavjela. Njezino lice izgubilo je izražajnost. Molim je da malo ostane u mojoj sobi. Bez riječi sjeda za toaletni stolić, a suze joj stanu kliziti niz lice.

Moja posljednja večera je obrok s tužnim predznakom. Svi šute. Moji roditelji jedu i ne gledaju se. Osjećaju se krivi zbog stanja u kojemu se nalazi Mjesečev Biser. Sva smetena, kuharica ispušta par štapića. Na taj zvuk iz moje sestre provale zatomljeni jecaji. Brizne u plač. Uopće nije teško zamisliti večeri koje će uslijediti nakon mojega odlaska: turoban stol i dalje postavljen i za mene, kažu da se tako vraćaju odsutni; jela koja nitko ne jede; muk mojih roditelja; sestra okupana suzama.

U torbu ubacujem nešto nakita za prodaju, dvije haljine i vatu za krv koja još teče među mojim nogama.

Na stol odlažem dvije posudice s figuricama. Poželim ponijeti jedan crni i jedan bijeli kamenčić. Naposljetku odlučujem ne dopustiti da me raznježe sjećanja.

Više se ne vraćam na Trg Tisuću Vjetrova.

Više gotovo ništa ne jedem. Svom tijelu namećem najteže zamislive vježbe, no ono se i dalje opire zamoru. Već danima nije pala ni kap kiše, a brončano mi sunce pomućuje razum. Moja se ljubav preobrazila u životinjsku želju. Poput žedna čovjeka koji se napaja zamišljenom vodom, u dugim nespavanim noćima ponekad mi se čini da dodirujem njezinu kožu, toliko sam je već puta zamišljao. Neumorno iscrtavam njezino lice, vrat, ramena, ruke, izmišljam joj grudi, bokove, stražnjicu, raširena bedra. Zamišljam na tisuće sve smjelijih ljubavnih položaja. Zadovoljavam se. No moje spolovilo ne mari za moju želju. Odbija mi pružiti užitak i ublažiti moju bol.

Uskoro ta noćna opsesija zahvaća i dan. Osjećam erekciju za dnevnog trčanja. Dok vojnicima izvikujem zapovijedi, glas mi puca. Ta duboka ogrebotina u grlu priziva mi užitak koji bi mi pružila Kineskinja. Njezino usko spolovilo bi slomilo moje, a bol koju bih osjetio bila bi najsilovitija ekstaza koju sam ikada doživio.

Jednoga jutra, ne nalazeći mir, odlazim u odori na Trg Tisuću Vjetrova. Pet je sati. Drveće šumori pod naletima snažnog povjetarca. Kao da se tisuću zračnih struja ovdje sastalo u očekivanju svitanja.

Pojavljuje se prvi igrač s ptičjim kavezom u ruci. Dok čisti stol i slaže kutijice s figuricama, prilazi mu drugi i smješta se sučelice.

Srce mi se stisne.

Te večeri, nakon što sam se s kapetanom dobro napio, kucam na Orhidejina vrata. Ljubomora je zaboravljena i ona u nekoliko sekundi skida haljinu. Već dugo nisam dodirnuo ženu. U njezinoj golotinji vidim Kineskinjinu, i rasterećujem se u njoj kao da praznim puščani naboj.

Lutam ulicama nadajući se da ću je slučajno sresti. Taj mi maleni grad sad izgleda golem. Razočaran, ulazim u novu javnu kuću. Ne sviđa mi se nijedna od djevojaka koje prolaze. Ipak odlazim u sobu s Božurom, čiji osmijeh otkriva jedan zlatni zub. Tijelo joj je usaljeno i bijelo. Njezini su jecaji odglumljeni.

U četiri sata ujutro, jedna bijela Ruskinja pristaje da je tučem dok joj jašim na leđima. Kopča na mojem pojasu brazda joj tijelo ljubičastim tragovima.

Zora sviće. Novi dan se rađa, nalik prethodnima. Prodrmam nekog rikšara koji drijema. Odvodi me u podnožje brežuljka Sedam Ruševina. Ondje gore, purpurnim zrakama okupano stablo pod kojim je ležala ostaje svježije u mojem sjećanju. Ostatak krajolika izgubio je poetičnost. Usred zaravni, sad već previsoka trava počinje se sušiti.

U vojarni više ne znam poticati svoje vojnike, ne znam stajati ni sjediti. Misli su mi negdje drugdje, nigdje.

Te me noći iz sna trgnu prodorni zvižduci. Otvaram oči. Kucnuo je čas mojega spasenja.

Na peronu lokomotiva riga stupove pare. Guram svoje vojnike i vičem da valja požuriti. Ulazim u vlak i povlačim vrata vagona za sobom. Odjednom uviđam da sam se zaboravio oprostiti od kapetana Nakamure.

Peking, grad prašine.

Jing se vraća s novinama pod rukom. Lice mu je svakim danom sve mračnije. Pregovori s japanskom vojskom su propali. Rat se bliži. Centralna vlada Čang Kaj-šeka poziva kineski narod da se odupre stranom osvajanju. Na ulicama je započeo progon. Tisuće stanovnika Pekinga sa svežnjevima na leđima kreću prema jugu.

Otkako smo stigli, Jing mi zabranjuje da izađem iz hotela. Kada je ovdje, odbijam ustati iz kreveta. Osjeća se krivim da me odveo u smrt, a ta ga krivica čini razdražljivim. Postaje odbojan. Svakim je danom sve ružniji. Kosa mu je preduga. Grize nokte. Nemarno jede.

Umotana u plahtu bijelu poput mrtvačka pokrova, svađam se s njim za svaku sitnicu: zbog premlake porcije rezanaca, zbog pregorkoga čaja, zbog komaraca. Zbog vrućine ga zasipam bujicom prigovora. Najčešće mi odvraća samo prezirnom šutnjom. Ponekad se razljuti. Od bijesa mu se lice zacrveni, a tijelo mu drhti, pa se baca na mene i pokušava me zadaviti.

Vičem:

– Hajde, ubij me! Kao što si ubio i svoje prijatelje!

Grimasa mu izobličiti lice. U očima mu vidim kako prolazi Minov duh.

Naposlijetku mu dajem adresu svojeg rođaka i molim ga da ga dovede. Isprva se razbjesni, no nakon što dozna da je Lu oženjen, veselo ga odlazi potražiti.

Čim izađe, ja prodišem.

Kad Jinga nema, naša soba postaje prostrana i svijetla. Ustajem, umivam se, a zatim češljam kosu kraj otvorena prozora.

Naš hotel u Pekingu je prizemnica. Sobe su raspoređene oko četvrtastog dvorišta u čijem središtu raste stablo žižule. S onu stranu zida, na ulici, djeca razgovaraju na čistom pekinškom. U njihovoj intonaciji vrebam naglasak moga igrača igre go. Bio je malo drukčiji. Umjesto da izgovara *r* kao vibrant, labijalizirao ga je. Prisjećam se nas na brežuljku Sedam Ruševina gdje je bdio nada mnom dok sam spavala. Na Trgu Tisuću Vjetrova ponekad bi rastvorio lepezu. Ali ne zato da bi se osvježio, nego da bi povjetarac nježno usmjerio prema mom licu. Od te mi se uspomene stisne srce. Nisam shvatila zašto me odbio. Zašto bića kada prepoznaju sreću žele od nje pobjeći?

Nebom prelijeću avioni, a zatim začujem neodređenu grmljavinu. Ljudi na ulici viču da Japanci prijete da će grad srušiti sa zemljom.

Zrak u Pekingu suši je nego u našim mandžurskim gradovima. Pod bijelim suncem sve blješti, titra, pršti i zatim nestaje u pepeljastom sivilu.

Tek što sam ustala, opet mi se spava. Peking, grad mojih predaka, san je iz kojega se ne uspijevam trgnuti.

Vraćam se u krevet i drijemam. U snu mi se javljaju lica mojih roditelja i nanose mi bol. Zatim polako odlazim na Trg Tisuću Vjetrova, prema igraćoj ploči. Kako sam sretna dok među prstima stežem ledene figurice. Neznamac je preda mnom poput kakva nepomična kipa. Naš susret se nastavlja. Zavojitim putem napreduje prema Čistoj Zemlji.

Jing noću osluškuje metež sukoba. Zatim zaspi naslonjen na zid. Iznenada me iz sna trgnu njegovi prestravljeni krici. Rukama pridržava glavu i bacaka se poput kakva opsjednuta čovjeka. Silazim s kreveta i grlim ga. Kako ga mogu napustiti?

U zoru me prodrma. Odlučio je, bolje je riskirati smrt pod bombama i krenuti prema jugu nego čekati krvoproliće. Sad mi je žao što sam poslušala svoj nagon. Htjela sam prigrliti slobodu, a postala sam Jingova zatočenica.

– Moram razgovarati s rođakom. On je ovdje moja jedina rodbina. Nastavi ga tražiti. Nađimo ga. Otputujmo s njim.

Jingov pogled postaje zao:

– Slagao sam ti kad sam ti maloprije rekao da je odselio. Vidio sam mu ženu. Gotovo je potpuno luda. Lu ju je ostavio. Stupio je u vojsku. Sada je već možda mrtav.

– Lažeš! Vрати mi rođakovu adresu.

– Evo ti je, uvjeri se sama.

Sada znam da Jing govori istinu. Očajno vičem:

– Želim se vratiti u Mandžuriju. Putevi nam se ovdje razilaze. Vratit ću se kući i nastaviti igrati go.

– Prekasno je. Više nema prijevoza. Japanska vojska zaplijenila je sve vlakove. Nemaš izbora. Moraš poći sa mnom.

– Ljubomoran si na Mina. Odveo si me daleko od grada da bi ga izbrisao iz mojega sjećanja.

– Min je s tobom spavao iz zabave. Ne zaboravi da je Tang bila njegova ljubljena sestra, njegov učitelj i žena!

Jing me želi povrijediti, ali ja prasnem u smijeh.

– Varaš se. S Minom je gotovo. U svome sam srcu iskopala grob i ondje ga zakopala. Uostalom, nikada ga nisam voljela. Bili smo lijepi. Ta mi je ljepota laskala. Godilo mi je vidjeti vas obojicu onako ljubomorne. Sada shvaćam da se radilo samo o taštini. Jesi li me čuo, samo o taštini što sam postala žena.

Jingovo lice se smrači. Upre u mene svoj ledeni pogled.

– Poigrala si se mojim osjećajima, ali ti opraštam. Tvoje je tijelo okaljano i nitko neće oženiti razdjevičenu djevojku. U ovome prostranom svijetu jedino te

ja volim i uzimam ženu koju je okaljao moj najbolji prijatelj! Imaš samo mene!
Moja si!

Min je rekao da mu moje tijelo pripada. Pozivao se je na isključivo pravo, a istodobno se podavao drugoj ženi. Doista, Jing mu nalikuje. Obuzeta osjećajima, osjećam kako mi se oči pune suzama:

– Netko drugi me voli, i upravo sam shvatila da sam i ja njega voljela, a da to nisam znala. Vraćam se na Trg Tisuću Vjetrova zbog njega. Čeka me.

– Lažljivice. Tko je on? Odakle je? Molim te, možeš li mi reći njegovo ime? Reci mi.

Iznenada shvaćam da mu ne znam čak ni ime. O njemu ništa ne znam, osim što mu poznajem dušu.

Kad vidi da oklijevam, Jing se smiruje. Uzima me u naručje. Pljusnem ga, ali mi on uspijeva položiti usne na čelo:

– Dođi sa mnom! Ne ponašaj se kao djevojčica. U Nankingu ćemo započeti novi život.

Muhe lete u rojevima.

Na ravnici su projektili iskopali duboke kraterne. Polja su poharana. Posvuda nailazimo na leševe. Nekima su lica ostala voštane boje, razjapljenih usta. Od drugih je ostala samo hrpa mesa pomiješana s blatom.

Naša postrojba polako prolazi tim prostranim grobljem. Doznajem da su vojnici, koje je neprijatelj uhvatio u klopku, pružali otpor do posljednjeg čovjeka. Od sunca osjećam mučninu. Upravo sam shvatio da je u Mandžuriji naša borba protiv terorista zapravo bila samo igra skrivača. Do sada nisam shvaćao zamah i okrutnost ovoga rata.

Usred nekog napuštenog sela uhvaćeni smo u vjhor eksplozija. Bacam se na zemlju. Kiša metaka rešeta tlo izbijeljeno sušom. Nakon kratke unakrsne vatre uviđamo da je postrojba koja nas je dočekala u zasjedi sastavljena od svega nekoliko neustrašivih boraca koji su ostali da bi zaustavili naše napredovanje. Trublja poziva na napad. Kinezi bježe poput zečeva na nišanu na nekom streljačkom natjecanju. Ciljam najbržeg čovjeka koji tek što nije zamaknuo u šumu, i povlačim okidač. On se ruši se pod neko stablo.

U podne je započeo novi siloviti napad. Opijeni očajem, Kinezi divljaju. Liježem na kosinu. Tlo je užareno. Njušim neki slatki miris koji me podsjeća na igračicu igre go. Ispred mene se po tlu kotrlja neki vojnik pogođen metkom u leđa i urla. Prepoznajem jednog od svojih ljudi, meni najdražeg. Nedavno smo proslavili njegov devetnaesti rođendan.

Nakon bitke poželio sam pokopati momka, no stigla je naredba za marš, pa njegovo tijelo moram prepustiti skrbi sljedeće pukovnije. Nepravda nas prati i nakon smrti. Najsretniji izgore na bojnom polju, ostali su bačeni u skupnu grobnicu. One s najmanje sreće pakupe Kinezi, odrežu im glave, a onda ih nataknu na šiljak.

Taj prvi dan rata nalik je beskrajnom snu. Ništa me ne pogađa, ni divljaštvo sukoba, ni iscrpljujući marševi, ni pogibija mojih vojnika. Glavinjam u nekom čahurastom svijetu gdje su i život i smrt za mene jednako bezvrijedni. Ovo je prvi put da me vojnička pustolovina ne oduševljava: svi hrlimo prema svojoj sudbini poput lososa koji plivaju uzvodno. U tom činu nema ni ljepote ni slave.

Uvečer, kada me vidi ovako namrštena i zamišljena, vojni liječnik ustanovljuje sunčanicu. Prepuštam se svojim ljudima koji mi čelo prekrivaju hladnim ručnikom. U kolibi koju smo zauzeli, ležim ispružen na stogu sijena i netremice gledam u mračan strop. Gadim se sam sebi.

Rano u zoru bude nas zvižduci metaka i eksplozije. Odvraćamo granatama, a zatim i mitraljezima. Iznenada kroz metež prepoznajemo zvuk trublje koja poziva na napad.

Ispostavlja se da je jedinica koja nas je napala japanska. Taj su nesporazum platili brojni životi vojnika.

Pucketa logorska vatra.

Jing hrče.

Stotine izbjeglica pozaspalo je svuda oko mene. Ljudi u progonstvu nalikuju jelenjim stadima koja bježe od suše. Mršavi su i bolesni. Njihov je san jednako dubok kao i njihova tjeskoba.

Iz torbe vadim škare i režem kosu najkraće što mogu ovako sama. Polazem svoje dvije pletenice povezane trakom kraj Jinga, prekoračim desetak tijela i uputim se u noć.

U šumarku svlačim haljinu i navlačim odjeću koju sam ukrala Jingu.

S onu stranu stabala blijeda zora osvjetljava pekinšku ravnici. Krećem se u suprotnom smjeru od izbjeglica koje su sa zorom pošle na put. Žene sa svežnjevim na leđima jednom rukom vuku djecu, a drugom koze. Čuje se glasan plač novorođenčadi. Muškarci nose starce na leđima, a neki s više sreće smješteni su u rikšama. Neka starica, gotovo stogodišnjakinja, u naručju steže kokoš. Stopala su joj u zavojima i posrće pri svakom koraku.

Otkako smo pobjegli iz Pekinga, ti mi svakodnevni prizori slamaju srce. Nisam požalila što sam pošla s Jingom u njegovu kalvariju. Zahvaljujući njemu, upoznala sam snagu naroda protjerana s njegove zemlje. Taj uporni marš prema jugu nijemi je otpor protiv smrti. Ti muškarci i žene su val mržnje i nade. Ta će me snaga pratiti zauvijek, do samoga kraja moje samoće.

Kao i oni, želim živjeti. Želim se vratiti u Mandžuriju, svojoj kući, svojoj igraćoj ploči. Na Trgu Tisuću Vjetrova čekat ću nepoznatog igrača. Znam da će mi doći jednog poslijepodneva, kao i prvi put.

U podne sjedam pod neko stablo uz cestu i jedem, mrvicu po mrvicu, komad kruha star tri dana. Brujanje aviona i eksplozije u daljini u opreci su s tišinom koja vlada gomilom u napredovanju.

U ljudskoj rijeci pojavljuju se i prvi kineski vojnici. Ovako u odorama zamrljanima krvlju i čađavih lica, podsjećaju me na vojnike koji su 1931. godine osvojili našu kuću nakon što su pobjegli pred Japancima: njihove oči odražavaju iscrpljenost i krutost onih koji su svoje prepustili pokolju.

– Peking je pao! Požurite, bježite!

– Japanci dolaze! Vragovi dolaze!

Razliježu se krici i plač. Iznenada ugledam Jinga koji šepajući trči u suprotnom smjeru od izbjeglica. Skrivam se iza stabla. Prolazi na pet koraka od mene i pita neku ženu je li vidjela malenu, blijedu djevojku jako kratke kose, odjevenu u dječaka. Glas mu je slomljen. S mojim pletenicama u ruci, pljuje na tlo i zaziva me proklinjući.

Njegovi me krici razdiru: “Kakvo si ti si čudovište kad mi tako nanosiš bol, meni koji sam se vratio iz Pakla!”

Naposljetku se udalji.

Avion koji nam nad glavama kruži već neko vrijeme, iznenada ispušta bombu, a zatim još jednu. Eksplozije me bacaju na tlo. Gubim svijest. Kada dođem k sebi, gomila trči na sve strane poput povorke mrava koju je zasmetao kakav šetač.

Ustajem. Ruka mi krvari. Brujanje motora na nebu sve je bliskije. Približavaju se i drugi avioni! Bježim u polje.

Japanci bombardiraju cestu. Lutam poljima i ne znam kamo bih se sklonila. Vrti mi se u glavi. Ruka mi je teška. Kada ću se konačno probuditi iz ove noćne more?

U sumrak, u daljini razabirem selo. Ubrzavam korak.

Ondje vlada neka čudna tišina. Mrak je, sva vrata su otvorena, a po ulicama je razbacano slomljeno pokućstvo. Nešto dalje ugledam leševe: četiri seljaka probodena su bajonetama. U kućama nema ni životinje ni zrna riže, u pećima ni slamke sijena. Nakon pokolja, japanska vojska je sve opljačkala.

Nemam snage nastaviti put. Ulazim u praznu kolibu. Prisjećam se nekog starog recepta o kojem mi je govorila Majka, pa ranu prekrivam hladnim pepelom, a zatim je povijam komadićem tkanine oderanim s moje košulje. Sklupčam se uz ugaslu peć i briznem u plač.

Ujutro me probudi užasan metež. Čujem muškarce kako urlaju na nekom nerazumljivom jeziku.

Otvaram oči.

Vojnici me drže na nišanu.

Peking je osvojen.

Primili smo naredbu da pročešljamo sela u potrazi za špijunima i ranjenim kineskim vojnicima. Svi moraju biti pogubljeni.

Jutros su moji ljudi otkrili neku sumnjivu osobu. Vezali su joj ruke na leđima i dovukli je u središte sela.

To je neki mladi špijun raščupane kose, ranjen u ruku. Tijelo mu pliva u prevelikom studentskom odijelu. Tvrdoglavu drži spuštenu glavu i drsko šuti.

Vojnici pune puške.

Poručnik Hayashi, koji je sa mnom na čelu operacije, zaustavlja ih jednim pokretom. Izvlači sablju i govori mi:

– Uvijek ste mi hvalili vašu obiteljsku sablju iz 16. stoljeća. Moja je iskovana sto godina kasnije. No u ono su je vrijeme zvali “glavosječa”. Pokazat ću vam.

Uzbuđeni zbog najavljenog prizora, vojnici pucketaju jezicima i zazivaju se međusobno.

U položaju samuraja koji je vidio na drevnim bakrorezima, raširenih nogu i povijenih koljena, Hayashi podiže sablju iznad glave.

Zatočenik polako podigne pogled.

Obuzme me vrtoglavica.

– Stanite!

Pohitam prema mladiću i brišem mu lice pocrnjelo od blata i dima. I na njemu razabirem madeže u obliku suza.

– Ne dirajte me – povika ona.

– Žena – poviče Hayashi spremajući sablju u korice.

Odgurne me, prevrne zatočenika na leđa i posegne rukom u hlače.

Srce mi se sledi. To je ona! Što ona radi u ovome selu? Kada je napustila Mandžuriju?

– Žena – potvrđuje Hayashi, sav uzbuđen.

Djevojka se opire i ispušta prodorne krike. Hayashi je dvaput pljusne, skida joj cipele i svlači hlače. Zatim opušta svoj pojas. Krotki vojnici staju u krug oko njega.

– Maknite se! Čekajte svoj red – naređuje.

– Kreteni!

Bacam se na poručnika. On se okreće prema meni lica izobličena od bijesa. Kada primijeti da sam mu uperio pištolj u čelo, nasmije se od sveg srca:

– Dobro, vi želite prvi uživati. Uostalom, vi ste je pronašli.

Ne odgovaram mu. On misli da razumije i šapće mi na uho:

– To vam je prvi put, zar ne? Ako vam je neugodno da to učinite javno, evo, idite u onaj hram, ja ću stražariti pred vratima.

Hayashi me odvlači u hram preko ceste. Dvojica vojnika nose djevojku i bacaju je na zemlju. Zatvaraju vrata cereći se.

Ona drhti cijelim tijelom. Skidam ogrtač i pokrивam joj gole noge.

– Ne bojte se – kažem joj na kineskom.

Moj je glas zbuni. Razrogači oči i promotri me. Silovita bol izobličila joj lice. Iznenada pljune na mene i brizne u plač kotrljajući se po tlu:

– Ubij me! Ubij me!

Hayashi lupa po vratima, čujem kako se cereka:

– Poručniče, požurite. Moji vojnici više ne mogu izdržati!

Grčevito zagrlim svoju Kineskinju. Ugrize me za rame. Unatoč boli, prislanjam obraz uz njezin. Suze mi se otmu iz očiju. Šapućem joj:

– Oprosti mi, oprosti mi...

Ona mi odgovara histeričnim kricima:

– Molim te, ubij me. Ubij me! Ne ostavljaj me da živim!

S one strane vrata, Hayashi viče:

– Poručniče, predugo to traje. Požurite, ne budite tako sebični.

Posegnem za pištoljem i prislanjam ga uz Kineskinjinu sljepoočnicu. Ona podiže glavu. Strah je nestao iz njezina pogleda. Sada me promatra isto onako nezainteresirano kako je obično gledala neznanca.

Zadrhtim i jače pritisnem oružje:

– Prepoznajete li me?

Zatvara oči.

– Znam da me mrzite, znam da mi nećete oprostiti. Sada mi više ništa ne znači vaš prezir. Ubit ću vas, a zatim ću ubiti sebe. Zbog vas se povlačim iz ovoga rata, izdajem svoju zemlju. Zbog vas ću biti nedostojan sin, potomak koji je ocrnio svoju lozu. Moje ime nikada neće biti uvršteno u hram junaka. Bit će prokleta.

Obasipam djevojku poljupcima. Suze joj teku niz lice. Prepušta se bez opiranja.

Tlo drhti od udaraca kundaka.

– Poručniče, jeste li završili? Brojim do tri, a zatim ulazim! Jedan...

Više nemam vremena pitati je zašto je otišla iz svoje zemlje, zašto je odrezala svoju lijepu kosu. Imam tisuću pitanja, ali neću postaviti nijedno. Nikada joj nisam znao izjaviti ljubav.

Dva...

Šapnem joj na uho:

– Ne bojte se. Idem za vama. Štitit ću vas u tminama.

Ona otvara oči i pogleda me:

– Zovem se Noćni Pjev.

No već sam pritisnuo okidač. Njezine crne oči zadrhte, a zjenice se rašire. Krv joj brizne iz sljepoočnice. Pada na leđa raskolačenih očiju.

Vrata se otvaraju. Iza sebe čujem korake. U očaju shvaćam da nemam vremena ni rasporeti trbuh poput dostojnog samuraja.

Uvlačim oružje zamrljano njezinom krvlju u usta.

Buka, potres.

Padam na igračicu igre go. Njezino mi se lice čini ružičastije nego maloprije. Smiješi se. Znam da ćemo ondje gore nastaviti našu igru.

Nastojim zadržati oči širom otvorene, da mogu promatrati svoju ljubljenu.

O SPISATELJICI

Shan Sa, pravim imenom Yan Ni, rođena je u Pekingu 1972. godine u dobrostojećoj obitelji intelektualaca. Piše od sedme godine života, u osmoj objavljuje prvu zbirku pjesama, a s petnaest dobiva prvu nagradu na Dječjem državnom natjecanju u pjesništvu Narodne Republike Kine. Nakon završene srednjoškolske naobrazbe, zgrožena zbivanjima Tien An Mena (od 4. travnja do 3. lipnja 1989.) odabire egzil, odlazi u Pariz i ondje se pridružuje ocu koji predaje na Sorbonni.

U Parizu studira filozofiju i radi kao sekretarica slikara Balthusa. Njegova supruga Setsuko joj otkriva bogatstvo japanske civilizacije. To razdoblje omogućuje Shan Sa da uđe u slikarevo okruženje umjetnika i književnika. *Vrata nebeskog mira*, njezin prvi roman na francuskom, 1997. godine dobio je nagradu Goncourt za prvi roman. Dvije godine kasnije, dodijeljena joj je nagrada Cazes za roman *Četiri života jedne vrbe*, a za *Igru go* 2001. godine dobila je nagradu Goncourt u kategoriji koju dodjeljuju gimnazijalci. Roman *Carica* (2003.) bio je veliki knjižarski uspjeh u Francuskoj, a krajem 2005. objavila je roman *Zavjerenici*. Pseudonim Shan Sa na kineskom znači *šum vjetra*.

O PREVODITELJICI

Suzana Kubik (Zagreb, 1973.) diplomirala je klavir na Muzičkoj akademiji te francuski i španjolski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radila je kao glazbena kritičarka za *Slobodnu Dalmaciju* i kao glazbena urednica na Trećem programu Hrvatskoga radija. Trenutno živi u Parizu, gdje je magistrirala Međunarodne odnose i Management u kulturi. Prevođenjem se bavi još od najranijih godina studija, posebice simultanim i konsekutivnim. Prevela je romane *Carica Shan Sa* te *Voditi ljubav* Jean-Philippea Toussainta.